This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at http://books.google.com/

Quercus pseudo-Suber.

Antiquitatum botanicarum specimen primum

Kurt Polycarp Joachim Sprengel

Digitized by Google

3 2044 107 258 519

P.L
Sp7.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

19.

Sprengel, antiquit. botanic.

Digitized by Google

153718

Digitized by Google

ANTIQUITATUM
BOTANICARUM

SPECIMEN PRIMUM.

AUCTORE

CURTIO SPRENGELIO,
MEDICINAE DOCTORE,

PROFESSORE PUBLICO ORDINARIO MEDICINAE ET BOTANICES IN UNIVERSITATE LITERARUM HALENSI; ADSESSORE FACULTATIS MEDICAE; DIRECTORE SOCIETATIS SYDENHAMIANAE; PRAEFECTO HORTI BOTANICI ACADEMICI; ACADEMIAE IMPERIALIS NATURAE CURIOSORUM ET SOCIETATIS NATURAE CURIOSORUM HALENSIS SODALI; SOCIETATIS MEDICORUM ET CHIRURGORUM HELVETICAE MEMBRO HONORIS CAUSSA NOMINATO; SOCIETATI SCIENTIARUM GÖTTINGENSI LITERARUM COMMERCIO CONIUNCTO.

ACCEDUNT TABULAE II AENEAE.

LIPSIAE,
IMPENSIS BIBLIOPOLII SCHAFERIANI.
cIↃIↃccxcviii.

Digitized by Google

July 1909
20166

Digitized by Google

INCLYTO

NATIONIS FRANCO-GALLICAE

SODALITIO,

AD

LITERAS EXORNANDAS AMPLIFICANDASQUE

PUBLICA AUCTORITATE INSTITUTO

SACRUM HOC SPECIMEN VULT

AUCTOR.

Digitized by Google

July 1909
20166

Digitized by Google

INCLYTO

NATIONIS FRANCO-GALLICAE

SODALITIO,

AD

LITERAS EXORNANDAS AMPLIFICANDASQUE

PUBLICA AUCTORITATE INSTITUTO

SACRUM HOC SPECIMEN VULT

AUCTOR.

Digitized by Google

Digitized by Google

LECTURIS AUCTOR.

Equidem tantos mihi ſumere ſpiritus non auſim, ut ſatis explorata habeam clariſſimisque argumentis illuſtrata, quaecunque de plantis veterum in hocce commentariolo disputavi. Etenim veteres, quos laterent notae conſtanter plantis immorantes, adeo obſcure plerumque de iis memorarunt, ut, qui et Graece et Arabice luculenter ſciat, ambigere tamen ſaepiſſime debeat, quid ſonent nomina plantarum Graeca aut Arabica, aut quae res his vocibus deſignentur.

Tot ſcopuli, ad quos rationes eorum, qui in hoc ſtudiorum genere verſati ſunt, appellerentur, alios deterruerunt, me autem magis etiam excitarunt, ut eo circumſpectius agerem, quo firmius conceptum viderem animis philologorum ac comprehenſum verborum quorumdam ſenſum. Ii enim non raro de plantis, quas veteres commemorarunt, velut de re in vulgus pervulgata loquuntur, licet plurima adhuc ſuperſint dubia. Huic autem abuſui, ſi quid recte video, primam praebuit occaſionem BAUHINI *audacia, qui homonyma plantarum ex veteribus colligens, ſine adlatis ullis argumentis, ſuo potiſſimum arbitrio, ſententiam pronunciavit de plantis antiquorum. Eius viri auctoritate irretiti, qui lexica conſcripſerunt, ipſius iudicium certo certius habitum, temere ac inſcienter ſequuti ſunt.*

Primi fere SALMASII *fulgentiſſimum ingenium maiori ſtudio hancce doctrinam agitare coepit, immenſae omnino lectionis ſe-*

Digitized by Google

getem continuans, e qua uberiores adhuc ac laetiores metere fructus liceret, ſi plantarum ipſarum cognitio ipſi intima fuiſſet, atque ſi in committendis inter ſe comparandisque verbis et rebus, in diſciplinae ipſius compoſitione tam felix fuiſſet, quam in coacervandis quibusvis veterum locis. Neque tamen eo minus immortalis eſt gloriae certus, plurimumque me huius viri laboribus debere, gratus profiteor.

Superiorem autem SALMASIO *habeo* OLAUM CELSIUM, *quem omnigenae fere eruditionis inexhauſtum prope fontem nominare mallem. Is enim plantas et arbores in codice Ebraeorum ſacro obvias ita expoſuit atque illuſtravit, ut, ingenium magis an eruditionem mirari nos oporteat, omnino ambiguum habeam. Quantum olei conſumſerim in eo opere legendo ac perlegendo, quamque praeſentiſſima inde commoda in ſtudii mei rationem manaverint, quivis haud facile credet.*

Utriusque autem viri exemplum igniculos ſimilis virtutis in me ſuscitavit, ut veſtigiis ipſorum eos perſequerer. Quodſi enim ab his duumviris disceſſeris, ex innumera omnino auctorum copia, qui rem herbariam illuſtrarunt, neminem fere memini antiquitates eius docrinae excolere. Etenim ADANSONII *et* SCOPOLII *(ann. hiſt. natur. IV.) conata exponendi ſynonyma plantarum apud antiquos, memoratu haud adeo digna videntur.*

Plurimum vero lucis afferrent his tenebris variorum auctorum, qui inter Graecos Arabasque eminent, monumenta, quae temporum nobis iniuria, incuriaque hominum ſubtraxit, cum quibus autem multarum plantarum expoſitiones iam deperditae ſunt.

Invideo Arabibus Graecisque poſterioribus MAGONIS *Carthaginenſis opus de re ruſtica, quod, Punico idiomate exaratum, ac per duodetriginta volumina diffuſum, Senatus Romanus in latinum ſermonem verti iuſſerat;* DIONYSIUS *deinde Uticenſis graece interpretatus erat, ac* DIOPHANES *tandem Bithynius ſex epitomis circumſcripſerat. Ultimus fere, qui eo utebatur, fuit* DHIAËDDIN EBN BEITHAR, *de quo poſtea pauca dicemus.*

Digitized by Google

Utinam DIOCLIS *Caryſtii, ex ſchola prima dogmatica, ῥιζοτομούμενα etiamnum ſupereſſent, quae Theophraſteae hiſtoriae plantarum comparare conſueverunt veteres, quaeque legere contigit* NICANDRI *interpreti graeco!*

Utinam NICANDRI *Georgica,* ICESII, *(qui ſcholae Smyrnaeae, poſt* HEROPHILUM, *auctor fuit,) liber περὶ φυτῶν; utinam* IOLAI *Bithyni* ARISTOMACHI*que adhuc extarent monumenta!*

CRATEUAE *Rhizotomi τὰ σωζόμενα* WEIGELII *mei ſtudio ſervari, maxime laetor. Transſcripſit enim illa, quum Viennae degeret, e vetuſto* DIOSCORIDIS *codice.*

Auctorum eorum reliqua, quae CASSIANUS BASSUS *conſarcinavit, ſufficere nobis nequeunt, etiamſi* NICLASII *opera multo magis illuſtrata ſint. Sed ſufficiant etiamnum opus eſt.*

Inter Arabas quoque, quamvis non nihil alienos ab hoc ſtudiorum genere, extiterunt plures, quorum labore res herbaria exculta fuit. Ii autem fere omnes, exceptis ABDOLLATIFIO, AVICENNA *paucisque aliis, vel oblivioni penitus traditi ſunt, vel monumenta eorum in librariis exteris pulvere ſordibusque inquinata tempori edaci linquuntur.*

Felicem CELSIUM, *qui* ABU'L FADLI *Schierzükitae opere de re herbaria uti potuit! Nunquam enim fatetur, ſine eius libri auxilio ſe vel manum vel calamum ad ſtirpes biblicas tractandas admolitum fuiſſe. Exſtat autem id opus in bibliotheca Pariſina.*

Multoties citatur a RHAZEO *aliisque Arabibus* ABU-HANIFAH *el Dainuri, qui vixiſſe ſeculo nono ineunte, ac de re herbaria optime commentatus fuiſſe dicitur. At vero, ubi demum opus eius viri exſtat?*

Latet in bibliotheca Eſcurialenſi liber de agricultura, auctore Abu Secharjah Jahiah, EBN ALVAM *Hiſpalenſis, quem legerat* CASIRIUS.

Digitized by Google

Silentio praeterire MOSIS MAIMONIDIS *librum* גן אל[illegible] *dictum liceat, qui hiſtoriam naturalem complecti fertur; ut de praeſtantiſſimo Arabum ſcriptore praecipere poſſim. Fuit is* DHIA-ËDDIN *Abdallah* EBN BEITHAR, *Malaga-Hiſpanus, qui ſeculo decimo tertio, poſtquam, Plinii exemplo, ad perfectam plantarum cognitionem ſibi comparandam, totum Muhammedanorum imperium diuturnis itineribus peragraſſet; Aegypti Archiater fuit, deinde vero a Khalifa Damaſci, Malekum Alkamel, ſummis honoribus exceptus, ad Veziri dignitatem evectus eſt.*

Opus ipſius, quod in bibliothecis Pariſina, Eſcurialenſi et Leidenſi latet, inſcribitur Collectio magna medicamentorum ſimplicium, *complectitur autem uberrimam plantarum potiſſimum hiſtoriam, quae non ex Dioſcoride ſolo, more maiorum, exſcripta eſt; ſed ea etiam continet, quae auctor ipſe viderat, adjunctis ſynonymis Latinis Hiſpanisque. Haec tum ex prologo, quem* CASIRIUS *interpretatus eſt, tum ex teſtimoniis ipſius praefecti bibliothecae Eſcurialenſis, ac* POSTELLI, BOCHARTI *et* SALMASII *colligo.*

Hoc autem codice ut aliquando frui poſſim, votum eſt, cuius ſi compotem fieri unquam contigerit, (Deum in vota voco;) me proſperiorem neminem arbitror futurum eſſe.

Ex horto botanico academiae Halenſis, Calend. April., cIↃIↃCCXCVIII.

Digitized by Google

ANTIQUITATUM BOTANICARUM

SPECIMEN PRIMUM.

Digitized by Google

Digitized by Google

CAPUT I.

DE VIOLIS ANTIQUORUM.

I. Ἴον. Μελάνιον. VIOLA *odorata.*

1.

Si optio mihi fuiſſet atque poteſtas, ordinem eorum, de quibus in hoc ſpecimine disputatur, ſtatuendi, opportunius nihil mihi accidere potuiſſet, quam ſi licuiſſet earum plantarum praemittere disquiſitionem, quae et eruditionem non vulgarem et aciem ingenii et rei botanicae intimam cognitionem deſiderant. Etenim legem, quam Thebanus poëta ſanxit:

> Ἀρχομένου δ' ἔργου πρόσωπον
> χρὴ θέμεν τηλαυγές,

ecquis non obſervaverit, qui literis quaedam mandaturus eſt? Aliam autem ſeriem ſuadebant aliae inſtituti mei rationes, atque earum potiſſimum plantarum expoſitio praeferenda eſſe videbatur, quae, quam aliena ſit a veteribus ſcriptoribus ſyſtematica plantarum finitio, quamque multa ſaepe vegetabilia uno inſigniverint nomine, docet. Cuius quidem rei exemplum afferunt luculentiſſimum violae, quarum varia occurrunt genera apud veteres eodem nomine inſignita. Si quis itaque τὰ ἴα Graecorum crederet ubique unicum duntaxat genus ſignare, is vehementer errare mihi videtur.

Digitized by Google

2.

Antiquiſſimis autem temporibus τῶν ἴων nomine celebrabantur apud Graecos VIOLAE *odoratae*, quas ſignificanter quoque μελάνια appellare conſuerunt. Imo Alexandrini raro quodam connubio λευκόϊον τὸ μέλαν dixerunt: auctor enim libri de *natura muliebri* contra uteri cancrum λευκοΐου ῥίζαν τοῦ μέλανος ἐν οἴνῳ adhibet [1]).

Μελάνια autem ſeu nigrae appellabantur violae, vel ob foliorum, vel ob petalorum corollae colorem. Illud arbitratur SALMASIUS [2]), qui eam ob rationem poſuiſſe veteres discrimen inter λευκόϊα et μελάνια autumat. Alienum etiam haudquaquam ab uſu loquendi apud veteres, foliorum colorem, qui profunde viridis eſt, nigrum vocare: sic MYRTUS *pulla*, ILEX *nigra* dicitur [3]): magis tamen petalorum color epitheton id deſideraſſe videtur, cum in vetuſtiſſimis Graecorum monumentis pullus et fuſcus color cum violis comparetur [*]). Ita Odyſſ. Δ. 135.

Αὐτὰρ ἐπ' αὐτῷ
ἠλακάτη τετάνυστο, ἰοδνεφὲς εἶρος ἔχουσα.

Quod VOSSIUS noster optime ita vertit:

Aber darüber
lag die Spindel geſtreckt, mit violenfarbiger Wolle.

Explicat hunc locum EUSTATHIUS ita, ut ad ſimilitudinem cum violis et cum atra nube (νέφος) reſpiciat.

HESIODUS ἰοειδέα πόντον, *mare violaceum*, dicit (Theog. v. 844.), quod HESYCHIUS exponit ἐν τῷ ἐρᾶσθαι πορφυροῦν καὶ μέλανα.

PINDARUS Euadnen dicit ἰοβόστρυχον (ol. VI. vſ. 50.), cirros habentem fuſcos: ita apud HESYCHIUM occurrit ἰοβλέφαρος de nigricantibus palpebris et ἰογλήνη de pupilla nigricante.

1) HIPPOCR. op. p. 570. ed. *Foës.*

2) Homonym hyl. iatr. c. 23. p. 23.

3) SALMAS. Plin. exercit. p. 674.

*) Ῥουσίζειν τὰ ἴα dicit HERACLIDES Tarentinus Geopon. lib. XI. c. 22. p. 828. ed. *Niclas.* 8. Lipſ. 1781.

Digitized by Google

3.

Longe alieni itaque a veritate, qui, ut SERVIUS Grammaticus, τὸ ἴον Graecorum cum *vaccinio* VIRGILII aut ὑακίνθῳ confundunt. Etenim varia occurrunt in veteribus poëtis loca, quibus apte diſtinguitur utrumque plantarum genus. Ita THEOCRITUS (id. X. 28.)

> Καὶ τὸ ἴον μέλαν ἐντὶ καὶ ἁ γραπτὰ ὑάκινθος,
> ἀλλ' ἔμπας ἐν τοῖς ςεφάνοις τὰ πρᾶτα λέγονται,

ipſeque VIRGILIUS (ecl. X. 39.)

> *Et nigrae violae ſunt et vaccinia nigra.*

Facit huc quoque VITRUVII locus, ubi ſilis Attici colorem imitari quosdam ait, qui violam aridam in vas coniectam ad ignem conſervescere faciant, e vacciniis vero purpureum conſici colorem 4).

Multo longius autem a veritate recedit MARCELL. VIRGILIUS, qui Iaſminum credit violis comprehendi, quum coeruleus color nulli conveniat violae, ſed Iaſmino. Equidem ne Iaſminum quidem vidi coeruleo colore diſtinctum, ſed violas plures cognoſco eo colore inſignes 5).

4.

Iam vero conſulamus deſcriptionem τοῦ μελανίου apud veteres. THEOPHRASTUS id et ἄγριον habet et ἥμερον, quorum illud VIOLAM *caninam*, hoc vero VIOLAM *odoratam* ipſam conſtituere videtur, colore tamen haudquaquam utrumque differre docet: fruteſcere et praeſtantiſſimo odore celebrari: ſuaviſſimo inprimis odore et ἀκράτῳ inſignes eſſe eas violas, quae circa Cyrenen naſcantur. Radiculis copioſis eam herbam eſſe inſtructam, foliis latis, terrae incumbentibus et parumper carnoſis, quae perpetuo vireant. Florem proferre duplicem, alterum alteri innatum, ſicut et roſas et lilia: quod quidem, meo

4) Architect. lib. VII. c. 14. p. 147. ed. *Laet.* — Cf. DODON. ſtirp. hiſtor. pempt. II. lib. I. c. 1. p. 157. (fol. Antverp. 1616.)

5) Conf. BRUNFELSII herbar. pag. 139. (fol. Baſil. 1534.)

Digitized by Google

arbitrio, de luxurie floris intelligendum. Per totum fere annum florere, cum cultura acceſſerit [6]).

5.

DIOSCORIDES folia minora hederae foliis et tenuiora habet, cauliculum ex media radice prodeuntem, cui floſculus inſideat ſuaviſſimo odore praeditus, purpureus: naſci in umbroſis *) et ſalebroſis locis [7]). Eadem, quae THEOPHRASTUS et DIOSCORIDES habent, repetit fere PLINIUS [8]): repetunt Arabes plerique, nomine بنفج ſeu بنفسج (*Beneſedſch* ſeu *Beneſsedſch*) id inſignientes [9]). Solus ferme ABDOLLATIPHUS addit, in Aegypto ſuaviſſime olentes naſci violas, e quibus tamen incolae oleum parare neſciant [10]). Ita et noſtris temporibus FORSKÅLEVS VIOLAM *odoram* in Aegypto frequentem invenit [11]). Eodem vero nomine بنفسج incolae Arabiae felicis *Irin* quamdam inſigniunt et *Tageten* [12]): veteres quoque Arabes, qui Hiſpaniam occupabant, *Chryſanthemum* [13]). Id nomen transiit apud recentiores Graecos in Μενέξε, teſte ipſo FORSKÅLEO [14]).

6.

Quodſi autem in nomen ipſum ἴον inquirimus, luſiſſe et poëtas et grammaticos in exponendo eo obſervamus. Et NICANDER quidem inde nomen deduxit, quod Ionides Nymphae, quae ad fontem flumi-

6) THEOPHRAST. hiſt. plant. lib. I. c. 15. p. 16. c. 21. p. 23. lib. VI. c. 6. p. 126. 127. c. 7. p. 129. — De cauſſ. plant. lib. I. c. 15. p. 217. ed. HEINS.

*) Παλισκίοις l. πολυσκίοις.

7) DIOSCORID. lib. IV. c. 122. p. 289. ed. *Sarracen.*

8) PLIN. lib. XXI. c. 11. p. 244. ed. *Harduin.*

9) AVICENN. lib. II. p. 140. ed. *Arab.* fol. Rom. 1593. Deficit id Capitulum in plerisque verſionibus. — SERAPION ſimplic. aggreg. c. 141. f. 142. b. (ed. Lugd. 4. 1510.) — MESUE ſimplic. f. 55. d. (ed. Vener. fol. 1546.)

10) Memorab. Aegypt. lib. I. c. 2. p. 32. ed. *Paul.*

11) FORSKAL. flor. Aegypt. Arab. p. XXXIV.

12) Ib. p. CIII. CXX.

13) CASIR. biblioth. Eſcurial. vol. I. p. 334.

14) Ib. flor. Conſtantinopol. p. XXXIII.

Digitized by Google

nis Cytheri in Elide colebantur [15]), primum hunc florem Ioni, Gargettis, qui eo deduxerat coloniam Athenienſem, largitae fuerint [16]).

En vero NICANDRI verſus, quos ſervavit nobis ATHENAEUS:

Ἀλλὰ τὰ μὲν σπείροιό τε καὶ ὡραῖα φυτεύοις
ἄνθη Ἰαονίηθι· γένη γε μὲν ἴασι δισσά,
ὠχρόν τε, χρυσῷ τε φυὴν *) εἰ σ' ὦ πατρὸς εἶδε.
**) Σεύατ' Ἰωνιάδες νύμφαι στέφος ἀγνὸν Ἴωνι,
Πισαίοις ποθέσαται ἐνὶ κλήροισι ἔρεξαν.
Ἥνυσε γὰρ χλοῦν, ἣν δὲ μετεσσυμένος σκυλάκεσσιν,
Ἀλφειῷ καὶ λῦθρον ἑῶν ἐπλύνατο γυίων
ἑσπερίοις νυμφαῖσιν Ἰαονίδεσσι νυχεύσων.

Mire depravatas foediſſimeque inquinatas NICANDRI reliquias, quas antiqui librarii iam expoſitu ſatis difficiles habebant, ita intelligendas duco, ut duplex violarum genus ſtatuatur: alterum ὠχρόν, alterum autem aureum (χρυσῷ ἐοικός). Haec quidem differentia poſſet omnino aſſumi inter violarum alterum genus, Cheiranthorum, de quibus deinde ſermo erit, ſi ὠχρὸν pallorem aut albidum colorem exprimeret, cum omnino cognoſcerent veteres duplicem Cheiranthorum ſpeciem, *annuam* alteram, alteram *Cheiri*.

Qui quidem ſignificatus non vulgarem omnino habet auctoritatem. HOMERUS enim, cum Alexandri metum et pallorem, quem Menelai aſpectus excitaverat, exprimere conatur, dicit,

ὦχρός τέ μιν εἷλε παρειάς [17]),

quod VOSSIUS bene vertit:

Und Bläſſ' umzog ihm die Wangen.

15) PAUSAN. lib. VI. c. 22. p. 216. ed. *Fac.*

16) ATHEN. lib. XV. p. 681. ed. Caſaub.

*) l. εἰς ὦπα ἰδέσθαι CASAUB. aut εἰς ὦπα ἐοικός SCALIGER, uti HOMERUS Il. γ. 158.
αἰνῶς ἀθανάτῃσι θεῇς εἰς ὦπα ἔοικεν.

**) Ὅσσα γ' CASAUB.

17) Il. γ. 35.

PLATO diſerte exponit hunc colorem, τὸ ὠχρὸν, λευκοῦ ξανθῷ μεμιγμένου [18]). Ita apud veteres auctores paſſim metuentium pallor ὠχρότης dicitur [19]).

7.

Uberius autem explicat GALENUS colorem ὠχρὸν his verbis: "Ἔϛι δὲ τὸ ὠχρὸν χρῶμα κατ' ἀλήθειαν τοιοῦτον, οἷον πῦρ, καὶ τὸ τῆς καλουμένης ὠχρᾶς . . καὶ γίγνεται τοιοῦτον, ἐπιμιγνυμένης τῷ ὑδατώδει περιττώματι τῆς ὠχρᾶς τε καὶ πικρᾶς καὶ ξανθῆς ὀνομαζομένης χολῆς. Ὅσον γὰρ τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος ἐπὶ τὸ λευκότερον ἀποκεχώρηκε τὸ ξανθὸν, τοσοῦτον τοῦτο τὸ ὠχρόν [20]). Alteram itaque habemus ὠχροῦ coloris ſignificationem, quae ſi his NICANDRI verbis ſubeſt, parum intereſt inter ὠχρὸν et χρυσοῦν colorem. Hinc itaque et CASAUBONUS et SALMASIUS vel lacunam adeſſe, vel corruptum eſſe hunc locum arbitrantes, ita eum emendare conati ſunt, ut ille deeſſe totum verſum poſt citatum, hic vero loco ὠχρὸν ἄχρουν eſſe legendum ſtatueret. Quodſi vero, quid ſentiam, libere dicere liceat, in CASAUBONI potius ſententiam abeundum eſſe duco: manifeſto enim omiſſa purpurearum ſeu coerulearum violarum deſcriptio, quae multo plus a veteribus celebrabantur, quam pallidae ſeu albae.

8.

Has itaque NICANDER fingit a nymphis Ionidibus Ioni eſſe primas oblatas, alioque loco [21]) Proſerpinam eas collegiſſe, quum a Plutone raperetur.

Ex Iüs metamorphoſi nomen belle explicat HERACLIDES Tarentinus *).

18) Tim. p. 492. ed. Baſil. fol. 1533.

19) ARISTOT. categor. p. 35. (ed. Pac. 4. Aurel. Allobr. 1607.) Αἰσχυνθεὶς γὰρ τις ἐρυθρὸς ἐγένετο, καὶ φοβηθεὶς, ὠχρός.

20) GALEN. Commentar. in HIPP. de victu acut. II. p. 59. (ed. Baſil. Graec. fol. 1538.)

21) ATHEN. lib. XV. p. 684.

— — Ἰωνιάδες τε χαμηλὰς,
ὀρφνοτέρας, ἃς τύξε μετ' ἄνθεσι Περσεφόνειαν.

*) Geopon. lib. XI. c. 22 p. 827.

Digitized by Google

Iis quoque violis vel ob odorem ſuaviſſimum, vel ob nominis ſonum, Ionibus gratum, adeo delectabantur antiqui Graeci, ut in ſingularibus eae colerentur violariis (*ἰωνίοις*) [22]), utque vel maximam partem ſertorum ac coronarum facerent, quibus redimiti Graeci ad epulas accedere conſueverant. Flores autem, e quibus ſerta Graecorum nectebantur, enumerat CRATINUS apud ATHENAEUM[23]) ſequenti ordine: *Λειρία* (LILIUM *candidum*), *κρίνα* (LILIUM *Martagon*), *κοσμοσάνδαλα* (LILIUM *bulbiferum*), *ῥόδα* (ROSA *centifolia*), *ἴα* (VIOLA *odorata*), *σισύμβρια* (MENTHA *gentilis* ſ. *aquatica*), *ἀνεμωνῶν κάλυκες ἠριναί* (ANEMONE *coronaria*), *ἕρπυλλα* (THYMUS *Serpyllum*), *κρόκοι* (CROCUS *vernus* ſ. *autumnalis*), *ὑάκινθοι* (DELPHINIUM *Aiacis* ſ. SCILLA *amoena* ſ. HYACINTHUS *orientalis*), *ἑλίχρυσον* (GNAPHALIUM *orientale*), *οἰνάνθη* (SIUM *graecum*), *ἡμεροκαλλὶς* (LILIUM *chalcedonicum*), *μελίλωτος* (TRIFOLIUM *Melilotus italica*), *κύτισος* (MEDICAGO *arborea*).

9.

Hinc etiam *ἰοςέφανοι* dicebantur Graeci, praeſertim vero Athenienſes, uti ſaepius apud PINDARUM et ARISTOPHANEM [24]). Hinc noſtrorum temporum poëta, *ᾧ χάρις καὶ μοῦσα ἐφέσπετο*, MATTHISSONIUS, Atticam credit violis maxime abundaſſe.

Kein Gang der Liebenden im Frühlingshain
An Veilchen reich, wie Attika's Gefilde [25]),

quod tamen certis quibusdam antiquitatis teſtimoniis probari plane non poteſt.

Quod ſupereſt, nequeo, quin a VOSSIO noſtro recedam, dum vulgatam lectionem (Od. E. 72.)

22) THEOPHRAST. hiſtor. plant. lib. VI. c. 1. p. 118. — Jul. POLLVC. onomaſt. lib. I. c. 12. ſ. 228. p. 137. ed. *Hemſterhuſ.*

23) ATHEN. lib. XV. p. 685.

24) Equit. v. 1320. ΑΛΛ. — Ποῦ 'ςιν (ὁ δῆμος);
XOP. Ἐν ταῖσιν ἰοςεφάνοις οἰκεῖ ταῖς ἀρχαίαισιν Ἀθήναις.
v. 1326. XOP. Ὦ ταὶ λιπαραὶ, καὶ ἰοςέφανοι, καὶ ἀριζήλωτοι Ἀθῆναι.
Acharn. v. 637. Πρῶτον μὲν ἰοςεφάνους ἐκάλουν.

25) MATTHISSON's Gedichte, der Genferſee, p. 10.

Ἀμφὶ δὲ λειμῶνες μαλακοὶ ἴου ἠδὲ σελίνου
Θήλεον — — — — —

ſta exprimit:

Graſige Wieſen umher mit Violen und Epvich.

Legendum autem eſſe σίου l. ἴου poſt PTOLEMAEUM Evergeten EUSTATHIUS iam animadvertit, cum nusquam in pratis violae proveniant.

Germaniam vero priſtinis temporibus caruiſſe hoc florum genere, antequam *Conr.* GESNERUS ex Sabaudia primus id in hortos inferret, miror: ſed teſti ipſi GESNERO credendum eſt [26]).

II. Λευκόϊον. CHEIRANTHUS *annuus* et *Cheiri*—? LEUCOIUM *vernum*.

10.

Plurimum omnino intereſſe inter prius violarum genus et albas violas ſeu λευκόϊα; priſca iam antiquitas perſpexit, unicam fere germanitatem quaerens in florum odore, qui, gratiſſimus in utroque genere, omnino idem fere eſt. Protinus dum »diffugere nives, ac acris hiems ſoluta eſt, grata veris vice et Favoni« leucoium eſſloreſcere, perque totum annum fere durare; ita etiam differre a violis odoratis, ut folia gerat cauli inhaerentia, utque bulboſa gaudeat radice, THEOPHRASTUS teſtatur [27]). Deinde odorem praeprimis exponit; e longinquo meliorem eſſe et gratiorem quam e propinquo, quum ſubtilior ſit, neque ſervare odorem hanc violam ſiccatam [28]), quod PLINIUS quoque repetit, omiſſo tamen de bulboſa Leucoii radice loco [29]): ex quo SALMASIUS efficit, depravatum eſſe illum THEOPHRASTI locum, quum vere de Cheiranthis noſtris nequaquam dici poſſit, bulboſa radice gaudere. Verumtamen locus ille LINNAEO immortali occaſionem praebuiſſe videtur, ut

26) GESNER. hort. German. p. 286. (fol. Baſil. 1561.)
27) THEOPHRAST. hiſt. plant. lib. VI. c. 7. p. 129. lib. VII. c. 9. p. 143.
28) Ej. cauſſ. plant. lib. VI. c. 23. p. 378. c. 25. p. 381.
29) Lib. XXI. c. 7. p. 239. c. 11. p. 244.

Digitized by Google

plantam, quae verno tempore primitias fere anni ferre ſolet, LEUCOIUM appellaret. Bulboſa enim radix huic omnino convenit, neque tamen adeo gratus floris odor, ac veteres eum deſcribunt. Hinc dubitandum, utrum λευκόϊον THEOPHRASTI unicum tantum genus CHEIRANTHORUM, an utrumque et CHEIRANTHORUM et LEUCOII Linnaeani complectatur.

II.

PLINIUS quidem praeter ea, quae de leucoio ex THEOPHRASTO mutuatur; peculiaria quaedam de violis addit. Violae albae vitam longiſſimam trimatu habet, ab eo tempore degenerare [30]): quod et THEOCRITUS teſtatur [31]):

Καὶ τὸ ἴον καλὸν ἐντι ἐν εἴαρι, καὶ ταχὺ γηρᾷ.

Species PLINIUS lutearum, quibus inter ſatas maxima ſit auctoritas, tres exhibet: *Tuſculanas, marinas*, folio aliquanto latiori, ſed minus odoratas, et *Calthianas* aut *Calatinas* [32]). Illas CHEIRANTHOS habeo, hanc vero, a Calata oppido Italiae dictam [33]), arbitror eſſe GENTIANAM *vernam* Linn. ſeu HIPPION *vernum* Schmidt. [34]). Etenim tum DALECHAMPIUS, tum DODONAEUS, THALIUSque, tum vero *Conradus* GESNERUS ὁ πάνυ violam calathianam PLINII ita deſcribunt, ut cum nullo fere alio plantarum genere congruere poſſit, quam cum HIPPIO *verno* noſtratum [35]). Naſcitur per totam Italiam in locis alpeſtribus, ut et per Germaniae et Helvetiae regiones petroſas. Qui flos cum coeruleo colore, eoque amoeniſſimo, ſplendeat, exponendus inde eſt DIOSCORIDIS locus, qui τῶν ἴων colorem eſſe et albidum, et μήλινον, ἢ κυανοῦν, ἢ πορφυροῦν dicit [36]). Quem cyaneum colorem quum FUCHSIUS in nullo Cheiranthorum flore ſe reperire meminiſſet, ſuppoſititium praepoſtere autumavit hunc DIOSCORIDIS

30) PLIN. lib. XXI. c. 11.
31) Id. XXIII. 29.
32) PLIN. lib. XXI. c. 6.
33) SALMAS. Plin. exerc. p. 630.
34) RÖMERS Archiv für die Botanik, Heft I. S. 15.
35) Cf. BAUHINI πίναξ p. 188.
36) DIOSCORID. lib. III. c. 138. p. 230.

Digitized by Google

locum[37]). Servandus tamen hic locus, ſi calatianas violas a DIOSCORIDE ſimul comprehendi credimus.

12.

Cavendum tamen, ne cum calatianis violis *caltha* et PLINII et COLUMELLAE confundatur. Hic enim[38])

candida leucoïa et flaventia lumina calthae

coniungit. Ille proximam habet caltham violis concolori amplitudine, odore tamen gravi eſſe[39]). Alioque loco de *cachla* loquitur, quae *buphthalmus* dicatur[40]); ubi DALECHAMPIUS in margine *calcham* addit. *Lodovicus de* LA CERDA vero[41]) ſubſtituit *Caltham*. Sic VIRGILII verſus notus eſt[42]):

Molli luteola pingit vaccinia caltha.

Hanc vero caltham CALENDULAM eſſe *officinalem* noſtram, non ſuſpicor ſolum, ſed exploratum fere habeo.

13.

Redeam autem e diverticulo in viam. Violae itaque Romanorum albae, ſeu λευκοΐα Graecorum a foliorum magis quam a petalorum colore incanae dictae, ideoque et luteae et albae habebantur. Hinc lumen accipiunt poëtarum varia loca, e. g. VIRGILII (ecl. II. 47.):

pallentes violas et ſumma papavera carpens,

HORATII:

Nec tinctus viola pallor amantium,

COLUMELLAE (lib. X. vſ. 101. ſeq.):

37) FUCHSII hiſtor. ſtirp. c. 173. p. 456. (fol. Baſil. 1542.)
38) COLUMELL. cult. hort. lib. X. v. 97.
39) PLIN. lib. XXI. c. 6.
40) PLIN. lib. XXV. c. 8.
41) CERDA ad VIRGIL. Bucol. ecl. II. v. 50.
42) L. c.

Digitized by Google

Tum, quae pallet humi, quae frondes purpurat auro, ponatur viola.

Et hoc Cheiranthorum genus ad ſerta nectenda adhibebatur, teſtibus THEOPHRASTO et PLINIO. Arabes vero illud nomine *Kheiri* (كيري) inſignientes, ſaepius cum VIOLA *odorata* commutarunt. LINNAEUS vero optime hoc nomen CHEIRANTHI *Cheiri* violis luteis antiquorum, CHEIRANTHI *annui* vero, qui incanis maxime foliis gaudet, violis albis adiudicavit. Hic forſan ſiſtit PLINII alteram ſpeciem, *marinam*, niſi CHEIRANTHUM *incanum* aut *maritimum*, qui uterque ad litora maris mediterranei abunde provenit, intellexeris.

Digitized by Google

CAPUT II.

DE QUERCUBUS VETERUM.

14.

Nullum fere arborum genus ab omni antiquitate hominibus vel gratius fuit vel utilius, vel etiam maiore religionum ſanctitate exiſtimatum, quam quercus. Excelſae enim arbores, quae ad hoc pertinent genus, ad ſidera tendere coeloque comas miſcere; altiſſimis defixae radicibus robur ſignare ac firmitatem humanas vires ſuperantem; annoſae eaedem cuiusvis generis viciſſitudines vincere atque aeternitatis ſpeciem prae ſe ferre; umbra diffuſarum frondium et foliorum amplorum verecundiam quamdam numinis praeſentis atque horrorem ciere videbantur. Accedebat et materiei, quam praebent, utilitas, ad conſtruendas aedes inſtrumentaque varia conficienda; et glandium, quas quaedam quercuum ſpecies ferunt, ſuavitas et nutriens indoles, quae deorum propitiorum dona eſſe videbantur.

15.

Quum idem arborum genus per totum fere, qui habitatur, terrarum orbem inveniatur, hic antiqui duntaxat orbis quercus deſcribere, veſtigiaque earum in monumentis antiquis illuſtrare conabor. Sunt vero, quot mihi innoteſcunt, ſequentes:

Digitized by Google

1. QU. *Robur*, fol. oblongis pedunculatis glabris ſinuatis: lobis rotundatis, glandibus oblongis ſeſſilibus [1]).

Chêne-mâle. *Stein-Eiche. Winter-Eiche.*

Per totam Europam.

2. QU. *pedunculata*, fol. oblongis ſubſeſſilibus glabris ſinuatis: lobis rotundatis, glandibus oblongis pedunculatis [2]).

Chêne blanc. *Stiel-Eiche. Sommer-Eiche.*

Per totam Europam.

3. QU. *pubeſcens*, fol. oblongis, ſubtus tomentoſo-pubeſcentibus ſinuatis, rotundatis, glandibus oblongis breviter pedunculatis [3]).

Chêne noir. *Franzöſiſche Eiche.*

In Gallia auſtrali.

4. QU. *Cerris*, fol. ſinuato-pinnatifidis ſubtus pubeſcentibus, laciniis acutiuſculis, ramentis axillaribus filiformibus, calycibus echinato-ramentaceis [4]).

Burgundiſche Eiche.

Habitat in Auſtria, Helvetia, Italia, Hiſpania et Aſia minore.

5. QU. *Eſculus*, fol. pinnatifidis, ſubtus pubeſcentibus; laciniis lanceolatis acutis, ramentis axillaribus filiformibus, glandibus oblongis, calycibus muricatis [5]).

Italieniſche Eiche.

Habitat in Europa auſtrali.

6. QU. *Ilex*, fol. ovato-oblongis indiviſis ſerratisque, ſubtus incanis, cortice integro.

1) WILLDENOW's Berlin. Baumzucht, p. 277.
2) Ib. p. 278.
3) Ib. p. 279.
4) Ib. p. 280.
5) AITON hortus Kewenſis, tom. III. p. 358.

Digitized by Google

β. QU. *Smilax*, fol. oblongo-ovatis integerrimis, ſubtus tomentoſis.

γ. QU. *Gramuntia*, fol. oblongo-ovatis pinnato-ſpinoſis ſeſſilibus ſubtus tomentoſis, glandibus pedunculatis [6]).

Yeuſe *Gall.*

Habitant in Europa auſtrali.

7. QU. *valentina*, fol. ovato-lanceolatis, ſerraturis ſpinoſis, ſubtus pubeſcentibus [7]).

Rovere Hiſpan.

Habitat in regno Hiſpaniae Valentia.

8. QU. *Suber*, fol. ovato-oblongis indiviſis ſerratis ſubtus tomentoſis, cortice rimoſo fungoſo [8]).

Liège. *Kork-Eiche.*

Habitat in Europa auſtrali.

9. QU. *Pſeudo-ſuber*, fol. lanceolatis ſinuatis ſubtus incanis, cortice rimoſo fungoſo [9]).

Cerro-Sughero Ital.

Habitat in Hetruriae montibus.

10. QU. *coccifera*, fol. ovatis indiviſis ſpinoſo-dentatis utrinque glabris, glandibus ſeſſilibus [10]).

Kermes-Eiche.

Habitat in Europa auſtrali et Aſia.

6) LINNAEI ſyſtem. plant. ed. REICHARD. P. IV. p. 160.
7) CAVANILLES icones et deſcript. plant. Hiſpan. vol. II. n. 141. tab. 129.
8) DU ROI Harbke'ſche wilde Baumzucht, B. II. S. 263.
9) SANTI viaggio al Montamiata, p. 156. tav. IV. quam imaginem repetendam curavi,
10) SCOPOLI flor. Carniol. ed. II. n. 1183.

Digitized by Google

11. QU. *Aegilops*, fol. ovato-oblongis glabris ſerrato-dentatis [11]). *Velanida*.

Habitat in Europa auſtrali. Tourneſort. voy. III. lett. 21. p. 297.

16.

Praeter has undecim ſpecies quercuum in orbe antiquo occurrentium aliae obſervatae ſunt in inſulis Moluccis et Iaponia, quas vero antiquitati incognitas praetereundas eſſe duco. Enumeratarum autem ſpecierum plerasque cum in variis monumentis veteribus inveniamus, incipiendum eſſe videtur a ſacris Ebraeorum libris, in quibus voces אֵיל, אֵלָה (pro quo אַלָּה Joſ. XXIV. 26. legitur) אֵילוֹן a pluribus auctoribus quercus ſpecies habentur. Doctiſſimus vero Ol. CELSIUS egregie monſtravit, has voces nil niſi PISTACIAM *Terebinthum* ſignare, quae in oriente et annoſiſſima fere et gratiſſima arbor, materiem etiam praebet duriſſimam [12]). Sola autem vox אַלּוֹן, quae Eſai. VI. 13. aliisque locis, cum אֵלָה coniuncta, ab eadem diſerte discernitur, quercus ſpeciem quamdam exprimit, et quidem, meo arbitrio,

QUERCUM *pedunculatam* n. 2.,

quae et excelſior ſolet eſſe et diutius perſiſtere, et loca fertilia ſolumque humile atque udum amare, quum QUERCUS *Robur* magis in montoſis et aridis proveniat [13]). Materies quoque quercus pedunculatae durior obſervatur et firmior ea, quam robur praebet.

17.

Celebratiſſima erat regio Baſchan trans Iordanem, inter amnes Iabok et Arnon ſita, ob quercuum abundantiam, quam proferret. Laudatur autem praeprimis Eſai. II. 13. Hezech. XXVII. 6. et Zachar. XI. 2. regio haec, a fertilitate et quercetorum copia; alioque loco (Num. XXXII. 4.) pecoribus alendis aptiſſima (אֶרֶץ מִקְנֶה) dicitur.

11) Ib. n. 1185.

12) CELS. hierobotan. lib. I. p. 34. ſ.

13) MÜNCHHAUSENS Hausvater, Th. V. S. 250. 251.

Occurrit quoque apud PTOLEMAEUM Βαθαναίας nomine [14]). Quercuum glandiferarum ubertas gratiſſimum porcis praeſtabat pabulum, quorum magnam ibi fuiſſe frequentiam vel inde colligas, quod duo porcorum millia Chriſti permiſſu a daemonibus in mare praecipitata atque ſubmerſa, evangelica referat hiſtoria. Altitudo quercuum Baſaniticarum comparatur Eſai. II. 13. cum cedris Libani: ſirmitas materiei, quam praebent, Hezech. XXVII. 6. laudatur, quum Tyri incolae ex iis remos navium conficere ſoliti fuerint: iterumque comparantur Zach. XI. 2. cum cedris Libani.

18.

Earumdem quercuum lignum adhibebatur ad imagines idolorum conficiendas (Eſai. XLIV. 14.). Easdemque ad continendum aggerem, qui ab arce regia ad Salomonis templum, maxime ad portam שַׁלֶּכֶת dictam, ducebat, una cum terebinthis plantatas fuiſſe, legitur Eſ. VI. 13. Id quod CELSIUS optime explicat, cum in vulgaribus verſionibus שלכת de deciduis arborum foliis male intellectum ſit [15]). Ea fuit arbor, ſub qua Debora, Rebeccae nutrix, humabatur (Geneſ. XXXV. 8.), אַלּוֹן בָּכוּת, *quercus fletus*, ideo dicta: eadem, ſub qua, ob umbram amoenam, ſacra faciebant idololatrae (Hoſ. IV. 13.): eadem, quae generatim ſymbolum erat fortitudinis (Amos II. 9.).

19.

Alia vero Quercus ſpecies ſemel in codice Ebraeorum ſacro nominatur תִּרְזָה (Eſai. XLIV. 14.), ubi ſimul cum אלון quercus pedunculatae ligno uſurpata fuiſſe ad idola conſtruenda dicitur. Duriſſima certe arbor intelligitur, cum vocis תִּרְזָה radix تَرَزَ *robuſtus, ſirmus fuit*, id indicare videatur. Sine rationibus itaque haudquaquam CELSIUS QUERCUM *ilicem* hoc nomine intelligi arbitratus eſt [16]), quamquam PAUSANIAE locus [17]), quem citat, de σμίλακι, huc non faciat.

14) Arab. p. 7. in HUDSON. geogr. minor. tom. IV.

15) L. c. p. 41. 42.

16) L. c. lib. II. p. 270.

17) Libr. VIII. c. 17. p. 400. To. II. ed. Facii.

Digitized by Google

20.

Accedo ad vetuſtiſſima Graeciae monumenta, in quibus δρῦς arboris nomen ſaepiſſime occurrit. Exprimit vero vel arborem cuiusvis generis altam et praevalentem, ſicut אִילָן Chaldaeorum (Dan. IV.), vel ſpeciatim omne id genus, quod nos nomine QUERCUUM comprehendimus. Illud quidem patet, tum ex aliis, tum praecipue ex LYCOPHRONIS loco [18]):

> Στρατῷ δ' ἀμίκτῳ πᾶσα μὲν βρωθήσεται
> Φλοιῶτιν ἐκδύνουσα δίπλακα σκέπην
> καρποτρόφος δρῦς.

Ad quem locum ſcholiaſtes omne arboris genus a veteribus δρυὸς nomine comprehendi teſtatur, quod etiam ARISTOPHANIS ſcholiaſtes confirmat his verbis: οἱ ἀρχαῖοι πᾶν δένδρον δρῦν ἐκάλουν, ὥσπερ καὶ ἀκρόδρυα, τὰ ἄκρα τῶν δένδρων [19]). Hinc et HESYCHIUS δρῦν exponit πᾶν δένδρον καὶ ξύλον, et δρυτόμον, ὑλοτόμον vel ξυλοτόμον [20]).

21.

Quodſi vero quercus quaedam eo nomine a poëtis Graecis inſignitur, eſt potiſſimum utraque patriarum quercuum ſpecies:

> QUERCUS nimirum *Robur* et
> QUERCUS *pedunculata*,

praeſertim ſi nil, praeter amplitudinem, proceritatem, umbram amoenam atque annoſam ſenectam laudatur. Ubi vero durities materiei et utilitas, ubi frequentia maior ad fontes atque in locis humilibus praedicatur, ibi QU. *pedunculatam* noſtram intelligi exploratum habeo. Occurrunt tamen tot tantaeque utriusque ſpeciei varietates, ut QU. *Robur* praeſertim ſaepius humilior obſervetur, *pedunculata* vero excelſior.

C 2

18) Alexandr. v. 1423.
19) ARISTOPH. equit. v. 672.
20) HESYCH. Lexic. col. 1038. ed. *Alberti*.

Digitized by Google

22.

Utraque igitur quercuum ſpecies ea eſt, quam poëtae ob radicis longitudinem et altitudinem laudant, quae tanta eſt, ut et noſtrates, qui ſylvas curant, tradant has arbores

- - - - - quantum vertice ad auras
aethereas, tantum radice in Tartara

tendere. Quod vero ὑπερβολικῶς dictum de incredibili fere altitudine radicum valet. HOMERUS iam fortitudinem heroum in pugnis perbelle ita exprimit [21]):

Ἕστασαν ὡς ὅτε τε δρύες οὔρεσιν ὑψικάρηνοι,
αἵτ' ἄνεμον μίμνουσι καὶ ὑετὸν ἤματα πάντα,
ῥίζῃσιν μεγάλῃσι διηνεκέεσσ' ἀραρυῖαι.

VOSSIUS:

- - Alſo ſtehn hochwipflige Eichen der Berge,
welche den Sturm ausharren und Regenſchauer beſtändig,
eingeſenkt mit groſsen und weithin reichenden Wurzeln.

Hinc et βαθύῤῥιζοι ſaepius veteribus dicuntur.

23.

Utraque quercus ob annoſam ſenectam veteribus ſacra, et ob tenebricoſam frondium umbram eo inſerviit, ut ſub eadem idola colerentur. Hinc praeſertim lucus Iovi dicatus, ob antiquiſſimas quercus, Dodonae in Chaonia Epiri, celebrabatur [22]). Hinc quercubus inhabitare nymphas, quas peculiari nomine Δρυάδας, Ἁμαδρυάδας, Ἐπιμελιάδας aut Ναϊάδας appellabant, veteres Graeci arbitrabantur [23]). Has autem fere una cum quercubus eſſe natas, iisdem invigilare; gaudere, cum imbribus quercus nutriuntur, flere vero, dum decidunt folia, CALLIMACHUS fabulatur [24]):

21) Il. M. 132.
22) PAUSAN. lib. VIII. c. 23. p. 415. to. II. ed. Fac.
23) Schol. APOLLON. Rhod. Argonaut. lib. II. ad v. 479.
24) Hymn. in Delum, v. 83. ſ.

Digitized by Google

Ἦ δ' ἐτεὸν ἐγένοντο τότε δρύες, ἡνίκα νύμφαι,
Νύμφαι μὲν χαίρουσιν, ὅτε δρύας ὄμβρος ἀέξει,
Νύμφαι δ' αὖ κλαίουσιν, ὅτε δρυσὶν οὐκ ἔτι φύλλα.

Decantatiſſimus eſt cultus quercuum apud veteres Germaniae incolas, Celtarumque tribus, quem praeter CAESAREM[25]) PLINIUS[26]) quoque memorat, unde etiam viſcum quernum, ſub nomine *Gul-hyl*, tanquam πανάκειαν, praedicabant Druidae, quorum nomen ipſum varii auctores a quercuum *graeco* nomine derivarunt. Immerito id quidem, quum *Galicum* nomen quercus *druiean* fuerit[27]).

24.

QUERCUS *Robur* ipſa a THEOPHRASTO πλατύφυλλος dici videtur, quum folia ſuperne latiora eſſe ſoleant[28]). Huius materiem non uſui oeconomico idoneam, nec ad cremandum utilem habet: neque gallas, quas ferat, in magno haberi pretio, neque glandes. Ante mediam aeſtatem folia non germinare, quod apprime cum noſtro robore congruit. Dicitur enim idcirco *Winter-Eiche.*

Huius varietas humilis a Macedonibus ἄσπρις vocabatur, nequaquam itaque ἄσπρις *cerrus* habenda, cum ſues glandibus earumdem veſci tantum, dum aliis fructibus careant, referat THEOPHRASTUS[29]). Siſtit quernos frutices, qui in altitudinem non proſilire COLUMELLAE dicuntur[30]): in caeduis ſylvis enim nati ſunt, aut ab armentis teneri depaſti. Satianda enim eſſe armenta frondibus quernis ad Kalendas Novembres uſque, idem ſuadet auctor[31]).

25.

Procerae autem huius ſpeciei arbores in montibus laetius proveniunt, quam in udis locis et humilibus: eae itaque ſunt

25) CAES. de bello gall. lib. III. cap. 14.

26) PLIN. lib. XVI. c. 44.

27) KEYSSLER antiquit. ſeptentrion. et celt. p. 37.

28) Hiſtor. plant. lib. III. c. 9. p. 50. c. 10. p. 52.

29) Ib. lib. III. c. 10. p. 52.

30) COLUMELL. de re ruſtic. lib. VII. 6. p. 364. ed. SCHNEIDER.

31) Ib. lib. VI. c. 3. p. 298.

Digitized by Google

καλαὶ, τηλεθάουσαι ἐν οὔρεσιν ὑψηλοῖσι
ἑςᾶσ' ἠλίβαται [32]),

eae ſunt, quas VIRGILIUS *aeſculos*, Iovi ſacras, *ſcopulis haerere* dicit [33]).

26.

Accedo ad ſecundam quercuum ſpeciem, *pedunculatam*, quae a materiei praeſtantia ad aedes navesque conſtruendas et ad conficienda varia inſtrumenta a veteribus laudatur. Lignum enim eius infinitam habere aeternitatem, parum habens humoris et aëris et ignis, docet VITRUVIUS [34]). E Dodonaea quercu Argo compacta fertur VALERIO FLACCO [35]). Δρυοπαγῆ ςόλον dicit SOPHOCLES in deperdito Philoctete Troiano, claſſem e quernis lignis fabrefactam [36]). De Venetis narrat STRABO, naves πλατύφυγας ποιεῖν καὶ ὑψήπρυμνας καὶ ὑψόπρωρας, δρυίνης ὕλης, ἧς ἐςὶν εὐπορία [37]). Ex eodem ligno veteres idololatras, teſte PAUSANIA, ſimulacra Deorum ſuorum confeciſſe dicuntur [38]).

Durities ligni comparationem cum ſilice et ſcopulis peperit, quam multoties apud antiquos legimus. Penelope Ulyſſem adloquitur:

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου οὐδ' ἀπὸ πέτρης [39]).

Hinc OVIDIUS de puella:

Illa graves potuit quercus adamantaque durum,
Surdaque blanditiis ſaxa movere ſuis [40]).

32) HOMERI hymn. in Vener. v. 304.
33) VIRGIL. Aen. lib. IV. v. 472. Georg. lib. II. v. 15. 290. et MARTYNII comm. ad h. v.
34) Architect. lib. II. c. 9. p. 35.
35) Argonaut. lib. I. v. 302.
36) HESYCH. lexic. col. 1038. not. ALBERTI ad h. v.
37) Geogr. lib. IV. p. 297. ed. *Almeloveen.*
38) Lib. VIII. c. 17. p. 400.
39) Od. T. 163.
40) Amor. lib. III. el. VII. v. 57.

Digitized by Google

Ad cremandum itaque praeſerebatur id lignum, et ad buſta conficienda, ut ad tumulum Patrocli ex πολυπίδακι Ida quercus ὑψίκομοι advectae teſiantur [41]).

27.

Temporibus THEOPHRASTI ea quercus ab Idae incolis αἰγίλωψ dicebatur. Maxime fere procera et recta dicitur, atque materies optima ad opera humana: in cultis rarius occurrere [42]). Gallas proferre, quae utiliter adhiberi ad coria paranda non poſſint: proferre quoque φάσκον ſeu lichenem (USNEAM *plicatam*, *barbatam*, *floridam* HOFMANN.), pendulum, ſaepe cubitalem. Male itaque *cerrum* interpretantur αἰγίλωπα verſiones antiquae [43]), quod SALMASIUS iam notavit [44]): immerito vero ipſe αἰγίλωπα credit *eſculum* eſſe, cum huius fructus edules, αἰγίλωπος vero amarae ſint: ob eamdem rationem neque noſtra aegilops priſcorum αἰγίλωπι reſpondet.

Eam arborem docet APULEIUS ἐν τοῖς συνεχῶς κατομβριζομένοις τόποις plantari [45]).

28.

Proferre hanc quercum eas gallas, quae nomine *Knoppern* venduntur, BURGSDORFIUS optime probavit [46]). Intereſt vero inter eas et vulgares, quod non globoſae ſint, ſed difformes, anguloſae, maioresque et firmiores orientalibus. Cognoviſſe hanc gallarum quercus pedunculatae virtutem THEOPHRASTUS non videtur, ſicut et noſtri mercatores nuperrimis eam tandem temporibus didicerunt [47]). Oritur autem ea differentia gallarum inde, quod chryſalis cynipis fructui

41) Il. Ψ. 119.

42) THEOPHRAST. hiſtor. plant. lib. III. c. 9. p. 50.

43) Valer. CORD. annot. in Dioſcorid. lib. I. c. 143. f. 21. b. — CLUS. rar. ſtirp. hiſt. lib. I. c. 13. p. 20.

44) Plinian. exercit. p. 560.

45) Geoponic. lib. II. c. 8. p. 115. ed. NICLAS.

46) Schriften der Berlin. Geſellſch. naturforſch. Freunde. B. IV. H. 1. et KRÜNITZENS Encyclopäd. B. XLI. S. 706.

47) BECKMANNS Vorbereit. zur Waarenkunde, Th. I. S. 374.

Digitized by Google

immaturo ſeſe inſinuat atque tuberculum excitat difforme, quum alioquin ea inſecta ſoleant ſolia maxime amare.

Quod ſupereſt, Arabes hanc arborem nomine بلوطة *Belutah* inſigniunt, glandes قلت *Küllot*, et gallas عص *Such* vocant 48), aut عفص *Haſs.*

29.

Iam vero ad antiquiſſimam ſimul et vetuſtiſſimam quercuum ſpeciem transeamus, *Eſculum*, glande non ſolum eſculenta, ſed et ſapidiſſima celebratam. Ea eſt, quae *φηγὸς* a veteribus dicta, primum Arcadibus nutrimentum praebebat, poſtquam PELASGUS regnare coepiſſet. Is enim Arcades, qui antea nonniſi radices ac herbas devoraverant, docuit, tuguria aedificare, tunicas e coriis ſuillis conſuere, ac glandium, quas *φηγὸς* profert, eſum praeferre. Fuit vero tam frequens atque diuturnus hic glandium cibus Arcadibus, ut, quo tempore monuit Apollo Lacedaemonios, ne Arcades bello laceſſerent, celebre illud oraculum pronunciaverit 49):

Ἀρκαδίην μ᾽ αἰτεῖς; μέγα μ᾽ αἰτεῖς· οὔ τοι δώσω
Πολλοὶ ἐν Ἀρκαδίῃ βαλανηφάγοι ἄνδρες ἔασιν,
Οἵ σ᾽ ἀποκωλύσουσιν· ἐγὼ δέ τοι οὔ τι μεγαίρω.

Hinc quoque lumen accipit Penelopes ſermo, ſupra (§. 26.) allegatus:

Οὐ γὰρ ἀπὸ δρυός ἐσσι παλαιφάτου, οὐδ᾽ ἀπὸ πέτρης,

quem EUSTATHIUS ita explicat, ut Ulyſſem genus ſuum haudquaquam ex Arcadum glandibus veſcentium temporibus deducturum eſſe ſperaverit coniux, ſed veros parentes indicaturum. Addit idem EUSTATHIUS, proverbium: *ἅλις δρυός*, eumdem priſtinum Arcadum victum quoque indicare, quippe quod de homine uſurpetur, qui tum tenuiſſimo uſus fuerit victu, iam ad lautum vivendi genus transeat 50).

48) SERAPION de ſimplic. medicam. f. 135. b. — AL-'AWAM Hiſpalenſis in CASIRI biblioth. Eſcurial. vol. I. p. 323.

49) HERODOT. lib. I. c. 66. p. 35. ed. REIZ. — PAUSAN. lib. VIII. c. 1. p. 349. to. II. ed. Fac.

50) EUSTATH. in Od. T. p. 293. (fol. Baſil. 1558.)

Digitized by Google

30.

Eamdem φηγὸν ſub nomine δρυὸς laudat HESIODUS, quod ſumma ferat glandes, media vero apium opificia.

> Τοῖσι φέρει μὲν γαῖα πολὺν βίον· οὔρεσι δὲ δρῦς,
> ἄκρη μέν τε φέρει βαλάνους, μέσση δὲ μελίσσας [51]).

Ante Lunam autem Arcades gaviſos fuiſſe glandibus hisce eſculentis, teſtatur APOLLONIUS RHODIUS [52]):

> Ἀρκάδες, οἳ καὶ πρόσθε σεληναίης ὑδέονται
> ζώειν φηγὸν ἔδοντες ἐν οὔρεσιν — —

cuius diſtichi cum ſcholiaſtes varias afferat explicationes, ea praeprimis mihi arridet, quam ex ARISTOTELE περὶ τῆς Τεγεατῶν πολιτείας ſumit, Arcades nempe Barbaros viciſſe πρὸ τοῦ ἐπιτεῖλαι τὴν σελήνην, i. e. veſpertino tempore, antequam luna apparuerit, in fugam adeo rapidam coniectos fuiſſe, ut προσεληναῖοι dicti fuerint. Inde quoque idem auctor folia querna Rheae, Deorum matri, ſacra fuiſſe tradit, διὰ τὸ καὶ πρὸς σέγας καὶ πρὸς τροφὴν πρῶτον χρησιμῶσαι [53]). PLUTARCHUS teſtatur, ob dulce nutrimentum, quod φηγὸς praebeat et δρῦς, ζείδωρον καὶ μητέρα καὶ τροφὸν appellatam fuiſſe a veteribus [54]). Συγγένειαν Arcadibus quamdam eſſe ad quercum [55]), ac ideo frondes quernas quoque coronis ſertisque civicis inſerviiſſe [56]). Quod ſupereſt, STRABO*) iam populum Hiſpanum veſci per duo anni tempora glandibus quernis refert, idemque narrat de Maroccanis HÖSTIUS**).

31.

THEOPHRASTUS praeter dulciſſimas glandes praedicat firmitatem materiei ac robur, quae tanta ſint, ut putreſcere nunquam ſoleat. Ar-

51) Op. et dies, p. 231.

52) Argonaut. lib. IV. v. 265.

53) Lib. I. v. 1125. Aliam et doctiſſimam quidem explicationem BÖTTIGERI vid. in SPRENGEL's Beytr. zur Geſchichte der Medicin, St II. S. 29.

54) PLUTARCH. de carnis eſu, p. 993. ed. *Xyland*.

55) Ej. Quaeſt. Rom. p. 285.

56) Ej. Coriolan. p. 214. "Ἔτι δὲ ἡ δρῦς τῶν μὲν ἀγρίων εὐκαρπότατον, τῶν δὲ τιθασῶν ἰσχυρότατον. Ἦν δὲ καὶ σιτίον ἀπ' αὐτῆς ἡ βάλανος, καὶ ποτὸν τὸ μελίτιον. Ὄψον δὲ παρεῖχε τὰ πλεῖστα τῶν νεμομένων καὶ κτηνῶν θήρας ὄργανον φέρουσα τὸν ἰξόν.

*) Lib. III. p. 233.

**) Nachrichten von Marokos, S. 306.

Digitized by Google

borem ipſam non valde proceram eſſe, ſed caudice craſſiſſimo inſtructam 57). Quam quidem arborem longe differre a noſtra FAGO, bene iam animadvertit VALER. CORDUS 58), nominisque etymologiam SALMASIUS iure quidem a φάγειν *comedere*, ut romani *eſculi* ab *eſca*, deduxit 59).

32.

Tertia ſpecies, QUERCUS *pubeſcens*, cum in ſola fere Gallia proveniat, veteribus incognita fuit. CLUSIUS primus eam nomine *Roboris* I. ita deſignavit: Humilis frutex, contortis ramis, foliis magis ſinuoſis et inciſis quam quercus, nec ita viridibus, ſed averſa parte pubeſcentibus. In Aquitania maxime frequentem eſſe 60).

33.

Sequitur de *Cerro* ſermo, quam quidem arborem a THEOPHRASTO primum ἁλίφλοιου nomine deſcriptam eſſe cum SALMASIO perſuaſum habeo 61). Merito taxat eos, qui ἁλίφλοιον *ſalſicorticem* verterunt, quaſi ἅλς intelligatur, quum ipſum THEOPHRASTI additamentum, arborem eandem et εὔφλοιον appellari, ſatis doceat, ab ἅλις *ſatis* eſſe derivandum. Caudice autem gaudere ἁλίφλοιον craſſo et fungoſo, οὐκ ἐγκαρδίῳ, ligno que hoc et Aeoles non ad cremandum uti 62). Materiem quoque eius arboris reiicit VITRUVIUS, quod pervia raritate humores penitus recipiendo celeriter marceſcat 63). Bene quoque obſervavit PLINIUS calyce hanc ſpeciem diſtingui horrido, echinato, ceu caſtaneae 64).

34.

Optime quidem hanc ſpeciem inter recentiores primus deſcripſit CLUSIUS, in eo tamen fallitur, quod αἰγίλωπα veterum habeat. Αἰγί-

57) Hiſt. plant. lib. III. c. 9. p. 50. Cf. de iis glandibus GALEN. de facult. alim. lib. II. p. 329.

58) Annot. in Dioſcorid. lib. I. c. 144.

59) Plinian. exercit. p. 360.

60) Rar. ſtirp. hiſtor. lib. I. c. 13. p. 18.

61) SALMAS. Plinian. exercit. p. 256.

62) Hiſt. plant. lib. III. c. 9. p. 50.

63) Architect. lib. II. c. 9. p. 38.

64) Lib. XVI. c. 6.

λωτι enim materiem firmiſſimam adiudicat THEOPHRASTUS, cerro autem fragilis eſt et cito marceſcens. Ceteroquin CLUSIUS corticem habet cerri craſſiorem et ſcabrum; folia frequentioribus inciſuris, ſed minus altis, diviſa, ac longioribus petiolis adhaerentia, quam in quercubus vulgaribus. Ramulos eſſe breviores, frequentioribus nodis obſitos, gemmas minores et aliquot gracilibus foliolis, ceu ſtaminibus aut villis ſeptas: caliculos breviores, craſſoque pediculo annotinis ramulis cohaerentes, omnino hiſpidos et molliter echinatos, in quibus ſit glans querna brevior et obtuſiori mucrone praedita. Materiem eſſe candidiorem, laxiorem et ad opera minus aptam 65).

Aliam egregiamque huius arboris deſcriptionem legimus apud TOURNEFORTIUM, qui ἀνωνύμως eam obſervavit in vallibus prope Angoram 66).

Huic arbori gallarum ſeu tuberculorum, quae Cynips excitat, tanta inſidet copia, ut ramulus vix palmam ſuperans, novem vel decem eiusmodi tuberculis obſitus reperiatur 67). Videntur tamen praeſtantia vinci ab iis gallis, quae aegilopi inſident.

35.

QUERCUS *Aegilops*, *Velanedae* nomine per totum orientem celebrata, in Hiſpania *Querigo* appellata, optimas producere gallas videtur. Adferuntur autem eae hodie ex Moſule, iuxta Tigridem, Aleppum, ſicut PLINII temporibus ex Commagene. Optimae eae gallae orientales differunt ab europaeis, et firmitate et inaequalitate et colore atro-coeruleo. Praeſtant quoque, e quibus chryſalis nondum evolavit, iis, quae perforatae iam ſunt. Nomen ipſum BECKMANNUS merito germanicum habet 68).

65) CLUS. rar. ſtirp. hiſt. lib. I. c. 13. p. 20.
66) Relation d'un voyage de Levant. vol. III. p. 297.
67) CLUS. l. c. Cf. MURRAY apparat. medicam. vol. I. p. 104. ſ. ed. *Althof.*
68) Vorbereit. zur Waarenkunde, Th. I. S. 367.

Digitized by Google

Ipſos etiam calyces glandium, quas haec arbor profert, antiquitas iam nomine ὀμφακίδος loco gallarum adhibebat[69]), noſtri quoque nomine *Eckerdoppen* eosdem ex oriente adferunt[70]).

36.

Arbor ipſa Orienti familiaris, inde in Hiſpaniam transportata, frequenter ibidem colitur. Fallitur itaque BROCKIUS, qui Indiam orientalem eſſe eiusdem patriam credit[71]). Adeo vulgaris in Graecia veteri fuiſſe videtur, ut ἡμέριδος et ἐτυμόδρυος nomine eam a THEOPHRASTO inſigniri credibile ſit. Quam ſententiam cum meam eſſe contendo, vereor, ne pluribus diſpliceat, qui praeſertim SALMASIO, doctiſſimo certe viro, ſed ἀβοτανολογήτῳ, nimis fidunt. Ἡμέριδος proceritatem non adeo laudat THEOPHRASTUS, quamvis noſtri temporis auctores proceram eam ſaepius viderint. Idem enim accidit in hac, quod et in aliis arboribus: differunt ſtatura pro ratione ſoli, in quo proveniunt. Materiem porro eius firmam habet, qualis et in noſtra aegilope obſervatur; glandem eſſe edulem, quod omnino de aegilopis fructu valet, neque de QUERCU vel *robore* vel *pedunculata* intelligendum, quippe quae amaros proferunt fructus. Nomen autem τὸ μυδιον, quod ἡμέριδι adiungitur, manifeſto corruptum eſt, atque ἐτυμόδρυν exprimit[72]).

DODONAEI hemeris meo arbitrio nec haec, nec ipſa vulgaris eſſe poteſt, cum folia ipſi tribuat ovato-lanceolata, inciſo-ſerrata, ſerraturis acutis. Quum eamdem in Germania provenire dicat, nil niſi QUERCUM *Cerrum* intelligere videtur, quae omnino in Auſtria reperitur[73]).

37.

Sequitur QUERCUS *Suber:* quam ſemel tantum THEOPHRASTUS inter ἀείφυλλα δένδρα recenſet[74]). Nomen ipſum φέλλου PAUSANIAS

69) PAULL. Aegin. lib. III. c. 42. p. 97. ed. graec. Baſil. (Ὄμφακες) ἐςὶ τὸ κοῖλον ἐξ οὗ ἐκπέφυκεν ἡ τῆς δρυὸς βάλανος, ὥπερ οἱ βυρσεῖς χρῶνται.

70) BECKMANN l. c. p. 381.

71) BROCKE's Forſtwiſſenſchaft, S. 494.

72) THEOPHRAST. hiſtor. plant. lib. III. c. 9. p. 50.

73) DODON. pempt. VI. c. 1. p. 823.

74) Hiſtor. plant. lib. III. c. 6. p. 44.

Digitized by Google

tanquam ſingulare habet, Ionibusque et Hermeſianacti, elegiarum auctori, familiare eſſe tradit [75]). VITRUVIUS iis adnumerat, quarum lignum malam praebet materiem: primus autem inter recentiores bene deſcripſit eam arborem CLUSIUS [76]).

38.

Celeberrima ſpecies quercus, quae πρῖνος veteribus dicta, materiei firmitate et duritie praeprimis commendabatur. Ita HESIODUS iam ſuadet aratri dentale ex πρίνῳ eſſe faciendum, et rurſus:

πρίνινον, ὃς γὰρ βουσὶν ἀροῦν ὀχυρώτατός ἐςιν [77]).

Inde ARISTOPHANES [78]):

Ἀχαρνικοὶ, ςιπτοὶ γέροντες, πρίνινοι.

Lychnos quoque ex duriſſimo hoc ligno fabrefactos fuiſſe, teſtatur ATHENAEUS [79]); rotas axesque et lyras aliaque inſtrumenta, THEOPHRASTUS [80]).

39.

Huius vero arboris, quae hodie QUERCUS *Ilex* vocatur, quum tot tantaeque ſint varietates, ut haudquaquam ſine negotio easdem discernere poſſimus, primum THEOPHRASTI deſcriptionem πρίνου ipſius conſulamus, deinde vero ad eas transeamus, quae differunt. Arborem eſſe fatetur, quercus vulgares proceritate exaequantem, dum idoneum fuerit ſolum; radicibus copioſis et altis inſtructam; folia eſſe quernis ſimilia, ſed minora ac aculeata; corticem querno laeviorem; materiem ſpiſſam atque robuſtam; fructum glandoſum; glandem vero ipſam puſillam. Veterem fructum a novo occupari, quum ſero matureſcat: ideoque διφορεῖν nonnullis dici. Praeter glan-

75) Lib. VIII. c. 12. p. 385. t. II. ed. Fab.
76) Rar. ſtirp. lib. I. c. 21. p. 21.
77) HESIOD. op. et dies, v. 427.
78) Acharn. v. 179. 180.
79) Lib. XV. p. 693.
80) Hiſtor. plant. lib. V. c. 8. p. 114.

Digitized by Google

dem ferre etiam κόκκον τινὰ φοινικοῦν, καὶ ἰξίαν καὶ ὑφ'ίαρ[81]. Ceterum in montibus creſcere ac matureſcere fructus poſt Pleiadum occaſum[82]), (i. e. menſe Novembri).

40.

Glandes ipſae ἄκυλα a veteribus dictae, ab HOMERO iam nominantur inter eos fructus, quos Circe Ulyſſis comitibus proiecerit[83]):

Παρ' δ' ἄκυλον βάλανον τ' ἔβαλε καρπόν τε κρανείης,

cui VOSSII noſtri verſio non ſatis reſpondet:

Schüttete Eichelmaſt, Buchnüſſ' und rothe Kornellen.

AMPHIS apud ATHENAEUM[84]):

Ὁ συκάμινος συκάμιν', ὁρᾷς, φέρει,
ὁ πρῖνος ἀκύλους, ὁ κόμαρος μιμαίκυλα.

Quum glandes ilignae, tenui exſuccoque putamine nucleum condant, THEOCRITI huc pertinent verſus:

Οὐδὲ γὰρ οὐδ' ἀκύλοις ὁρμαλίδες· αἱ μὲν ἔχοντι
λεπτὸν ἀπὸ πρίνοιο λεπύριον, αἱ δὲ μελιχραί[85]).

Speciatim ſic dictae fructus πρίνου non comedi, ſed varietatum ilicis, teſtatur DILLENIUS[86]). Hinc iure quidem GALENUS non multum intereſſe virtutis inter glandes vulgares, ἀκύλους et caſtaneas, docet[87]).

41.

PLINII verba de ilicis duplici ſpecie inſignem pepererunt confuſionem, cum eam ſpeciem, quae ſpinoſis foliis inſignitur, *aquifoliam* appellet, commutans hanc quercus ſpeciem cum arbuſcula aut

81) Ib. lib. III. c. 17. p. 64.
82) Ib. lib. III. c. 6. p. 45.
83) Od. K. 242.
84) Lib. II. c. 11. p. 82. ed. *Schäfer.*
85) Id. V. v. 94. 95. cf. SCHREBERUS ad h. v. in edit. HARLESII.
86) Reiſe durch Spanien, Th. II. S. 307.
87) GALEN. περὶ εὐχυμ. καὶ κακοχυμ. p. 355.

frutice longe alieno, ILICE nimirum *Aquifolio* 88), quae quidem glandem haudquaquam fert, ſed baccas. Id diſcrimen primus monuit LOBELIUS 89); atque ſeptentrionalibus familiarem eſſe regionibus aquifolium, ilicem vero, quae ſpecies quercus ſit, auſtrales tantum regiones amare. Idem confirmat SALMASIUS, nomen aquifolii ſ. acufolii derivans ab ὀξυφύλλῳ; oſtendit quoque, male PLINIUM κραταίγον THEOPHRASTI alio loco (Lib. XXVII. c. 8.) aquifolia reddere: audiverat forte proconſul, qui veterum graecorum monumenta ſibi praelegi iuſſerat, κραταίγονον THEOPHRASTI eſſe graminis ſpeciem ad flumina abundantem (POLYGONUM *Perſicaria*). Similitudo itaque nominis ipſum irretivit, ut plantas adeo diſſimiles coniungeret.

42.

Varietates ilicis potiſſimum duas deſcribit THEOPHRASTUS, quarum alteram σμίλακα, alteram φελλόδρυν nominat. Smilacis nomine venire apud Arcadas arborem ilici ſimilem, ſed molliori, integriori magisque vario folio inſtructam; materiem non ſolidam eſſe, ſed mollem 90); ideoque PAUSANIAE σμίλαξ, ex qua ſimulacra Deorum confecta eſſe teſtatur 91), aliud genus ligni eſſe debet. Non ſine iure SALMASIUS 92) taxum eſſe credit, in quo equidem ipſi conſentio, quum taxus, quae THEOPHRASTI et NICANDRI temporibus μίλου aut σμίλου nomine inſigniebatur, poſtea σμίλακος appellatione ferretur, notumque ſit et noſtris temporibus lignum, ob inſignem firmitatem, ad varia domeſtica utenſilia conficienda adhiberi 93). THEOPHRASTI vero σμίλαξ eadem eſt, quam PLINIUS cum oleis comparat, ilicis ſpecies.

43.

Φελλόδρυς ipſa THEOPHRASTI ἀείφυλλος eſt, et medium locum inter ilicem et quercum obtinere, a quibusdam quoque, tanquam ili-

88) Lib. XVI. c. 6.

89) Adverſar. p. 430.

90) THEOPHRAST. hiſt. plant. lib. III. c. 17. p. 64.

91) Lib. VIII. c. 17. p. 400.

92) Plin. exercit. p. 733.

93) DU ROI's Harbke'ſche wilde Baumzucht, Th. II. S. 454.

cem feminam, loco huius adhiberi dicitur. Dorienſes appellare ipſam ἀγρίαν; lignum eius eſſe mollius ilice, quercu autem ſolidius, colore quoque magis albido quam ilicis, obſcuriori quam quercus. Folia maiora eſſe quam ilicis, minora quam quercus; ſructum vero minorem quam ilicis, atque dulciorem 94).

Hanc quidem deſcriptionem alii arborum ſpeciei neutiquam reſpondere arbitror, tertiae varietati QUERCUS *Ilicis*, quam CAVANILLES deſcripſit 95), atque de qua DILLONIUS iam loquutus fuerat 96). Generatim tamen animadvertam, ilicis folia tantopere variare, ut in una ſaepius arbore modo dentata, modo integra folia occurrant.

Optima icone Φελλόδρυν expreſſit LOBELIUS ac deſcripſit: folia habere ſerrata, velut caſtaneae, minora tamen quernis, maiora ilignis, lignum eſſe mollius iligno 97). Eandem arborem vidit MATTHIOLUS in montibus Hetruriae, nomineque THEOPHRASTI deſcripſit 98).

44.

Denique accedimus ad QUERCUM *cocciferam*, quae, Europae auſtrali Aſiaeque familiaris, Cocco ſedem praebet, βαφικῇ iam a veteribus dicto, a qua *kermeſinus* color et *ſcarlatinus* originem ducit.

Vetuſtiſſimis autem temporibus nitidiſſimo, quem praebent cocci huius fruticis, colore tinctam fuiſſe lanam, patet ex ſacris Ebraeorum monumentis, ubi vox תּוֹלַעַת aut תּוֹלָע ſaepius hoc ſenſu occurrit 99). Vermiculum autem ſignat ea vox, a تلع *(prominuit)* derivanda, ſicut רִמָּה a רמם. Variis quoque locis, ubi תולע occurrit, arabica verſio id قرمز *Kermes* reddidit. Semel vox כַּרְמִיל in veteri teſtamento

94) THEOPHRAST. lib. III. c. 17. p. 64.
95) Icones et deſcript. plant. Hiſpan. vol. II. n. 142.
96) Reiſe durch Spanien, Th. II. S. 307.
97) Stirp. adverſar. p. 432.
98) Annotat. in Dioſcorid. p. 189. 190.
99) v. g. Exod. XXVIII. 5. Pſ. XXII. 7. etc.

Digitized by Google

legitur (2. Paralip. II. 7. 14.) ubi ſimile omnino exprimere debet: facile quoque vox قرمز, quae perſica eſt [100]), poſt exilium babylonicum tranſiiſſe videtur in linguam Ebraicam, mutata litera ز in ל, ſicut alioquin ſaepius factum eſt. Ante exilium babylonicum varii auctores crediderunt coccum βαφικὸν haudquaquam potuiſſe Ebraeis innoteſcere, ideoque תולע colorem eum ſignificare, qui e BUCCINO *Lapillo* aut HELICE *ianthina* elicitur. Conſentiunt tamen plerique et antiquiſſimi interpretes, coccum potius voce תולע indicari, vetuſtiſſimaque Graecorum monumenta tradunt, Theſeo ad Minotaurum interficiendum abituro Aegeum duo vela largitum fuiſſe, quorum alterum φοινικοῦν ὑγρῷ πεφυρμένον πρίνος l. πρίνου ἄνθει ἐριθάλλου erat, alterum autem atrum [1]).

45.

Apud THEOPHRASTUM ſemel tantum occurrit ἡ πρίνος, τὸν κόκκον φέρουσα φοινικοῦν [2]). PLINIUS vero, proconſul Hiſpaniarum, uberius illam deſcripſit, granaque illa, quae ceu ſcabies in frutice erumpant, CUSCULIA appellari docuit, quae quidem vox Graecam omnino originem prodit: τὰ κοσκυλμάτια enim HESYCHIUS [3]) et ARISTOPHANIS ſcholiaſtes [4]) exponunt τὰ τῶν βυρσῶν περικομμάτια. In Galatia et circa Emeritam Luſitaniae (Meridam hodie) gigni, et penſionem alteram tributi Hiſpaniae pauperibus donare idem PLINIUS teſtatur [5]). Ad Ambryſſam in Phocide provenire docet PAUSANIAS, appellari fruticem a Galatis ὗν, eum eſſe ſpinoſum, foliis obſcurioris coloris quam σχοῖνον (pro quo alii σχῖνος *lentiſcus*, ego autem cum PALMERIO πρῖνος lego); granum ipſum vero magnitudine orobum aequare [6]). Cum

100) Perſice enim كرمز et كرمل idem ſignant, nempe *vermiculum*, σκωλήκιον, *vermeillon*, et nomen provinciae *Khermân* a vermibus. (WAHL's Geſchichte von Perſien, Th. I. S. 587, AVICENN. lib. III. fen 21. tr. 3. p. 585. قرمز dicit *coccineum colorem* ſanguinis menſtrui.

1) SIMONIDES apud PLUTARCH. Theſ. p. 7.

2) Hiſt. plant. lib. III. c. 8. p. 49. c. 16. p. 64.

3) L. c. vol. II. p. 327.

4) Equit. ad v. 49.

5) PLIN. lib. XVI. c. 8. lib. IX. c. 41.

6) PAUSAN. lib. X. c. 36. p. 283. ed. Fac.

Digitized by Google

lentibus comparat grana haecce DIOSCORIDES, legi ea a mulieribus τῷ ϛώματι, pro quo alii τῷ ϛρέμματι, alii τῷ ϛομώματι habent, TYCHSENIUS vero egregie τῷ ϛόνυχι emendat [7]). Optimae huic emendationi equidem omnino adſentior, quum HESYCHIUS eam vocem ϛόνυξ τὸ ἄκρον τῶν ὀνύχων exponat [8]). Eximiae indolis coccos DIOSCORIDES habet, quae ex Galatia atque Armenia advehantur, poſtremum vero locum obtinere, qui in Hiſpaniis proveniant [9]).

46.

Quum medii aevi barbaries ingrueret, huius praeſtantiſſimi coloris loco alium ſubſtituere coeperunt homines purpuram adfectantes: ex bullulis illum ſumſerunt, quas ſibi chryſalis *Cocci* ſic dicti *polonici* ad radices SCLERANTHI *annui*, tum in Polonia, tum in Pomerania format. Hinc quoque glebae adſcriptis epiſcopi et dynaſtae Germaniae penſionem illam impoſuerunt, ut coccum hunc ſpurium colligerent [10]). Tandem, poſt orbem novum inventum, et coccus *ilicis* et coccus *polonicus* ceſſerunt cocco *cacti* e Mexicano regno allato [11]). Plura autem adiicere huic hiſtoriae temerarium duco, quum et BECKMANNUS et DILLONIUS eam uberrime tractaverint.

7) BECKMANN's Beytr. zur Geſch. der Erfind. Th. III. S. 11.

8) L. c. vol. II. p. 1274. cf. Schol. APOLLON. RHOD. lib. IV. v. 1679.

9) Lib. IV. c. 48. p. 260. 261.

10) BECKMANN l. c. p. 23.

11) FISCHER's Geſch. des deutſchen Handels, Th. II. S. 626. (ed. II. 1797.) Male tamen, ac, uti ſolebat, *μετ' ἀκριβείας*, auctor cocci haste ſpecies et inter ſe et cum *coccinella* noſtrate confundit.

CAPUT III.

DE CYTISIS VETERUM.

47.

Nullum profecto plantarum in veterum monumentis occurrentium genus in tantas contentiones venit, quam κύτισος Graecorum, quem *cytiſum* Romani vocant. Botanicae enim ſcientiae inſtauratores, ſaeculo decimo ſexto curatius in veterum plantas inquirentes, modo Medicaginis, modo Spartii, modo Geniſtae, aut Anthyllidis, Cytiſi recentiorum, Trifolii aut Loti ſpeciem habuerunt, ut, ſi hos tantummodo duces ſequi volueris, ex tot ſententiarum ſibi contrariarum labyrintho, nullum fere filum Ariadneum reperire licuerit. Quin noſtrorum temporum doctiſſimi viri, MILLERUS [1]), VOSSIUS [2]), SCHNEIDERUS [3]) aliique admodum alienas atque disparatas proferunt opiniones. Ille enim, ſexcentis auctoribus adlegatis, tantae contentionis litem componere plane non audet: VOSSIUS cum MARANTA et HONORIO BELLO MEDICAGINEM *arboream* habet id plantarum genus. SCHNEIDERUS vero cum CYTISO recentiorum conſundit.

1) Gärtner-Lexicon, Th. II. S. 27.

2) VIRGIL's Landbau, G. II. v. 431. S. 139.

3) Comment. in COLUMELL. lib. V. c. 12. p. 308. — Scriptor. rei ruſtic. vol. II. P. II.

48.

Neque id mirum, quum cytiſum ſuum veteres haudquaquam iis inſigniverint notis, quibus primo ubique adſpectu dignoſci poſſit, quumque et ipſum recentiorum cytiſi genus ita diſerte definitum non ſit, quin ipſe botanicorum parens LINNAEUS, de quo cum AESCHYLO dixerim:

Τοιῷδε φωτὶ τίς ξυμβήσεται,
Τίν' ἀντιτάξω τᾷδε; τίς φερέγγυος;

varias Cytiſis adnumeraverit plantas, quae aliis omnino generibus adiudicandae ſunt. Calyx enim bilabiatus et legumen baſi attenuatum unicos ſiſtunt huius generis characteres, unde et mihi contigit, ut CROTALARIAM *incanam*, priusquam ſtaminum coalitorum in dorſo hiatum conſpicerem, olim CYTISI novam haberem ſpeciem. LINNAEUS autem ipſe INDIGOFERAM *pſoraloidem*, ad caput bonae ſpei habitantem, cum RIVINO quondam 4) CYTISUM vocavit, a quo tamen et legumine lineari et calcari ſubulato patulo carinae differt, ROBINIAM *mitem*, quae calyce quadrifido et legumine gibbo gaudet, CYTISIS idem accenſuit olim 5). Sic LIPARIAM *oppoſitam*, cuius character alis corollae inferius bilobis, ſtaminisque maioris dentibus tribus brevioribus, tantopere differt a *Cytiſo*, eius tamen ſpeciem capenſem habuit 6). Sibiricam plantam, quam, ob carinam transverſe obtuſam, articulosque leguminis monoſpermos, LINNAEUS HEDYSARIS adnumeravit, HEDYS. *iunceum* eam appellans, AMMANNUS CYTISUM *ſaxatilem* primus nominaverat 7). ASPALATHI *argentea*, *calloſa*, *orientalis* et *quinquefolia* TOURNEFORTIO et PLUKENETIO nomine Cytiſorum veniunt. Qui errores a noſtri aevi botanicis celeberrimis commiſſi, excuſant omnino maiores noſtros, ſi ab adfinibus plantis leguminoſis verum cytiſum diſtinguere non potuerint.

4) Amoenit. acad. tom. VI. n. 33. — Spec. plant. ed. II. p. 1045.

5) Spec. plant. ed. I. p. 741.

6) Deſcript. plant. ex capite bonae ſpei, p. 217.

7) Stirp. rar. in imper. Ruſſ. provenient. icon. et deſcript. p 281.

49.

Ipſa autem conſulamus priſcorum auctorum verba de cytiſo, ut, qualis ſit noſtrorum ſyſtematum planta, dilucide pateat. Prima fere eius mentio ſit apud ARISTOTELEM, qui, augere lac brutorum, eo paſtorum, haudquaquam vero iuvare, cum floreat, ob urentem aut acrem quamdam vim, tradit [8]): quam quidem ARISTOTELIS ſententiam egregie confirmat HONOR. BELLUS, dum de cytiſo ſuo loquitur [9]). THEOPHRASTUS omni deſcriptione abſtinens, materiem cytiſi firmiſſimam cum ligno ilicis comparat, et nigerrimam eandem cum ebeno, necare tamen plantas vicinas ob πολυτροφίαν [10]).

50.

Principatum dediſſe antiquos cytiſo in pabulis, vel inde patet, quod et DEMOCRITUS, et ARISTOMACHUS Athenienſis, et AMPHILOCHUS [11]) peculiares de eo conſcripſerint libros, e quibus tum COLUMELLA, tum PLINIUS hauſiſſe videntur. ARISTOMACHI volumen forte verterat in latinum idioma HYGINUS, quum et PLINIUS eumdem cum ARISTOMACHO laudet, et COLUMELLA eius ſententias de apibus ex HYGINO commemoret [12]). In inſula Cythno, quae ad Cycladas pertinet, et inter Ceon ac Seriphum ſita eſt, primum inventum eſſe hunc fruticem, atque inde translatum in omnes Cycladas, mox in urbes Graecas, magno caſei proventu, ex eodem ARISTOMACHO aut AMPHILOCHO refert PLINIUS. Nomen inde varii derivarunt, tum inſulae, tum fruticis, παρὰ τοῦ τῶν κυθνῶν πλήθους, *ob abundantiam ſeminum* aut fructuum: κυθνὸν enim a κύειν [13]). Celeberrima inſula Cythnos a caſei praeſtantia, quum pabuli egregii a cytiſo frutice decerpti copia effecit, laudis huius vicinam quoque inſulam Ceon participavit. Inde AESCHYLIDES in libris de re ruſtica cytiſum etiam eſſe

8) Hiſtor. animal. lib. III. c. 21. p. 894.

9) Epiſt. ad C. CLUSIUM, p. CCCIX. ad calc. CLUS. rar. ſtirp. hiſt.

10) Hiſtor. plant. lib. I. c. 9. p. 10. lib. IV. c. 20. p. 102.

11) PLIN. lib. XIII. c. 24. lib. XVIII. c. 15. Hic quidem in ſcholiis ad NICANDRI theriac. v. 617. *Antilochus* ſ. *Archilochus* corrupta lectione vocatur.

12) COLUM. lib. IX. c. 13. et SCHNEIDER. comment. in COLUM. p. 308.

13) HESYCH. vol. I. col. 370. — MARTYN. comment. in VIRGIL. georg. p. 384. — SCHNEIDER index ſcript. rei ruſt. v. *Cytiſus*.

Digitized by Google

optimum Cearum ovium pabulum refert: praeſtantiam idem laudat Cythnii caſei [14]), cuius talentum venire drachmis nonaginta [15]). Huius Cythnii caſei meminerunt et IULIUS POLLUX [16]) et EUSTATHIUS [17]).

51.

Quae cytiſo paſcantur, armenta, oves, capras, omneque pecudum genus, et celeriter pingueſcere, et lactis incredibilem fere copiam parare, communi omnium veterum teſtimonio confirmatur. Hinc THEOCRITO gratiſſimus dicitur capris cytiſus:

Ἁ αἶξ τὸν κύτισον, ὁ λύκος τὴν αἶγα διώκει.

Hinc VIRGILII tantopere celebres verſus:

Georg. III. v. 349.

At, cui lactis amor, cytiſum lotosque frequentes
ipſe manu, ſalſasque ferat praeſepibus herbas.

Ecl. I. 79. - - - *Non, me paſcente, capellae*
florentem cytiſum et ſalices carpetis amaras.

II. 64. *Florentem cytiſum ſequitur laſciva capella.*

IX. 31. *Sic cytiſo paſtae diſtendant ubera vaccae.*

Diſerte PLINIUS, forte ex ARISTOMACHO aut AMPHILOCHO, refert, ex nullo alio pabulo lactis maiorem copiam aut meliorem indolem armentis eſſe: praeſtantem quoque medicinam iisdem animalibus praebere. Sperni ſolere hordeum a pecudibus, dum hoc pabulo gau-

14) Vulgatam ſcripturam κύνθιον facile mutandam in κύθνιον optime ita emendat SCHNEIDERUS.

15) AELIAN. hiſtor. animal. lib. XVI. c. 32. Legitur: Καὶ τὸ τάλαντον αὐτοῦ πιπράσκεσθαι δραχμῶν καὶ ἐννενήκοντα, quibus verbis GESNERUS ἑκατὸν addit, ne καὶ abundet. Quod vero additamentum diſplicet, ob immenſum caſei pretium. Talentum enim, ſeu 60 minae, aequat 51 libras, quas veno poſitas eſſe drachmis CXC, ſeu 40 nummis, quos Thaleros vocamus, creditu difficile eſt. Quodſi vero, omiſſo καὶ, talentum caſei XC tantum drachmis venum iviſſe ſtatuimus, ſatis carum eſt pretium, nempe cuiusvis librae IX groſſorum Boruſſicorum.

16) Onomaſt. lib. VI. c. 10. ſ. 63. p. 653. ed. *Hemſterhuſ.*

17) Schol. ad περιήγησιν, v. 526.

Digitized by Google

deant; utilitatemque eam eſſe, ut iugero ſpondeat eius annua HS [18]) vel mediocri ſolo reditus. Aridum quoque ſuibus atque gallinis exhiberi poſſe. Animalibus ſemper poſt biduum dandum, hiemeque, quod inaruit, madefactum. Satiare equos denas libras, et ad portionem minora animalia [19]).

52.

Quod admodum rarum eſſe utiliſſimum hunc fruticem in Italia queratur PLINIUS, miror equidem, quum VIRGILII non ſolum teſtimonia ſupra citata id negare videantur, ſed et ipſe VARRO armentis lactariis dandum eſſe cytiſum, maximeque amicum vaccis eſſe pabulum teſtetur [20]), et COLUMELLA praeprimis uberrimus ſit in praedicando huius fruticis uſu. Omni pecudum generi, et ipſis gallinis, gratiſſimum eſſe et utiliſſimum pabulum, lactis plurimum ovibus praebere, quod octo menſibus viridi eo uti et poſtea arido poſſis. Equo abunde eſſe viridis pondo XV, bubus pondo vicena, ceterisque pecoribus pro portione virium. Aridum ſi dare voluerit quispiam, parcius praebendum eſſe, quoniam vires habeat maiores, priusque aqua macerandum, et exemtum paleis permiſcendum. Quodſi aridus fieri debeat, circa menſem Septembrem, ubi ſemina eius grandeſcere incipiunt, caedendum eſſe praecipit, paucisque horis, dum flacceſcat, in ſole habendum, deinde in umbra exſiccandum et ita condendum [21]).

53.

Ipſis quoque apibus gratiſſimum eſſe florem cytiſi, uno fere ore antiqui ferunt. Ex DEMOCRITO enim et ARISTOMACHO PLINIUS tradit, apes nunquam eſſe defuturas, cytiſi pabulo contingente [22]). Alveariis utiliter quosdam fruticum horum copiam apponere, quod apes adliciantur florum ſuavitate, teſtis eſt DIOSCORIDES [23]). Ad haec

18) i. e. fere XL Thaler. Boruſſ.

19) PLIN. lib. XIII. c. 24.

20) VARRO lib. II. c. 1. p. 220. c. 2. p. 231. ed. *Schneider.*

21) COLUMELL. lib. V. c. 12. lib. VIII. c. 4.

22) L. c.

23) Lib. I. c. 113. p. 286.

Digitized by Google

GALENUS diſerte tradit, in monticulo Myſiae, Britton dicto, prope a Pergamo ſito, mel Attico ſimile produci, quod thymus et cytiſus ibi abundent, notum enim eſſe, quod mellis plurimum ex cytiſi floribus capiant apes [24]). Confirmat id quoque auctor, quem CASSIANUS exſcripſit [25]).

54.

In materia veterum quoque medica locum obtinere cytiſum, ex antiquis patet monumentis, quae HIPPOCRATIS nomine circumferuntur. Quodſi mulieres lactis inopia premantur, auctor librorum de morbis mulierum cytiſum in aqua decoctum propinari iubet [26]): aliusque, Alexandrinus forte auctor [27]) ſucco cytiſi expreſſo diureticam tribuit virtutem: in quo quidem conſentit DIOSCORIDES, qui et refrigerantem, et diureticam et diaphoreticam habet virtutem. COLUMELLA quoque ex ARISTOMACHO expreſſum ſuccum cum vino potandum exhibet mulieribus, quae a lacte deficiuntur: ſic et ipſas valere, et pueros lactis abundantia confirmari. Diaphoreticam praedicat virtutem GALENUS [28]), et qui eum exſcripſerunt, ORIBASIUS [59]), AETIUS [30]), PAULLUS Aegineta [31]), MATTHAEUS quoque SYLVATICUS [32]). Hinc contra iſchiada expeditiſſime valere decocta eius folia, MARCELLUS EMPIRICUS contendit [33]).

Praeterea ſertis atque coronis antiquorum ob iucunditatem florum inſerviiſſe, patet ex CRATINI fragmentis [34]).

24) GALEN. antidot. lib. I. p. 427.

25) Geopon. lib. XV. c. 2. p. 1059. Ἡδίϛη μελισσῶν τροφὴ, τά τε νέα σμήνη προσιζάνει κυτίσῳ μάλιϛα καὶ ἀπ' αὐτοῦ λαμβάνεται ἀπονώτερον.

26) HIPPOCRAT. de morb. mulier. lib. I. p. 608.

27) Id. de diaeta, lib. II. p. 360.

28) De facult. ſimplic. medicam. lib. VII. p. 96.

29) Lib. XV. p. 270. b. ed. *Raſar.*

30) Tetr. I. ſerm. 2. c. 90. p. 76. coll. *Stephan.*

31) Lib. VII. p. 247. ed. Baſil. graec. fol. 1538.

32) Pandect. medic. f. 113. col. 6. (fol. Lugd. 1534.) *Ktiſueg* i. e. folia diaforetica.

33) C. XXV. col. 352. coll. *Stephan.*

34) ATHEN. lib. XV. p. 685. Κύτισος αὐτόματος παρὰ μέδοντος ἔρχεται.

Digitized by Google

55.

Ad ipſam iam accedo Cytiſi deſcriptionem, qualem antiqui nobis reliquerunt. Et primum quidem MILLERI aliorumque ſententia protinus explodenda eſt, qui neque arborem neque fruticem fuiſſe hunc cytiſum autumant, quod paſci frondibus eius, alioquin armenta et oves non potuerint. Manifeſto duram eius, medioque, ceu ebeni, nigricantem materiem laudant THEOPHRASTUS et PLINIUS. Fruticem vocant PLINIUS et COLUMELLA, qui plantandi eius rationem docentes, probant in arbuſculae ſtaturam proſilire. Fruticem vocant DIOSCORIDES et STRABO [35]) GALENUSque cum myrto comparat. Frutetum quoque vocat MARCELLUS EMPIRICUS. Scio equidem, SALMASIUM niti PLINII verbis, quod ligno cytiſi nulla ſit gratia, unde nequaquam fruticem eſſe, neque eundem ac THEOPHRASTI cytiſum, efficere aliquis poſſit [36]). At vero diſerte antea ipſe PLINIUS loquutus erat de oſſeo cytiſi ligno et de germanitate cum ebeni ligno [37]). Ideoque corruptus hic eſſe locus, ubi de inutilitate ligni loquitur, mihi videtur: id etiam vel inde patet, quod *ne hoſtium quidem iniuriam expaveſcere* cytiſum PLINIUS dicat, *propter nullam ligni gratiam*. Sibyllinis plane foliis obſcuriora haec verba nemo certe explicabit, ſi etiam cum SALMASIO legerit, *ne noſtram quidem iniuriam*. Senſit SALMASIUS ipſe difficultatem huius loci, quae tanta omnino eſt, ut nullo modo, niſi collatis ARISTOMACHI ipſis graecis verbis, quae interpretatur PLINIUS ſibi praelecta, exponi poſſit. Neque id mirum, ſiquidem paſſim exſtant PLINII loca, ubi eum vel male intellexiſſe graecos libros, vel textum eius corruptiſſimum eſſe patet [38]).

35) Lib. XVI. p. 1107. ed. *Almeloveen.* Βάλσαμον φυτόν ἐστι θαμνῶδες, κυτίσῳ ὅμοιον καὶ τερμίνθῳ. Similitudo ſpecierum externarum in Balſamo, Cytiſo et Terebintho nititur praeprimis *ternis* foliis, quae tum in AMYRIDE *gileadenſi*, tum in MEDICAGINE *arborea*, tum etiam in PISTACIA *trifolia* et *narbonenſi* obſervamus.

36) SALMAS. homonym, hyl. iatric. p. 102.

37) Lib. XVI. c. 38. 40.

38) Eius rei teſtimonia adduxi olim ad BERGII librum *von Leckereyen*, e Suecico idiomate a me translatum, Th. I. S. 107: alioque loco (Geſchichte der Arzneykunde, Th. II. S. 57.) cauſſam eius indicavi.

56.

Duplex fuiſſe cytiſi genus, alterum ſativum: alterum agreſte, cum COLUMELLA ſtatuit SALMASIUS, illud quidem nulla ligni praeſtantia, ſed ſolo frondium uſu, hoc vero utilitate et firmitate materiei maxime celebre fuiſſe; unde difficultates omnes ex differentia cytiſi Theophraſtei et Pliniani ſeu Dioſcoridei ſine negotio dilucidari poſſe autumat. Equidem olim in eandem ſententiam abii, dum EBENUM *creticam* Linnaei, agreſtem, atque Theophraſti cytiſum; MEDICAGINEM *arboream* vero ſativum ac Plinii Columellaeque cytiſum fuiſſe opinarer. Neque deſunt ei opinioni argumenta ſpecioſa: ſimilitudo enim materiei, quam cytiſus praebet, cum *Ebeni* ligno accedit ad nomen ipſum CYTISI *incani cretici*, quo a BAUHINO*) EBENUS *cretica* inſignitur, ut facile irretiaris, hunc fruticem pro vero cytiſo veterum, et quidem agreſti ac Theophraſteo, vendere.

57.

Ulterius vero notarum characteriſticarum, quas in cytiſo veteres indicant, habeamus rationem, ut eo facilius ac propius ad veritatem accedamus. Frutex licet fuerit, humilis tamen ſemper manere dicitur. Ita OVIDIUS:

Silva nemus non alta facit: tegit arbutus herbam,
rosmarus et lauri, nigraque myrtus olent.
Nec denſae foliis buxi, fragilesque myricae,
nec tenues cytiſi, cultaque tinus abeſt 39).

Ob eamdem etiam rationem demeti poſſe totum fruticem vel pueri vel anus viliſſima opera, tradit PLINIUS, quod meo quidem arbitrio, tenuitatem ſolam fruticis probat, nequaquam vero herbis cytiſum potius eſſe adnumerandum, ſicut SALMASIUS ſtatuit.

*) Πίναξ theatri botan. p. 391. Cf. IO. PONE plantae Baldi montis, p. 51. (J. Baſil. 1608.)

39) Artis amator. lib. III. v. 690—692. Quamquam bene iam SALMASIUS (Plinian. exercit. p. 198.) monuerit, loco *pinus* vulgatae *tinus* eſſe legendum, BURMANNUS tamen vulgatae lectioni perperam adhaeret. *Tinum* enim ἀβοτανολόγητος vir pro *lauru* habet, cuius iam meminerit OVIDIUS. Eſt tamen VIBURNUM *Tinus*, frutex in Italia frequens, atque noſtras etiam hiemes tolerans, qui ſimul cum aliis fruticibus hic nominatur, neque pinus, excelſa arbor, huc pertinere poteſt.

Digitized by Google

Speciem eius PLINIUS ita exprimit, ut canum adſpectu, et ſi quis ſimilitudinem exponere velit, anguſtioris trifolii fruticem eſſe perhibeat. Amplior eſt in deſcriptione DIOSCORIDES: ramos emittere cubitales, quibus adnata ſint folia TRIGONELLAE *Foeno graeco* aut MEDICAGINI *ſativae* ſimilia, ſed minora et magis venoſa, quae fricata odorem ſpirent BRASSICAE *Erucae* (εὐζώμου), maſticata vero ſaporem exhibeant cicerum ſimilem. MARCELLI vero EMPIRICI deſcriptionem, quae cum his non convenit, nullius aeſtimandam eſſe duco, cum de compilatore eo ἀκριτομύθῳ iam alibi iudicium, ut arbitror, aequum tulerim 40).

58.

Ex his itaque efficere audeo, cytiſum veterum, et THEOPHRASTI, et COLUMELLAE, et PLINII, et DIOSCORIDIS, nil aliud eſſe, quam

MEDICAGINEM *arboream*,

fruticem, qui per totam Europam auſtralem ſponte provenit; noſtrarum vero hiemum frigus haudquaquam facile perfert. Elegans hic frutex caneſcentibus gaudet foliis ternis, venoſis, floribus croceis et materie duriſſima, quae intus nigricantem monſtrat colorem. In ollis ſervatur per hiemem in noſtro frigidario: verno vero tempore terrae illum confidimus. Legumina fert, ſicut omnes medicagines, compreſſa, lunata, margine integerrima. Ex toto eius habitu facile quivis intelliget, quare COLUMELLA ſepibus eum inſervire ſtatuerit.

59.

Tempore eo, quo, inſtauratis literis graecis, ultra DIOSCORIDEM ſapere nefas eſſet, plantae etiam omnes, quas ille nominaverat, in Germania reperiri et in Gallia, ubivis denique terrarum, arbitrabantur botanici, libris magis quam naturae ſtudentes, quos cum GALENO itaque ἐκ βιβλίων κυβερνήτας appellare liceret. Primus fere COR-

40) Geſchichte der Arzneyk. Th. II. S. 178.

NARUS, HIPPOCRATIS interpretatione egregia celeberrimus, ingenue faſſus eſt, Cytiſum verum antiquorum in Germania haudquaquam provenire. Quatuor vero eius aevi virorum opera clarius tandem expoſita fuit veri cytiſi veterum indoles; IOANNIS nimirum ANTONII CORTUSII, qui horto Patavino praeerat, BARTHOLOMAEI MARANTAE, Venuſini, tum HONORII BELLI, Vicentini, medici Cydonienſis, et PETRI BELLONII, Cenomani, quorum duo priores accepta ex Graecia Syriaque ſemina ac plantas cum amicis communicabant, tertius ipſum adierat Orientem, totamque Graeciam, Aſiam minorem et Aegyptum permigraverat, et quartus artem medicam in Creta exercebat. CORTUSIUS iam ex regno Neapolitano cytiſum veterum miſerat MATTHIOLO, qui iconem eius quoque exhibet, ac omnes fere notas in eo obſervavit, quas veteres de ſuo cytiſo nobis reliquerunt [41]. Mox quoque PETRUS BELLONIUS verum hunc fruticem miſit CONRADO GESNERO [42], qui legere ſe eum in Italiae variis regionibus meminit, immerito propterea poſtulatus a MATTHIOLO, Coluteam GESNERO Cytiſum viſam fuiſſe arbitrante. Neque tamen BELLONIUS, neque ipſe GESNERUS idoneam nobis reliquerunt cytiſi deſcriptionem, quamvis ille huius fruticis ſaepius meminerit [43].

60.

Tum BARTHOLOMAEUS MARANTA, qui peculiarem hortum alebat, ſeminibus ex Graecia miſſis, verum cytiſum coluit, atque deinde deſcripſit, unde paſſim nomen CYTISI *Marantae* tulit [44]. Deſcriptio ea apprime congruit cum MEDICAGINE noſtra *arborea*.

Egregium tandem fulcrum nacta eſt vera ſententia HONORII BELLI inquiſitionibus. Is enim frequentis huius in Creta fruticis lecti ramum foliis et floribus onuſtum CAROLO CLUSIO miſit. Legumina habebat frutex lunata, flores croceos, ſuperare humanam altitudinem et brachii craſſitiem. Dum floreat, acrem ſpirare

41) MATTHIOL. comment. in DIOSCOR. lib. IV. c. 108. p. 508.

42) GESNER. hort. German. f. 256. b.

43) BELLON. obſervat. lib. I. c. 56. p. 60. f.

44) MARANT. method. cognoſcend. ſimplic. p. 60. (4. Venet. 1559.)

Digitized by Google

odorem, quo ARISTOTELIS ſupra (§. 49.) adlegata ſententia confirmatur. Bene quoque differentiam indicat EBENI *creticae* et MEDICAGINIS *arboreae*. Illam enim foliis gaudere anguſtioribus et longioribus, neque terna ubique habere, ſed quaterna etiam et quina. Semina ferre non in leguminibus, ſed trifolii more [45]).

61.

Reliqui eius ſaeculi auctores, qui botanices ſtudium inſtaurare ſategerunt, tantis premi difficultatibus antiquorum cytiſum crediderunt, ut, qualis ſit proprie frutex, definiri plane non poſſe ſtatuerent, aut plures et longe differentes ſpecies uno eodemque nomine comprehenderunt.

Ita LOBELIUS inveniſſe ſe opinatur verum cytiſum ad Aquapendulam Hetruriae, et prope Vepanium: plantam vero, quam delineat, CYTISUM habeo *ſupinum* vel *alpinum* Linn. [46]).

Septem ſpecies cytiſi numerat CLUSIUS [47]), quarum *prima* eſt GENISTA *canarienſis* LINN., vel CYTISUS *anagyrius* HERITER. [48]).

Secunda SPARTIUM *complicatum* L., vel CYTISUS *divaricatus* HER.

Tertia CYTISUS *triflorus* HERIT.

Quarta CYTISUS *nigricans* [49]).

Quinta CYTISUS *auſtriacus*.

Sexta ANTHYLLIS *cytiſoides*.

Septima CYTISUS *hirſutus*.

45) BELL. epiſt. ad CLUS. p. CCCIX. ad calc. CLUS. rar. ſtirp. hiſtor.

46) LOBEL. ſtirp. adverſar. p. 387.

47) Rar. ſtirp. hiſt. p. 93. ſ.

48) Stirp. nov. faſc. VI. tab. 93.

49) Cf. PONTEDER. antholog. lib. I. p. 92. c. 32.

Digitized by Google

Duodecim ſpecies vero delineat TABERNAEMONTANUS [50]: 1. eſt CYTISUS *Laburnum.* 2. CYTISUS *nigricans..* 3. MEDICAGO *arborea.* 4. CYTISUS *triflorus* HERIT. 5. CYTISUS *ſeſſilifolius.* 6. CYTISUS *hirſutus.* 7. GENISTA *canarienſis.* 8. SPARTIUM *complicatum* ſ. CYTISUS *divaricatus* HERIT. 9. ANTHYLLIS *cytiſoides.* 10. CYTISUS *ſupinus.* 11. CYTISUS *auſtriacus.* 12. CYTISUS *alpinus.*

50) Neuw vollkommentlich Kreuterbuch, B. III. S. 823. (fol. Frkf. 1613.)

Digitized by Google

CAPUT IV.

DE LOTIS VETERUM.

62.

Nullum profecto plantarum genus remotiſſimae antiquitati vel gratius, vel ad quemlibet uſum ac quodlibet decus acceptius fuit, quam lotus. Etenim, ſive ab Ebraeorum vetuſtiſſimis monumentis, vel ab iis, quae ſuperſunt, Aegyptiorum numiſmatibus artificiisque ordiaris, ſive divina conſulas priſcorum Graeciae vatum carmina, ubique occurrent vel arboris, vel fructuum, florumve ac herbarum veſtigia, quae ad hoc genus pertinent. Unde cum MAHUDELIO [1]) facile ſentire licet, connubium hiſtoriae naturalis et antiquitatum maxime neceſſarium ac fructuoſum ex inquiſitione in hanc plantam praeprimis apparere. Namque quot quantique errores circa lotos antiquorum iam commiſſi ſint, vel quotidie committantur, ex recentiſſimis SCOPOLII [2]), PAUWII [3]) aliorumque celeberrimorum auctorum exemplis elucet.

1) Hiſt. de l'acad. des inſcriptions, vol. II. p. 285.

2) Delic. Inſubr. P. II. p. 97. ſ.

3) Recherch. ſur les Egypt. et les Chinois, ſect. III. p. 197.

Digitized by Google

63.

Neque id mirum, cum et THEOPHRASTUS ipſe 4) et HESYCHIUS 5) iam monuerint, plurimas plantas, et foliis et floribus et fructibus longe differentes, communi loti nomine ab antiquis inſigniri, cumque poſtea docturus ſim, tum PLINIUM 6), tum CALLIXENUM Rhodium, tum ipſum ATHENAEUM 7), licet Aegyptium, varias loti ſpecies ſecum invicem commutaſſe. Ardui itaque negotii rem adgreditur, quicunque in his tricis explicandis moratur. Experiar tamen, quantulum poſſim lucis foenerare his tenebris: primumque diſtinguam LOTUM *arborem* a LOTO *aquatica*, hancque ab *herba*, armentis et equis pabulum praebente, quae quidem tria genera ſaepius immerito unum idemque habentur.

I.

LOTUS *arbor.*

64.

Primum fere et antiquiſſimum huius arboris veſtigium, a ſuaviſſimo fructu laudatiſſimae, in ſacro reperitur Ebraeae gentis codice, ubi nomine דודאים *Dudaim* bis praedicatur, tum ob ſaporis dulcedinem, tum ob odoris ſuavitatem 8). Hunc autem fructum, neque mandragoram, ut auctoritate ſeptuaginta interpretum vulgo creditur, neque alium quemlibet fructum eſſe aut florem, doctiſſime, uti ſolebat, et egregie probavit OLAUS CELSIUS 9). Priſcos ſequitur Rabbinos, qui Dudaim arboris שיזף fructum eſſe docuerunt, eam vero arborem cum loto Graecorum eamdem eſſe monuit iam ABU 'L FADLI, teſte eodem CELSIO. Loti itaque ſpecies, et fere RHAMNUS *Lotus* fuit, cuius fructus drupam ſiſtit monopyrenam, et ſaporis mira ſuavitate

4) Hiſt. plant. lib. VII. c. 14. p. 150.

5) Lexic. To. II. p. 517. πᾶν ἄνθος.

6) Lib. XIII. c. 17.

7) Lib. XV. p. 677.

8) Geneſ. XXX. 14. ſ. Cant. VII. 13. 14.

9) L. c. vol. I. p. 20.

Digitized by Google

et odoris praeſtantia celebratam, quae Iacobum patriarcham cum coniuge iterum conciliavit, atque huic foecunditatem comparavit.

65.

Ipſa quoque Dudaim etymologia perbelle cum λωτοῦ derivatione congruit. Sicut enim דודאים a דוד *amor, dilectus*, ita λωτὸς a Dorico verbo λῶ q. θέλω, unde λῆς frequens ſatis in THEOCRITO et ARISTOPHANE, unde et λωΐων, λῴων; λώϊστος, λῷστος; *melior, optimus.* EURIPIDI apte amores vocantur deliciae loti, λωτοῦ τε ἔρωτες, ἡλίου ἁγναὶ βόες.

66.

CELTIS eſt *auſtralis* ea, quam inter varias loti arboris ſpecies deſcribit THEOPHRASTUS [10]), excelſa arbor, pyri magnitudine aut paullo minor, foliis inciſis, ſerratis, velut ilicis folia, ligno nigricante, fructu fabam volumine aequante, verſicolore, prout matureſcit; primum enim viridi, poſtea flavido, denique nigricante. Apte eam arborem diſtinguit ab alia, iisdem Africae regionibus familiari, quam RHAMNI ſpeciem veramque HOMERI lotum eſſe, poſtea docebimus. PLINIUS vero male confundit utrumque genus, dum plura, quae ad RHAMNUM *Lotum* pertinent, e. gr. vinum ex drupis confectum, ad CELTIN transfert. Ceraſorum more fructus ſuos omnino profert, neque velut myrtorum, quod de RHAMNI ſpecie valet. Excelſam hanc arborem ipſo nomine CELTIS inſignit PLINIUS, in Italiam translatam indolem ſuam exuiſſe arbitratur, ut ſpinis forte atque aculeis orbata ſit, errore eodem ſeductus [11]). Eamdem quoque ſenectam adeo miram attingere teſtatur, ut in Lucinae area fuerit, quae CCCCL annos iam ſteterit [12]).

67.

Huius arboris materies duriſſima et fere oſſea [13]) a priſtinis inde temporibus ad varia opiſicia et inſtrumenta conficienda uſurpata fuit. Fabulantur ipſi Arabes, tabulas, quibus Moſaicae leges inſcriptae fuerint, ex hoc ligno confectas eſſe [14]). Simulacra Deorum ex eodem

10) Lib. IV. c. 4. p. 75.

11) PLIN. lib. XIII. c. 17.

12) Ib. lib. XVI. c. 44.

13) THEOPHR. hiſt. plant. lib. I. c. 9. p. 10. — PLIN. lib. XVI. c. 38.

14) HERBELOT biblioth. orient. p. 649. 706.

olim fabrefacta, tradit PAUSANIAS [15]). Celebratiſſimae quoque erant tibiae ac lyrae lotinae, quae Alexandrinis φώτιγγες dictae, optimae cenſebantur [16]). Ex eodem ligno enſis, quo utebatur Hercules, vaginam confectam tradit THEOCRITUS [17]).

68.

Eam arborem et Romani veteres colebant [18]), et noſtris temporibus incolae Siciliae etiamnum colunt [19]). Nomine *Perlaro* ſ. *Caccamo* ſ. *Menicucco* eam Italis notam eſſe, lotumque vere veterum videri tradit DODONAEUS [20]), et poſt eum LOBELIUS [21]), qui in Gallia Narbonenſi *Micocoulier* appellari fatetur. Confirmat id diſertis verbis SCOPOLIUS [22]), ambigens tamen in diſtinguendis loti aliis ſpeciebus.

69.

In veterum medicorum monimentis cortex praeprimis, ut et fructus huius arboris praedicatur ad varios uſus. Corticem ad ſuffumigia commendat Alexandrinus auctor, ut conceptio promoveatur [23]): ſtypticam virtutem, quae contra fluxus inſerviat muliebres, commendant DIOSCORIDES [24]) et GALENUS [25]) cum aſſeclis [26]): capillos quoque flavido colore imbui, ſi laventur decocto cortice, teſtatur idem DIOSCORIDES: quas quidem virtutes CELTIS noſtrae *auſtralis* confirmat SCOPOLIUS.

15) Lib. VIII. c. 17. To. II. p. 400.

16) ATHEN. lib. IV. c. 25. p. 276. ed. *Schäfer.* — IUL. POLLUC. onomaſt. lib. IV. c. 9. ſ. 71. p. 388. c. 10. ſ. 74. p. 390. — PLIN. lib. XIII. c. 17. — HESYCH. To. II. col. 516. — OVID. faſt. lib. IV. v. 190. — EUSTATH. in Il. Σ. p. 443.

17) Id. XXIV. v. 45.

18) PLIN. lib. XIII. c. 17.

19) SESTINI's Briefe aus Sicilien, Th. II. S. 196. Circa Aetnam praeprimis frequentem eſſe.

20) Pempt. VI. lib. IV. c. 25. p. 847.

21) Stirp. adverſar. p. 43g.

22) Delic. Inſubr. P. II. p. 97.

23) HIPPOCR. de ſuperfoetat. p. 265.

24) Lib. I. c. 171. p. 82.

25) De facult. ſimplic. medic. lib. VII. p. 98.

26) AET. tetr. I. ſerm. I. col. 41. — PAULL. Aeginet. lib. VII. p. 246.

Digitized by Google

70.

Quemadmodum autem VIRGILIUS iam aſſerit,

> - - *genus haud unum nec fortibus ulmis,*
> *nec ſalici loto que, neque Idaeis cypariſſis*

eſſe, ita et alia arborum ſpecies loti nomine apud antiquos venit, quae certe RHAMNI generi adnumeranda eſt. Eius arboris, RHAMNI *Loti*, fuiſſe fructum, cuius ſuavitate capti Ulyſſis comites patriae obliviſcerentur, quique in Africae regione, a Lotophagis dictis comederetur 27), exploratum habeo. Quod ut ordine probetur, ad locum arboris natalem primum reſpiciamus. Eum HERODOTUS ponit ad maritimam Africae oram, inter Machlyes et Gindanes 28). Meningem praeſertim inſulam, quae poſteris temporibus Girba dicta eſt, Lotophagitidis nomine olim veniſſe, teſtantur POLYBIUS 29), PLINIUS 30), STRABO 31) et PTOLEMAEUS 32). A Syrtis minoris promontorio dextro CC paſſibus remota, oppida dua, Meningem alterum, alterum Thoas aut Gerra dictum, continebat. Loti fructus uberrimum in ea proventum ſuis quoque temporibus praedicat STRABO. Septentrionali Africae, praeſertim vero Tunetano et Tripolitano, familiarem hunc ſuaviſſimum fructum, tanquam delicias earum regionum ſummas, delibarunt DANUS 33), SHAWIUS 34), D'AVITY 35) POIRETUS *) et DESFONTAINES **).

G 2

27) Od. I. 83. Ἄνθινον εἶδαρ hunc fructum vocat HOMERUS: ideoque CELTIS haudquaquam eſſe poteſt, cuius neque flores, neque fructus bene olent. (SESTINI l. c. p. 199.) Ipſe SESTINIUS tamen, qui ſaporem fructuum CELTIS non adeo ſuavem invenit, HOMERI lotophagos credit his fructibus uſos fuiſſe, in quo, meo quidem arbitrio, vehementer fallitur.

28) Lib. IV. c. 177. p. 409.

29) Lib. I. c. 38. p. 55. (ed. *Gronov.* 8. 1670.)

30) Lib. V. c. 7.

31) Lib. XVII. p. 1191.

32) Lib. IV. c. 3.

33) Hiſtorie van Barbaryen, p. 248. (fol. Amſt. 1646.)

34) Travels, p. 225. (fol. Oxf. 1697.)

35) Deſcription de l'Afrique, p. 226. (8. Paris. 1750.)

*) Voyage en Barbarie, P. II. p. 126. (8. Paris. 1789.)

**) Journal de Phyſique, tom. XXXIII. p. 287.

Digitized by Google

71.

Eamdem arborem aculeatam, geminatis nimirum aculeis armatam, quorum alter quisque recurvus eſt, bene diſtinguit THEOPHRASTUS a priori genere, ita ut baccarum ſeu druparum adverſarum inter ſe aut παραλλήλων, myrtorum more, ramis adnaſcentium rationem habeat, quod cum CELTI *auſtrali* omnino non congruit. Eſſe hanc arborem πολύκαρπον, fructum autem ſuaviorem, qui ſine nucleo ſit [36]. Id ultimum ita explicandum puto, ut ad inſigne reſpiciam diſcrimen, quod varias intercedit RHAMNI ſpecies: aliae enim, velut *Napeca*, *Lotus*, *Zizyphus*, *Iuiuba*, *Spina Chriſti*, *Paliurus*, *Oenoplia* etc. drupam ferunt nuce uni- vel biloculari praeditam; aliae vero, velut *Frangula*, *Alaternus*, *catharticus*, *infectorius*, *Sarcomphalos* etc. baccam polyſpermam. Cumque illarum ſpecierum corolla atque calyx conſtanter quinque ſervent lacinias, hae vero vel quatuor vel quinque habeant inciſuras, egregie DESFONTAINES et WILLDENOWIUS monent ſeparandum eſſe RHAMNI genus in duo genera ſingularia, quorum alterum RHAMNUM, alterum ZIZYPHUM vocant [37]): huic itaque adiudicandus LOTUS noſter videtur, quum TOURNEFORTIUS ZIZYPHO ſuo *ſylveſtri*, qui noſter eſt Lotus, drupam tribuat nuce inſtructam [38]). Poſſe autem drupas, nucleo praeditas, baccasque polyſpermas cultu manſuefactas atque mutatas, amittere ſemina, patet e variis arborum noſtrarum fructiferarum exemplis. Quotidie video in horto noſtro botanico BERBERES *vulgares aſpermas*, quae culta, ſemina amiſiſſe videntur.

72.

Ex iisdem ZIZYPHI *Loti* drupis vinum parari, quod vero ultra denos dies non duret, teſtantur THEOPHRASTUS [39]), PLINIUS [40]), POLYBIUS [41]) et EUSTATHIUS [42]). Parari id ex fructu in aqua trito ac

36) Hiſt. plant. lib. IV. c. 4. p. 75.

37) USTERI's Magazin für die Botanik, St. IX. S. 17.

38) Inſtitut. rei herbar. cl. XXI. gen. 17. p. 627. tab. 403.

39) L. c.

40) Lib. XIII. c. 17.

41) ATHEN. lib. XIV. p. 651. ed. *Caſaub.*

42) In Odyſſ. I. p. 136.

Digitized by Google

macerato, ſaporis eſſe grati, qualis eſt optimi mulſi, addit POLYBIUS. Suavitatem fructus et nutrientem indolem inde praeſertim elucere aſſerit THEOPHRASTUS, quod Ophelli exercitus, cum in Carthaginem duceretur, diebus pluribus, defectu commeatuum, paſtum eſſe his fructibus feratur. Cum dactylis fructum comparat HERODOTUS, cum meſpilo EUSTATHIUS. Optimam autem deſcriptionem αὐτόπτης POLYBIUS affert, ex qua patet, nullam aliam plantam verum lotum Homericum fuiſſe, quam RHAMNI vel ZIZYPHI ſpeciem. Arborem enim eſſe non magnam, rhamno ſimilem, ſpinoſam, foliis parvis, magis ovatis quam rhamni, et profundioris coloris. Fructum ſimilem eſſe myrti baccis, dum autem matureſcat, phoeniceum adipiſci colorem, oleas magnitudine aequare, ac nucleo parvo inſtructum eſſe. Maturum colligi, atque cum alica tuſum ad ſervorum cibum in vaſa conculcari, ingenuorum autem eduliis, detracto nucleo, eodem modo reponi, guſtu caricis et dactylis non diſſimili, odore tamen ſuaviori.

73.

Arabum monumenta ſcatent laudibus fructus, qui omnino ad hanc ſpeciem referendus eſſe videtur, quemque نبق *Nabekh* aut *Nabka*, arborem autem سدر *Seder* vocant. De hoc fructu fabulantur, defunctis ilico poſt mortem eandem a feminis coelicolis, quas *Hury* vocant, offerri, unde [illegible] *fructum fati* nominant 43). In paradiſum itaque collocant hanc arborem, eam maxime ſpeciem, quae in regno Adel proveniat, ſpinis armata ſit, foliisque gaudeat ovato-oblongis. Drupas has eſſe parvas, rotundas, incredibilis ſuavitatis et odoris gratiſſimi, ut et regibus offerantur 44). Id teſtimonium ex ABU HANIFA el Dainuri, ſcriptore de re ruſtica, SERAPION affert. Ita EBN ALVAM, alius de re ruſtica auctor, ad zizyphum diſerte refert hunc fructum, quem rubentem eſſe baccam teſtatur; neque inſitioni aptam eſſe arborem 45). Alii vero auctores, velut RHAZEUS 46) et

43) HERBELOT biblioth. orient. p. 796. — MARACCI prodrom. ad refut. Alcoran. P. II. p. 19.

44) SERAPION aggregat. f. 139. c. (4. Lugd. [illegible])

45) CASIRI biblioth. Eſcurial. vol. I. p. 328.

46) Contin. lib. XXIII. c. 5. f. 474. c.

Digitized by Google

AVICENNA 47), eamdem cum CELTI *auſtrali*, ſeu loto DIOSCORIDIS commutant. Ipſe quoque FORSKÅLEUS confirmat noſtram de *Seder* Arabum ſententiam, RHAMNI ſpeciem habet, quam in Arabia علي *Ollah*, in Aegypto vero سحر vocari perhibet 48).

74.

Supereſt, ut de tertia arbore, quae loti nomine apud antiquos venit, praecipiamus. Eſt haec DIOSPYROS *Lotus*, arbor pomi ſenilis faciem et magnitudinem habens, cortice veſtita per iuventutem badio et laevi, poſtea incano et ſcabro, foliis ovato-oblongis integerrimis, palmarem ſaepe longitudinem excedentibus, paginis discoloribus, ſubtus lanuginoſis: calyce quadrifido, corolla urceolata, quadrifida, ſtaminibus octo, ſtylo quadrifido, bacca octoſperma. Fructus hic pomi eſt figura et volumine, ſuperficie ex incarnato albida, carne pellucida, rufa et pulpoſa, ſaporis mellei gratiſſimi. Praeter Sinam, ubi nomine *Si* vel *Kaki* frequens eſt, provenit haec arbor in Gallia Narbonenſi, Italia, Mauritania et Oriente 49).

Circa eamdem arborem primum notandum, nequaquam congruere cum *διοσπύρῳ* THEOPHRASTI 50), quippe cuius fructus unicum nucleum oſſeum continet, ſed eam arborem videri noſtram, quam PLINIUS 51) fabam Graecam, ſeu *loton* appellat. Eadem eſt, quam pomiferis ſylveſtribus COLUMELLA adnumerat 52), quamque alteram loti ſpeciem, ſpinis deſtitutam, habet SERAPION. MATTHIOLUS quoque, dum de loto DIOSCORIDIS loquitur, iconem adiungit huius arboris, quae facile calycibus quadrifidis dignoſcitur 53). Guaiaci Itali nomine inſignitam fuiſſe hanc arborem a variis ſaeculi decimi ſexti ſcriptoribus BAUHINUS refert 54).

47) Can. lib. II. p. 217.

48) Flor. Aegypt. p. LXIII. CVI. Miror itaque, SCOPOLIUM negare, quod huius arboris FORSKALEUS meminerit.

49) KÄMPFER. amoenit. exotic. faſc. V. p. 806. 807.

50) Hiſt. plant. lib. III. c. 13. p. 60.

51) Lib. XVI. c. 30.

52) Lib. VII. c. 9. p. 372. ed. *Schneider.*

53) Comment. in DIOSCORID. lib. I. c. 134. p. 232. 233.

54) *Πίναξ*, p. 447.

II.

LOTUS *aquatica.*

75.

Ad difficillimum iam tranſeundum eſt totius huius diſputationis caput, quum veteres ipſi tres potiſſimum plantarum Aegyptiacarum ſpecies uno hoc nomine comprehendant, NYMPHAEAM nimirum *Lotum*, NYMPHAEAM *Nelumbo* et ARUM *Colocaſiam*, quae omnino communia quaedam habent, neque tamen eaedem cenſendae ſunt, licet ſimili modo in paludibus et ad fluminum ripas proveniant, ſancteque a pluribus antiquis nationibus cultae fuerint.

76.

Inter NYMPHAEAM utramque, quae loti nomine nota fuit, interſunt tum color corollae, qui in N. *Loto* candidus, petalis externis tantum roſeo diluto colore tinctis, in N. *Nelumbo* vero incarnatus aut purpureus eſt, tum etiam foliorum figura, quae cordato-orbiculata, margine dentata ſunt in N. *Loto*, integerrima vero, peltata ac plicata in N. *Nelumbo*. De hac vide LERCHEUM 55), RUMPHIUM 56) et RHEEDIUM 57); de illa vero ALPINUM 58) et RHEEDIUM 59).

77.

A priſtinis inde temporibus NYMPHAEA praeſertim *Nelumbo*, quae in Nilo flumine et in locis ab eo inundatis copioſiſſime provenit, ob foliorum orbiculatam figuram, quibus τελειότης ſ. perfectio exprimi videbatur, atque ob germanitatem quamdam cum ſole, ad cuius ortum proſiliunt ex aqua pedunculi, florem bellum roſaceum ſuſtinentes, demerguntur vero ad eius occaſum, verecundia quadam ac ſuperſtitione colebatur; cuius vero cultus altera ſpecies, NYMPHAEA

55) Nov. act. nat. cur. vol. V. app. p. 191.

56) Herbar. Amboin. P. VI. lib. XI. c. 50. p. 168.

57) Hort. Malab. vol. XI. tab. 30. p. 59.

58) De plant. Aegypt. c. 34. f. 40. a. — Exot. lib. II. c. 24. p. 214. t. 215.

59) L. c. tab. 26. p. 51.

Digitized by Google

nimirum *Lotus*, particeps fuit, tum ob elegantem ſlorum candorem, tum ob ſimilem lucis adfinitatem. Hinc ortum ſolis aut Oſiridis ex loto pinxerunt Aegyptii, ut ex humidis naſci illum innuerent [60]). Hinc Harpocrates loti folio orbiculato inſidere dicebatur, quod Deus per ſe ſolus ſedeat expanſus, ac in ſe ipſo penitus quieſcat: rotunda enim omnia eſſe in NYMPHAEA *Nelumbo* perſpexit ſuperſtitioſa gens Aegyptiorum [61]). Praeconum ſacrorum capita loto redimita fuiſſe refert HELIODORUS [62]); et Oſiridi ipſi familiarem coronam lotinam patet ex fabula de congreſſu eius cum Nephthy, quem cognoviſſe Iſidem ex ſerto lotino Oſiridis apud ſororem Nephthyn relicto, narrat PLUTARCHUS [63]). In numis itaque veterum Aegyptiorum florem hunc cum foliis non ſolum Canopis impoſitum, ſed regum ipſorum Ptolemaeorum capitibus appictum conſpicimus [64]).

78.

Aeque ſancta ac Aegyptiis, ni ſanctior, eſt Indis orientalibus NYMPHAEAE huius forma atque imago, nomine *Tamara*, *Sirifcha*, *Kamala* in monumentis Indorum antiquiſſimis obvia. In Tamarae folio Brahma abyſſo innatat: Lakſchmi, abundantiae dea, in loti flore navigat: Wiſchnu ipſe oculis gaudet loto ſimilibus. Cultus mirificae huius plantae, cuius ſemen manifeſta plantae futurae veſtigia oſtendit, non ſolum per totam Indiam, ſed et per Tibetanum regnum et Nepali regionem viget [65]). Vulgatiſſima atque gratiſſima *Sacontalae* planta, cuius flos rubicundus a Duſchmanta cum ipſo amaſiae oculo comparatur; cuius antherae pollen explodunt, tanta copia, ut rivuli, in quibus agathodaemones natant, inde flavido tingantur colore; cuius folia tum vaſa ſiſtunt aquaria, tum flabella adventilandum, tum epiſtolae iis etiam inſcribuntur [66]). In eodem dramate pedunculi hiſpidi

60) PLUTARCH. de Iſide et Oſiride. p. 355.

61) IAMBLICH. de myſter. Aegypt. ſect. VII. c. 2. p. 151. (ed. *Gale*. fol. Oxon. 1678.)

62) Aethiop. lib. X. p. 457. (ed. Frcf. 8. 1631.)

63) L. c. p. 356.

64) SPANHEM. de praeſtant. et uſu numiſm. antiqu. diſſ. VI. p. 304. — VAILLANT num. Aegypt. p. 303.

65) Aſiatic reſearches, vol. I. p. 243. 261. ſ. maxime vero vol. III. p. 364. — Hindu Geſetzbuch, von *Hüttner*, VII. 11. p. 209.

66) Kalidas Sakontala, von G. *Forſter*, S. 204. 93. 220. 68. 69. etc.

vocantur, e quorum fibris armillae nectebantur [67]). Lex exſtat in Codice Indico, qua reges obſtringuntur, ut deum imitentur veritate et virtutibus, quorum nimirum favore abundantia loto inſidens appareat, quorum ira mortem adferat [68]).

79.

Accedamus autem propius ad ipſam NYMPHAEAE *Nelumbo* hiſtoriam ex Graeciae atque Arabiae veteris ſcriptoribus depromtam. THEOPHRASTUS hanc plantam κυάμου Αἰγυπτιακοῦ nomine iis accenſet, quae Nilum decorent, naſci tamen etiam in Syria ac Cilicia et in paludibus Toronae Chalcidicenſis. Radicem eſſe adeo ſpinoſam, ut et crocodilus eam effugiat, metu, ne oculi ipſius offendantur. Hanc vel crudam, vel coctam, vel aſſam comedi. Folia eſſe pileo Theſſalico ſimilia. Caulem quatuor cubitorum longitudine proſilire, digiti craſſitudine, διαφύσεις habere intrinſecus per totum caulem tendentes, ſilii modo: florem duplex papaveris volumen complecti, fructumque favo orbiculato haud abſimilem eſſe, in cuius capſulis fabae contineantur edules, quarum ope propagetur quoque planta in fabetis, dum limo palea miſto condantur [69]).

80.

Capſulae fructuum multilocularis ſimilitudo cum poculis aut patinis mox nomen κιβώριον introduxit, quo fructum ipſamque plantam cum NICANDRO Graeci ſeriores plerique inſigniverunt [70]). Aliud vero NYMPHAEAE cognomen κολοκάσιον, quod infra pluribus exponemus, idem NICANDER ad hanc ſpeciem non ſatis accurate traducit. Κιβώριον idem ad plantas ςεφανωτικὰς ſeu coronarias refert NICANDER cum DIPHILO Siphnio, qui vero iterum cum ipſo ATHENAEO, licet Aegyptio, confundit hanc plantam cum vero loto aquatico, ſeu NYM-

67) Ib. p. 68. 87.

68) Hindu Geſetzbuch, VII. 11. S. 209.

69) THEOPHRAST. hiſt. plant. lib. IV. c. 10. p. 87.

70) ATHEN. lib. III. c. 1. p. 116. ed. *Schäfer*. Cf. HESYCH. voc. Κιβώριον, col. 254. — GALEN. de theriac. ad Pamphilian. p. 471. — DIODOR. Sicul. lib. I. p. 30. (ed. *Rhodomann.*)

Digitized by Google

PHAEA *Loto*. Namque loton etiam vocari ait, a Naucratitis vero Melilotum appellari [71]. Apud eumdem ATHENAEUM narrat PHYLARCHUS, Alexandri, Pyrrhi filii, temporibus, in palude quadam ad flumen Thyamin in Epiro Theſprotiae ſubito apparuiſſe hanc plantam, et per duos annos fructus tuliſſe. Cum vero rex iuſſiſſet cuſtodiam ibi teneri, ne planta in Graecia rariſſima raperetur, evanuiſſe.

81.

Ad haec accedit STRABONIS notatu digniſſima narratio de fabis Aegyptiis, quae ciborium ferant. Iucundiſſimum adſpectum ſabeta Aegyptiaca praebere et delectationem convivia agitantibus. Celebrari enim convivia in ſcaphis thalamiferis inter ſabeta denſiſſima, foliis plantarum, quae petiolis aequali longitudine decem pedes ſaepe ſuperantibus ſuſtineantur, obumbrari convivas. Folia quaeque tanti eſſe ambitus, tamque aptae formae, ut poculorum patinarumque vices gerant, unde Alexandrinae officinae iis plenae ſint, atque reditus inde non leves proveniant [72]. Eaedem fabae ab HERODOTO iam praedicantur, liliorum nomine, roſis ſimilium, quorum fructus, apium favis ſimillimus, mollis et ſiccus comedatur [73]. Comparatio haec floris cum roſis colore vel maxime niti videtur.

82.

Eamdem arbitror eſſe plantam, NYMPHAEAM nimirum *Nelumbo*, quam CALLIXENUS Rhodius Antinoias coronas largiri aſſerit, cum floris colorem roſaceum vel cyaneum habeat, quod in NYMPHAEAM *Lotum* haudquaquam quadrat. Nomen Antinoiae coronae inde petit ATHENAEUS, quod PANCRATES, poëta Alexandrinus, cum Hadrianus Maurum leonem venatus fuiſſet, reduci imperatori obtulerit ingentem loti florem roſeum, quem leonis illius ſanguine tinctum eſſe aiebat, Antinoium dicendum a comite imperatoris Antinoo [74]. Hinc cognomen flos ipſe poſtea Antinoi adeptus eſt, atque

71) ATHEN. l. c. Cf. SALMAS. Plinian. exercit. p. 679.

72) STRABO lib. XVII. p. 1151.

73) HERODOT. lib. II. c. 92. p. 174.

74) ATHEN. lib. XV. p. 677. ed. *Caſaub.*

Digitized by Google

in variis numis Antinoum conſpicimus loto coronatum 75). Naucratites ſorte corona 76) ex his nexa erat floribus, qui et iucundiſſimo adſpectu, et ſuaviſſimo cinnamomum aut aniſum redolente odore gratiſſimi erant.

83.

Quamvis DIOSCORIDES iam cum DIPHILO Siphnio (§. 80.) *κιβώριον* (NYMPHAEAM *Nelumbo*) et *κολοκάσιον* (NYMPHAEAM *Lotum*) unam habeat eamdemque plantam, quam *κύαμον ποντικὸν* quoque appellari, cuiusque fructum et radicem ſtyptica quadam gaudere qualitate contendit 77): PLINIUS tamen multo maiores committit errores, dum et ea, quae THEOPHRASTUS de ſpinoſa fabae Aegyptiae radice dixerat, ad caulem transfert, qui hirtus potius dicendus eſt, et ea, quae de eduli caule colocaſii, ſeu NYMPHAEAE *Loti*, valent, cum iis coniungit, quae veteres de uſu foliorum fabae Aegyptiae ad pocula protulerant 78). Neque enim N. *Nelumbo* caulis manditur, neque N. *Loti* folia ad *ποτήρια* adhiberi poſſunt. Hanc denique etiam ſuo tempore in Italia ſeri perhibet, quod iterum de tertio plantarum genere, de Aro Colocaſia, valet.

84.

Fabas, quas *κιβώριον* profert, GALENUS ait a noſtris fabis ſola magnitudine differre, nutrimentum bonum praebere et plura excrementa, ipſasque ponderis loco etiam adhiberi, quum obolum unum cum dimidio pendere ſoleant 79). Tam ampla plantae huius emolumenta in Mauritania occidentali eſſe, refert ARTEMIDORUS, ut, qui ibi habitent, lotophagi non ſolum fabis his vitam protrahant, ſed

75) SPANHEM. l. c. p. 304.

76) ANACREON p. 68.

Στεφάνους δ' ἀνὴρ τρεῖς ἕκαστος εἶχεν,
τοὺς μὲν ῥοδίνους, τὸν δὲ Ναυκρατίτην.

77) DIOSCORID. lib. II. c. 128. p. 131.

78) PLIN. lib. XVIII. c. 12. lib. XXI. c. 15.

79) GALEN. de aliment. facult. lib. I. p. 315.

aquam quoque pluvialem in ciboriis collectam bibant [80]). Multo magis abſona ſunt, quae STEPHANUS Byzantinus ex Claudio Iolao de planta ſerpentis formam ſerente, quae in Euphrate naſcatur, ac κιβώριον proferat, fabulatur [81]): commutare enim eum Ari varias ſpecies cum NYMPHAEIS poſtea docebimus.

85.

Arabibus altera haec ſpecies Nymphaeae, ſeu faba Aegyptia, dicitur ترمس *Termos*, quod pro Θέρμος Graecorum habere poſſis. Cum AVICENNA praeterea diſertis verbis aſſerat, hunc ترمس eſſe الباقلي المصري *fabam Aegyptiam* [82]), merito mireris cum BODAEO A STAPEL, cur θερμὸν ſ. *lupinum* eumdem credat Arabs cum faba Aegyptia [83]), ſuſpiceris forſan errorem interpretis, aut eodem modo AVICENNAM ac nuperum ſcriptorem erraſſe fatearis, qui fabas Aegyptias easdem credidit cum noſtris [84]). Salvus tamen eſt AVICENNAE textus! Experiar enim vindicare eum ita, ut vocem ترمس non eamdem ediſſeram cum Θερμῷ Graecorum, ſed deducendam eſſe contendam a ترس *pelta* ſ. *clypeo*, unde ترسي ſaepius de *folio peltato* dicitur, quale NYMPHAEAE noſtrae *Nelumbo* tribuitur. Vocatur tamen etiam haec NYMPHAEA نيلوفر *Nilufar* aut نوفر *Nufar*, ſi purpureus aut roſaceus color additur [85]).

86.

Eorum vero, qui nuperis temporibus fabam Aegyptiam maiore induſtria et ἀκριβείᾳ inquiſiverunt, primus fere fuit MATTHIOLUS, cui Odoardus quidam Polonus hanc plantam 1538 Tridenti monſtraverat, AUGERIUS quoque BUSBEKIUS iconem largitus erat, unde ad NYMPHAEAE genus eam pertinere iure effecit [86]). Idem mox etiam

80) STRABO lib. III. p. 237. lib. XVII. p. 1185.

81) STEPHAN. Byzant. de urbib. voc. Ἄκη. p. 76. (ed. *Berkel.* fol. L. B. 1694.)

82) AVICENN. lib. II. p. 263.

83) THEOPHRAST. hiſt. plant. lib. IV. c. 10. p. 439. ed. BODAEI a *Stapel.*

84) BELLON. obſerv. lib. II. c. 28. p. 101. ad calc. CLUS. exot.

85) EBN ALVAM in CASIRI bibl. Eſcurial. vol. I. p. 334.

86) Comment. in Dioſcor. lib. II. c. 99. p. 383.

Digitized by Google

BODONAEUS coniectura probabili conſecutus eſt ex figura foliorum, quam in codice Vindobonenſi conſpexerat [87]. CLUSIO quoque cum ciborium mitteretur, protinus videbatur, veram eſſe fabam Aegyptiam, atque Nymphaeis accenſendam eſſe [88]. Ex India deinde orientali miſit HUERNIUS hanc plantam cum fructu HEURNIO, cuius deſcriptionem BODAEUS A STAPEL commentario ſuo in THEOPHRASTUM inſeruit [89]. Tandem etiam RHEEDIUS, RUMPHIUS, HERMANNUS [90] et LEROCHEUS (vid. §. 76.) iconibus mirificam hanc plantam expreſſerunt, atque, quae veteres praeceperant de faba Aegyptia, ad hanc Nymphaeae ſpeciem applicarunt.

87.

Ad ipſam autem NYMPHAEAM *Lotum* iam tranſeam, quam Λωτοῦ nomine primus HERODOTUS deſcripſit [91]. Naſci autem in inundatis Nilo locis: ex ſeminibus, quae capitatus fructus, papaveris capitibus ſimilis contineat, ad ignem aſſis, Aegyptios panes conficere: radicem quoque bulboſam, quae volumen pomi aequet, comedi. THEOPHRASTUS vero praeter haec, quae HERODOTUS iam narraverat, florem etiam deſcribit candidum, liliis ſimilem. Hunc florem ſole occidente ſeſe comprimere, atque ſub aquae ſuperficiem demergi, oriente vero iterum adſurgere, atque ad plures pedes ſupra aquam attolli. Baccam aut capſulam, quae ſemina complectatur, papaveris capitibus admodum ſimilem, iisdemque inciſuris undique cinctam eſſe: ſemina in hac contenta multo minora eſſe fabis Aegyptiis, atque milii magnitudinem plerumque ſervare. Capita in acervum congeſta putredini ab Aegyptiis committi, cumque velamenta externa computruerint, lavando in flumine ſemina ſeparari, ſiccataque ac piſta condi, ut panis inde conficiatur. Radicem loti huius κόρσιον appellat THEOPHRASTUS, quam vocem HESYCHIUS

87) Pempt. IV. lib. IV. c. 16. p. 573. Figura tamen haec, quia integra folia oſtendit, ſicut NYMPHAEAE ſunt *Nelumbo*, ceteroquin magis ad folia N. *Loti* referri poterit.

88) Exot. lib. II. c. 13. p. 32.

89) L. c. p. 445.

90) Paradiſ. batav. p. 205. Cf. LOUREIRO flor. Cochinch. p. 340. GAERTNER de fruct. et ſemin. plant. vol. I. p. 73. t. 19.

91) Lib. II. c. 92. p. 173.

Digitized by Google

explicat [92]), ad ſemina ipſa vero capitum Nymphaeae transfert STRABO [93]). Hanc radicem rotundam eſſe, mali cydonii amplitudine, cortice nigro, quali nux caſtanea tegatur, corpus internum candidum. Elixam aſſamque in ſpecimen albuminis verti, gratum cibum praebentis: mandi etiam crudum, ſed gratius eſſe decoctum [94]).

88.

Quod e ſeminibus huius plantae panis confectus ſit, teſtantur DIODORUS Siculus [95]) et GALENUS [96]): ille inſuper addit [97]), in Arabica Nabataeorum regione καταῤῥύτῳ lotum copioſe provenire ἀνδρομήκη, i. e. cuius caules aut petioli foliorum humanam aequant ſtaturam. Caules hos eſſe edules, ex CLAUDII IOLAI lôco [98]), atque ex PROSP. ALPINI inquiſitionibus patet, qui راس النيل *caput Nili* fructum, radicem autem بيبروم vocari refert [99]). Eamdem plantam Arabes veteres nomine حندقوق inſigniunt, quod equidem a دقاق *farina* deduco: diſertis enim verbis AVICENNA de *Handakuk* dicit, ſpeciem eius Aegyptiam adhiberi ad panem inde conficiendum [100]). Poſtea vero tranſiit haec vox ad TRIFOLIUM *melilotum* officinalem, ſicut et λωτὸς Graecorum [1]).

92) Lexic. col. 522. *Κορσαῖον ῥίζα τις καὶ νόμισμα κερσαῖον παρ' Αἰγυπτίοις καλούμενον.*

93) Lib. XVII. p. 1178. *Κόρσιον ὅμοιον τῷ κίκορι τρώγημα, μικροῦ κυδωνίου μᾶζον.*

94) THEOPHR. hiſt. plant. lib. IV. c. 10. p. 87. Repetunt eadem PLINIUS lib. XIII. c. 17. lib. XXII. c. 21. (ubi de lotometra ſativa loquitur) et DIOSCOR. lib. IV. c. 114. p. 287.

95) Lib. I. p. 30.

96) De facult. ſimplic. medicam. lib. VII. p. 98.

97) Lib. III. p. 176.

98) STEPHAN. Byzant. l. c.

99) De plant. Aegypt. c. 34. f. 40. a.

100) AVICENN. lib. II. c. 177. Male itaque *trifolium* vertit interpres, cum lotus hac voce proprie exprimatur.

1) HYDE de relig. veter. Perſar. p. 497.

Digitized by Google

89.

Ea eſt planta, quae et ab antiquis et a recentioribus κολοκασίου nomine, ſaepius cum ARO *Colocaſia* commutata fuit. Folia enim utriusque plantae inſignem habent ſimilitudinem, quum cucullum, ſeu κισσίον ſatis bene exprimant, atque ARUM *Colocaſia* ideo ab Hiſpanis *Manta de nueſtra Señora* dicatur [2]). Manifeſto quoque PSEUDO-DIOSCORIDES fatetur, plures plantas, quae Ari nomine comprehendantur, a Cypriis Colocaſias appellari [3]): atque ſolum quod intereſt discrimen, folia nempe Ari integra, folia autem NYMPHAEAE *Loti* denticulata, veteres non ſatis curioſi neglexiſſe videntur. Inde etiam explicandus AVICENNAE textus [4]), qui نيلوفر *Nilufar* (ſeu Lotum) vocari ait كرنب الما *olus aquaticum*, vocari quoque حب العروس, quod العرون legendum, et *granum* aut *fructum ari* vertendum eſſe arbitror. Vox enim عروس *ſponſum* ſignificat, nullo modo ad hanc plantam applicandum.

90.

Summum certe intereſt discrimen inter florentem Colocaſiam ſeu NYMPHAEAM *Lotum* et ARUM *Colocaſiam*, quod nunquam florere veteres ad PROSP. ALPINI uſque tempora exploratum habuerunt. Floris ratio, qui raro tantum cernitur, longiſſime certe a flore loti veri differt. Sed radicis et foliorum ſimilitudo commutationem illam praeprimis effecit. Ari enim radix eodem modo comeditur ac radix Loti, κόρσιον vocata, quod iamdudum GALENUS [5]) cum DIOSCORIDE [6]), atque aſſeclis perhibuerunt [7]). Licet acris ſit, comedi tamen poſſe, ad raparum inſtar, quod confir-

2) SALMAS. Plinian. exerc. p. 678. 681. — Schol. ARISTOPH. equit. v. 689. — Schol. THEOCRIT. id. VIII. v. 51. — HESYCH. col. 302. — CLUS. rar. ſtirp. hiſt. lib. IV. c. 50. p. LXXVI.

3) DIOSCORID. noth. p. 448.

4) AVICENN. lib. II. p. 215.

5) De facult. aliment. lib. II. p. 334.

6) Lib. II. c. 197. p. 159.

7) ORIBAS. lib. I. f. 18. b. — AET. tetr. I. ſerm. 1.

mant de colocaſia RAUWOLFIUS 8), RUMPHIUS 9), FORSKÅLEUS 10) et WRIGHTIUS 11).

91.

Ari itaque ſpeciem eſſe colocaſiam Romanorum, quam, poſtquam Aegypto potiti fuiſſent, in Italiam advexiſſe referunt SERVIUS 12), PLINIUS 13) et GALENUS 14), exploratum habeo, idque probare videtur tum ſilentium de flore, qui nunquam prodit in aro, dum colitur, laetiſſime autem atque abundanter prorumpit in nymphaea, quae nomen colocaſiae ſimiliter tulit, tum etiam modus, quo eam plantam propagari docent COLUMELLA 15) et PALLADIUS 16). Bulbis nempe ſerunt ad ripas ſtagnorum ac lacuum, ſicut et noſtris temporibus eumdem cultum deſcripſerunt CLUSIUS 17) et BELLONIUS 18). Id itaque eſt *Niliacum olus* MARTIALIS, ea *aquatica lotos* OVIDII, ea *colocaſia acantho ridenti miſta* VIRGILII.

92.

Arabes plerique hanc quoque plantam ſedulo diſtinguunt a NYMPHAEA *Loto*, nomine قلقس *Kolkás*, qui etiamnum in Aegypto valet, licet in Arabia Yemenenſi nomine كرير *Cherir* veniat 19). Praeter RHAZEUM 20), qui radicem hanc nutrientem, ſtomachoque

8) Aigentliche Beſchreib. der Reiſſe in die Morgenlender. C. VI. p. 73. Cf. RUSSEL's Naturgeſch. von Aleppo. Th. I. S. 117.

9) Herbar. Amboin. tom. V. lib. VIII. c. 84. p. 313. Kaladium ſativum, vulgare olus per totam Indiam notum. Satum cultumque non florere.

10) Flor. Aegypt. arab. p. LV. LXXIV. CXX. Solani tuberoſi ſaporem habere radices.

11) London medical Journ. vol. VIII. P. III. p. 220. Amylum continere bulbos.

12) Ad VIRGIL. ecl. IV. 20.

13) Lib. XXI. c. 15.

14) De facult. aliment. lib. II. p. 334.

15) Lib. VIII. c. 15. p. 421.

16) Lib. III. tit. 24. p. 105. lib. V. tit. 4. p. 162.

17) Rar. ſtirp. hiſtor. lib. IV. c. 50. p. LXXVI.

18) Obſerv. lib. II. c. 28. p. 100.

19) FORSKAL. flor. Arab. p. CXX.

20) Contin. lib. XXIII. c. 1. f. 458.

Digitized by Google

conferentem laudat, uberrimus eſt eius plantae praeco ABDOLLATIPHUS, adlatis ſimul teſtimoniis MOSIS MAIMONIDIS, quem *Iſraelitam* vocare mavult [21]). Hic quidem nullum fructum proferre, ſed propagari bulbis radici adhaerentibus, qui fabis ſimiles et roſacei ſint coloris, docet. Inde forſan error originem duxiſſe videtur, quo faba Aegyptia, ſeu NYMPHAEA *Nelumbo*, cum hac planta, ſolis radicum bulbis commendata, commutatur. Torrefactam ac aſſam radicem MOSES MAIMONIDES cum zingibere comparat, zingiberque vocari poſſe aegyptiacum: ſicut Yemenenſes his cibis zingiber admiſceant, ita Aegyptios colocaſia cibos condere. Audiviſſe ſe inſuper, quod zingiber in Arabia felici eodem plane modo creſcat ac colocaſia aegyptia. ABDOLLATIPHUS ipſe folia cum ungulis cameli comparat, virore autem et elegantia cum foliis MUSAE *ſapientum*: bulbos non coctos medicamentum acre praebere, coctos vero alimentum, parum dyspeptum, inſervire tamen in dysenteria.

III.

LOTUS *trifolia*.

93.

Ultimum tandem adgredior plantarum genus, quod loti nomine antiquis notum, id nomen etiamnum ſervat. Id optimum indicatur equorum pabulum in Iliade (B. 776.):

> Ἵπποι δὲ παρ' ἅρμασιν οἷσιν ἕκαστος
> λωτὸν ἐρεπτόμενοι, ἐλεόθρεπτόν τε σέλινον
> ἕστασαν.

Satum enim atque cultum fuiſſe lotum antiquiſſimis Homeridarum temporibus, patet ex Il. M. 283.

> Καὶ πεδία λωτεῦντα καὶ ἀνδρῶν πίονα ἔργα,

quod fulgentiſſimum interpretis nuperrimi ingenium ita vertit:

21) ABDOLLATIPH. memor. Aegypt. lib. I. c. 3. p. 16. ſ.

Digitized by Google

Auch die Gefilde voll Klee und des Landmanns fruchtbare Saaten.

Eadem eſt herba, quam antiqui Graeciae vates plerumque ſimul cum cypero (SCIRPO *maritimo* aut SCHOENO *Mariſco*) nominant: e. g. Od. Δ. 602. et HOMER. hymn. v. 107.

94.

Pabulum praebuit is lotus egregium, omnique pecudum generi gratiſſimum, ut *λωτοτρόφοι λειμῶνες* antiquis maxime commendati eſſent [22]), ut aquarum dulcium armentisque gratarum ſignum eſſet lotus hic iis adnaſcens [23]), atque cum cytiſo iis plantis a VIRGILIO adnumeretur, quae lactis copiam maximam largiantur [24]). Coronis atque ſertis veterum florem odorum huius herbae praeprimis inſerviiſſe; tum ex THEOCRITI [25]), tum ex aliis veterum teſtimoniis elucet.

95.

Hanc vero loti ſpeciem diſertis verbis trifoliam faciunt DIOSCORIDES [26]), GALENUS [27]), PAULLUS Aegineta [28]), et qui eos ſequuntur, Melilotumque noſtram officinalem, quae TRIFOLII ſpecies eſt, facit non ſine argumentis MATTHIOLUS [29]). In eam ſententiam quin abeam, nil prorſus me impedit, licet probe ſciam, et noſtris temporibus *Loti* nomen, uni tantum generi diadelphiae adſcriptum a LINNAEO, ad longe differentes traductum eſſe plantas. Ita

22) EURIPID. Phoeniſſ. v. 1564. — ATHEN. lib. XV. p. 685.

23) PAXAMUS in Geopon. lib. II. c. 5. p. 86.

24) Georg. lib. III. v. 394.

25) Id. XVIII. v. 43.
Πρᾶται τοι στέφανον λωτῶ χαμαὶ αὐξομένοιο.
Cf. LOBEL. ſtirp. adverſar. p. 386.

26) Lib. IV. c. LII. p. 286.

27) De facult. ſimplic. medic. lib. VII. p. 98.

28) Lib. VII. c. 246.

29) Comment. in DIOSCORID. lib. IV. c. 106. p. 505.

Digitized by Google

Lotus COMMELYNI 30) eſt ONONIS *cernua*, aliaque INDIGOFERA *cytiſoides*.

—— PLUKENETI 31) — ASPALATHUS *indica*, aliaque EBENUS *capenſis*.

—— DALECHAMPII 32) eſt CORONILLA *minima*.

—— BERGII 33) — ONONIS *filiformis*.

—— ipſius LINNAEI 34) — ONONIS *mauritanica*, aliaque ONONIS *proſtrata*.

30) Hortus Amſteld. vol. II. p. 163. 167.

31) Almageſt. t. 201. — Amalth. botan. p. 131.

32) Hiſtor. plantar. p. 510. (fol. Lugd. 1587.)

33) Plant. capenſ. p. 227.

34) Spec. plant. ed. II. p. 1090. 1091.

Digitized by Google

CAPUT V.

DE ASPHODELIS.

96.

Miratus ſaepius ſum, priusquam hoc plantarum genus curatius examinaſſem, veteres tantopere diſſentire in eodem, ut GALENI certe aſphodelus alienus plane ſit ab HESIODI aſphodelo; miratus ſum, noſtrorum criticorum et philologorum fere neminem diſſenſum hunc ſuſpicatum fuiſſe, praeterque MURRAYUM neminem fere botanicorum, qui noſtris inclaruerunt temporibus, genus id novis illuſtraſſe obſervationibus.

Celebratiſſimum profecto plantarum genus, tum apud inferos, in δήμῳ ὀνείρων, frequentia, tum laudibus ipſi ab HESIODO tributis, tum denique frequentiſſima in veteribus monumentis commemoratione. Operae pretium itaque facturum me eſſe omnino ſpero, ſi, quem neglexerunt exegetae, aſphodelum veterum commentariolo hocce illuſtrare ſategero.

97.

Aſphodelus autem, quem vetuſtiſſimi Graeci deſcribunt, cum omnino genere differat ab eo, de quo et GALENUS, et qui eum ſe-

Digitized by Google

quuntur, praecipiunt, praemittenda videtur illius deſcriptio ex veris fontibus.

Quod primum radices attinet, numeroſas illas habent veteres et globoſas, ut κεφαλόῤῥιζον dicat totam plantam THEOPHRASTUS [1]). Ob numerum inſignem eorum tuberculorum radicibus adnatorum πολύῤῥιζον appellat eum PORPHYRIUS in epigrammate quodam, quod ſervavit EUSTATHIUS [2]). Oblongas habet DIOSCORIDES, rotundas et glandibus ſimiles [3]). Naporum mediocrum ſpeciem prae ſe ferre PLINIUS; neque in alia fere planta maiorem tuberculorum radici adnaſcentium numerum animadverti, octoginta ſaepe ſimul acervatis bulbis [4]).

Ea ſingularis radicum ſtructura ad nullam fere aliam Aſphodelorum noſtrorum ſpeciem applicanda eſt, quam ad *ramoſum*, quem primus fere DODONAEUS [5]) latius deſcripſit, poſt vero dilucidius expoſuit CLUSIUS [6]), MURRAYUS autem uberiori illuſtravit commentario [7]). Radices eius omnino numeroſae, bulboſae, faſciculatae ſunt; tubera ſeſquipalmaria, epidermide brunnea veſtita, interne ſordide lutea, carne externe ſpongioſa, medio compactiori componuntur. Summitati radicis adhaerent ſcopae fibrarum ſiccarum ex foliis et ſquamis radicalibus marcidis. Numerum eorum tuberculorum adeo ingentem aliquando invenit CLUSIUS, dum Olyſſipone Hiſpalim proficiſceretur, ut aratro erutos unius plantae fere ducentos aut plures tuberculos numeraret, putaretque vel quinquaginta libras pependiſſe totam plantam.

98.

Caulem ſeu *ſcapum* eſſe bulboſarum fere maximum, THEOPHRASTUS [8]), cubitali maiorem eſſe proceritatem, Scholiaſtes THEO-

1) Hiſtor. plant. lib. VII. c. 12. p. 865. ed. *Bodael.*

2) EUSTATH. in Odyſſ. A. 573. p. 188.

3) Lib. II. c. 199. p. 159.

4) Lib. XXI. c. 17.

5) Stirp. hiſtor. pempt. II. lib. II. c. 9. p. 206.

6) Rarior. plant. hiſtor. lib. II. c. 39. p. 196.

7) Comment. nov. Götting. vol. VI. p. 37. ſ.

8) L. c.

CRITI 9), duûm fere cubitorum PLINIUS, laeviuſculam eſſe DIOSCORIDES, amplum et purum laevemque PLINIUS refert. Tripedalem omnino obſervamus ſcapum in Aſphodelo ramoſo, glaucum, erectum, ſtrictum, tectum, ubi nudus eſt; angulatum vero, ubi floribus tegitur.

99.

Eum caulem veteres Graeci *ἀνθέρικον* paſſim vocabant, aut *ἀνθέρικα*, quod ex variis infra adlegatis locis patet [10]. Ἀθεραύςους eos caules, ſeu firmos ſolidosque, qui frangi nequeant, appellat SUIDAS [11].

Ex hac caulis indole forte adagium, *ἀνθέρικα θερίζειν*, *anthericum metere*, originem duxit, quod laborem quemvis inanem exprimit.

Albucum vocat PLINIUS eum caulem, ſeu *haſtulam regiam*, quem acinoſum habet, a fructuum ipſi adſidentium frequentia. MAGONEM praecipere, exitu menſis Martii et initio Aprilis, cum floruerit, nondum ſemine eius intumeſcente, demetendum, findendosque iuxta longitudinem ſcapos eſſe, et quarto die in ſolem proferendos, ita ſiccatis demum manipulos faciendos. Aridos reddi eos caules cochleis, qui mire in Campania eos perſequantur, ac ſugendo arefaciant.

100.

Caulem eum aut ſcapum ſiccatum veteres non ſolum ovibus ſubſternebant [12], ſed thorum etiam THEOCRITUS memorat ex aſphodelo, conyza ac ſelino ſtratum [13].

9) Idyll. A. v. 52.

10) HIPPOCR. coac. praeſag. n. 501. p. 198. Capitis enim fracturas ita explorare iubent Coi medici, ut *ἀνθέρικον* aut *νάρθηκα* dentibus corripiat aeger, fragoremque ſentire experiatur. — Schol. HOMER. *Villoiſon*. p. 456. — Schol. THEOCRIT. id. Z. v. 68. — Schol. NICANDR. theriac. v. 534. ubi *κύκλους* in *καυλοὺς* mutandum puto.

11) Tom. I. p. 211. voc. Ἄνθερ.

12) FLORENTIN. in Geopon. lib. XVIII. c. 2 p. 1173.

13) Id. Z. v. 68.

Χ' ἁ στιβὰς ἐσσεῖται πεπυκασμένα ἐς τ' ἐπὶ πᾶχυν
κνύζᾳ δ' ἀσφοδέλῳ τε πολυγνάμπτῳ τε σελίνῳ.

Digitized by Google

Decipula quoque ex eiusdem caulis fibris, ad capiendas locuſtas, ludentes paſtores conficere conſuerunt [14]), quemadmodum et noſtrates paſtores e iuncis eiusmodi crepundias componere ſolent.

Ipſa quoque Nomadum Libycorum mapalia exſtructa fuiſſe his anthericis, ſeu aſphodeli caulibus, teſtatur HELLANICUS apud ATHENAEUM [15]).

§. 101.

Neque tamen negandum, ob ſimilitudinem, quae caules aſphodeli ſiccatos, aliosque vel graminum culmos, vel plantarum etiam marinarum ſtipites intercedere videretur, calamiferas alias plantas ἀνθερίκων nomine inſignitas fuiſſe. *Scillae* enim ſcapus floriger ita vocari videtur ab ARATO [16]); omnium denique plantarum, quae ſpicas gerunt, ſummitates ἀνθέρικες aut ἀνθέρικα appellantur a CHRYSOSTOMO [17]), NEOPTOLEMO [18]), HESYCHIO [19]), Scholiaſte denique ARATI [20]). Quin notiſſimus eſt HOMERI verſus de equorum volatus ſimili curſu [21]):

Ἄκρον ἐπ' ἀνθερίκων καρπὸν θέον, οὐδὲ κατέκλων,

quod VOSSIUS egregie ita vertit:

Über die Spitzen des Halms hin flogen ſie, ohn' ihn zu knicken.

14) THEOCRIT. id. A. v. 52. — LONGI paſtoral. lib. I. c. 4. p. 40. (ed. *Boden.*) Is παίγνια haec manifeſto vocat, ut itaque otioſae magis vitae ludibria quam utilia inſtrumenta fuerint.

15) Lib. XI. p. 462.

16) Dioſemea, v. 328.

Οὕτως δ' ἀνθέρικος τρίχθα σκίλλης ὑπερανθῇ.

17) Serm. XII. in ſtatuas, p. 535. tom. VI. ed. Savill. Καθάπερ γάρ ἐστι τῶν ἀσταχύων οἱ ἀνθέρικες, ὥσπερ τινὰ δόρατα — — οὕτω δὴ καὶ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν, ὥσπερ τινὲς ἀνθέρικες καὶ δόρατα προβέβληνται αἱ τῶν βλεφάρων τρίχες. Cf. SPANHEM. ad CALLIMACH. hymn. in Delum, v. 193.

18) Apud ſchol. THEOCRIT. id. A. v. 52.

19) Voc. h. col. 379.

20) Ad Dioſemea, v. 328.

21) Il. Υ. 227.

Digitized by Google

Marinarum ipſarum nonnullas plantas ἀνθερικῶν nomine veniſſe, patet tum ex THEOPHRASTO ipſo [22]), tum ex CALLIMACHO [23]). FUCI autem hoc antherico intelligi quasdam ſpecies, vel *natantem*, vel *canaliculatam*, alio loco docebo.

Nominis ea translatio ad alia hexandriae genera, quam apud antiquos reperiiſſe ſibi videbatur LINNAEUS, ipſi etiam perſuaſit, ut novum quoddam genus conſtrueret, e Phalangiis, Aſphodelis et Bulbocodiis veterum conflatum, quod ANTHERICI nomine inſigniret.

102.

Iam vero praecipiamus de foliis aſphodeli et flore. Eſſe illa praelonga et anguſta et lubrica [24]), allii ſilveſtris ſimilia, ſed longiora et latiora [25]), Graeci ferunt auctores; ipſi quoque Arabes τῷ خنثى ſuo tribuunt folia ككراث الشامي, ſimilia *allio aſcalonico* [26]). Eamdem foliorum formam pingit DODONAEUS: ſunt enim enſiformia, leviter incurva, carinata, caulem amplectentia, glauca, patentiſſima, radicalia, ſcapo triplo fere breviora.

103.

Flores ſpica geſtare, δασὺ itaque ἄνθος habere, docet HESYCHIUS [27]). Albos eſſe flores, colligere poſſemus ex ARATI verſibus [28]),

22) Hiſt. plant. lib. I. c. 7. p. 8. ed. *Heinſ.*

23) Hymn. in Del. v. 193.

24) THEOPHRAST. hiſt. plant. lib. VII. c. 12. p. 865. ed. *Bodaei.* — PLIN. lib. XXI. c. 17.

25) Schol. THEOCRIT. id. A. v. 52. Z. v. 68. — DIOSCORID. lib. II. c. 199. p. 159. — PLIN. l. c.

26) AVICENN. canon, lib. II. p. 271.

27) Voc. σφόδελος, col. 1325.

28) Dioſem. v. 330.

Τόσσα καὶ ἐν σκίλλης τεκμαίρεται ἄνθεϊ λευκῷ.

Ambigendum omnino eſſe arbitror, ſcillam noſtram ſive aſphodelum intellexerit ARATUS.

Digitized by Google

ni diſertis id doceret verbis SERAPION [29]), qui et خنثي vocat, et بورق et عش.

Bis fere florere per annum efficitur ex NICANDRI loco, ubi ἀσφοδέλοιο διανθέος meminit [30]).

Albos aſphodeli ſui flores deſcribunt DODONAEUS et CLUSIUS. VALERIUS CORDUS praeterea monet ob florum ſimilitudinem vulgo haberi ANTHERICUM *Liliaſtrum*, quod hemerocallen aut ſilveſtre lilium vocat, a pharmacopolis ſui temporis, pro vero veterum aſphodelo, qui vero utique radicibus magnopere differat [31]). Albida omnino corolla eſt aſphodelo ramoſo, ad baſin fere, ubi tubulum campanulatum fuſco-viridem format, ſexpartita, infera. Spica praeterea flores imbricati denſiſſima componuntur, ut κατ' ἐξοχὴν itaque *ſpicam* ſeu ἀνθέρικα vocare potuerint veteres.

104.

Eos flores odore fragrantiſſimo praeditos eſſe, inde effici poteſt, quod traditum fuerit, Ozolas, qui Locrorum accolae erant, nomen habere ab inſigni aſphodelorum bene olentium frequentia [32]). Εὔοσμον quoque vocat eam HESYCHIUS.

Apibus denique eos eſſe gratiſſimos, et PALLADIUS [33]) et COLUMELLA [34]) docent, quod ex nectariferis glandulis exponi poteſt, quae fructum circumſtant; namque valvae ovatae, conniventes, germen cingentes, quibus ſtamina nituntur, haudquaquam cum LINNAEO pro nectariis habendae videntur. Eae autem valvae genericum ſtatuunt

29) Simplic. c. 221. f. 154. b. — Etiamnum بورق nomine in Aegypto inſigniri aſphodelum, FORSKALEUS teſtatur. (flor. Aegypt. p. LXV.)

30) Theriac. v. 534. ubi vid. ſchol.

31) VALER. CORD. annot. in DIOSCORID. lib. II. c. 199. f. 48. b.

32) PAUSAN. lib. X. c. 38. p. 299.

33) Lib. I. tit. 37. p. 52.

34) Lib. IX. c. 4. p. 440.

Digitized by Google

characterem, quo Aſphodelus et ab Antherico et ab aliis eius claſſis generibus distinguitur.

105.

Sertis coronisque inſerviiſſe eas florum ſpicas, patet ex THEOCRITI verſibus, quibus frondes ſtringi dicit e quercuum hederarumque foliis et aſphodeli depreſſa loca amantis floribus, in coronas Semelae et Baccho ſacras 35). SUIDAS refert et Proſerpinam et Dianam hisce ſertis cinctas fuiſſe 36): quam quidem traditionem et poſtea adhibebimus.

106.

Fructuum ubertate praeprimis inſignem eſſe aſphodelum, teſtatur THEOPHRASTUS 37): male itaque EUSTATHIUS in Orco fictum fuiſſe aſphodeli pratum, *διὰ τὸ τῶν ἀσφοδέλων ἄκαρπον*, *quod fructus non ferat aſphodelus*, opinatur 38). Eſſe fructum vero lignoſum, triquetrum et nigricantem, naſci *ἐν τῷ στρογγύλῳ τῷ ὑποκάτω τοῦ ἄνθους*, *in (germine) rotundo ſub flore*, addit THEOPHRASTUS. Monendum vero, a veritate omnino alienum eſſe poſterius adſertum: etenim florem aſphodeli aliquis inde ſuperum effecerit, cum tamen inferum habeat. Ad fructum eum ſpectant, quae NICANDER habet 39):

Πολλάκι δ' αὖ καὶ σπέρμα, ὅτου λοβὸς ἀμφὶς ἀέξει,

ubi Scholiaſtes notat, *τὸ ἀμφὶς ἀντὶ τοῦ χωρὶς* poſitum eſſe, cum quodvis ſemen aſphodeli in ſingulo *λοβῷ* aut loculo poſitum ſit, neque plura in eodem legumine lateant.

Cum noſtris id, maximam ſaltem partem, convenit in ASPHODELO *ramoſo* inſtitutis obſervationibus, ſiquidem capſulam fert ovatam, extus rugoſam, intus nitentem, trivalvem, trilocularem, quo-

35) Id. XXVI. v. 4.
36) Tom. I. p. 364.
37) Hiſt. plant. lib. VII. c. 12. p. 866.
38) In Odyſſ. Λ. 573. p. 188.
39) Theriac. v. 536.

Digitized by Google

vis vero loculo non unicum, ſed bina ſemina continente, apice dehiſcentem. Semina ſunt triquetra, rariſſime quadrangularia, latere extimo convexo, reliquis concavis, utrinque acuta, coloris plumbei.

Ἀνθερίκου vero nomen varii ſcholiaſtae transferunt potius ad fructum aſphodeli, maxime ſcholiaſtes THEOCRITI et HESYCHIUS, quod ita explicandum arbitror, ut, cum ſpica plantae floreſcens eo nomine veniret (§. 103.), ſupereſſe etiam fructeſcenti debuerit id nomen.

107.

Per Germaniam aſphodeli has ſpecies ſponte non provenire autumarunt ſcriptores ſeculi decimi ſexti, qui primi veterum plantas cum natura ipſa comparare ſtudebant 40). Haberi autem a vulgaribus pharmacopolis ANTHERICUM *Liliaſtrum* pro eo, queritur VALERIUS CORDUS, ſicut ſupra monui (§. 103.). Nuperi vero botanici omnino aſphodelum ramoſum ſponte naſcentem inter Germaniae limites, per Carnioliam 41), Bavariam, ad Tubingam invenerunt 42). Multo vero frequentius provenit in Hiſpania 43), ubi integra pratorum jugera eo conſita apparent, in Galloprovincia, Gallia orientali, Italia et Graecia.

In locis vero depreſſis, pratis floridis et graminoſis, cum ſelino, meliloto aliisque id genus plantis pratenſibus creſcere conſtat. Hinc ἀσφόδελον τὸν ὑπὲρ γᾶς dicit THEOCRITUS 44): hinc quoque prata Hiſpanica, ultra Leucadicam rupem, aſphodelo abundantia, ubi manes mortuorum vagari veteres credebant, λειμῶνας ἀσφοδελοὺς vo-

K 2

40) Hiſtor. ſtirp. pempt. II. lib. II. c. 9. p. 207.

41) SCOPOLI flor. Carniol. tom. II. n. 412.

42) HOFMANN. flor. German. p. 120.

43) CLUS. rar. plant. hiſtor. lib. II. c. 39. p. 196.

44) Id. XXVI. 4.

Digitized by Google

carunt 45). Notant enim ſcholiaſtae fere omnes, ἀσφόδελον, προπαροξυτόνως pronunciatum, ipſam plantam, ἀσφοδελὸν vero ὀξυτόνως lectum, prata ſeu loca indicare, quibus ea planta proveniat 46).

108.

Ut autem latius dilucidiusque pateat, qualia fuerint prata aſphodelo conſita, quae HOMERUS εἰς Ἀΐδην collocavit, primum obſervemus, plantae huius tum fructus, tum vero maxime tubera radicibus adhaerentia antiquiſſimis Graecis cibos praebuiſſe ſuaviſſimos. Priusquam enim Pelasgus docuiſſet Arcades glandibus QUERCUS *eſculi* veſci, vitam illi protrahere debebant radicibus et herbis 47). Haec itaque tubera, uberrime vel uni radici adhaerentia (§. 97.) maxime eligebant. Hinc HESIODUS, frugalitatem commendans, exclamat:

Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν, ὅσον πλέον ἥμισυ παντός,
οὐδ' ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.
Κρύψαντες γὰρ ἔχουσι θεοὶ βίον ἀνθρώποισι 48).

Bene explicat eos verſus PLUTARCHUS, ubi ἄλιμον et ἄδιψον vocat aſphodelum, quo EPIMENIDES ipſe vitam protraxerit 49). PYTHAGORAM quoque hoc cibo ἀλίμῳ et aſphodelo et malva uſum fuiſſe teſtatur PORPHYRIUS *). Carpit vero eos PLINIUS, qui *alimon* plantam eamdem crediderint ac aſphodelum, eſſe enim ſuo nomine alimon, longeque differre id ab aſphodelo 50). GLYCYRRHIZAM noſtram *glabram* autem eſſe hanc alimon, SALMASIUS ſuſpicatur 51).

45) Odyſſ. Λ. 539. 573. Ω. 13. 14.
Αἶψα δ' ἵκοντο κατ' ἀσφοδελὸν λειμῶνα,
ἔνθα τε ναίουσι ψυχαί, εἴδωλα καμόντων.

46) HESYCH. col. 593. — EUSTATH. ad Odyſſ. Λ. 573. p. 188. — SUID. tom. I. p. 364. — Schol. LUCIAN. Menipp. p. 13. ed. *Graev.*

47) PAUSAN. lib. VIII. c. 1. p. 349.

48) Op. et dies, v. 40. ſ.

49) Conviv. ſeptem ſapient. p. 157. — Cf. PLATO de legib. lib. III. p. 429. ed. Baſil. 1534.

*) De vita Pythagor. p. 195. 196. (ed. *Holſten.* 8. Cantabr. 1655.)

50) PLIN. lib. XXII. c. 22.

51) Plin. exercit. p. 122.

Digitized by Google

Equidem vero fateor, plures a veteribus hoc nomine, ἀλίμου, comprehenſas plantas mihi videri, quae ad famem depellendam ſufficiant. Et noſtram itaque eo nomine inſignitam fuiſſe arbitror, et glycyrrhizam et malvam. Quod egregie probatur PORPHYRII ſupra adlato loco, quem totum hic apponere liceat: Ἀλίμοις ἐχρῆτο καὶ ἀδίψοις τροφαῖς· τὴν μὲν ἄλιμον συντιθεὶς ἐκ μήκωνος σπέρματος καὶ σησάμου, καὶ φλοιοῦ σκίλλης πλυνθείσης ἀκριβῶς, ἕως τ' ἂν τοῦ περὶ αὐτὴν ὀποῦ καθαρθείη, καὶ ἀσφοδέλων ἀνθερικῶν, καὶ μαλάχης φύλλων, καὶ ἀλφίτων καὶ κριθῶν· καὶ ἐρεβίνθων, ἅπερ κατ' ἴσον πάντα σταθμὸν κόψαντα μέλιτι ἀνέδευεν Ὑμηττίῳ.

109.

Saporem vero glandium radici adnaſcentium, ubi crudae ſunt, et DODONAEUS et CLUSIUS, ipſeque DIOSCORIDES tradunt acrem, amariuſculum et adſtringentem, ut itaque nequaquam palato blandiatur. Tuſa vero tubera cum ficubus, toſtaque cineribus et ſaluberrimum et dulciſſimum praebere cibum teſtantur THEOPHRASTUS et PLINIUS. Quin ipſa ſemina cineribus toſta, additisque oleo et ſale, ſaporem habere gratiſſimum ferunt.

110.

Barbari itaque, qui αὐτόχθονες Graeciam habitabant, gratiſſimis his tuberibus nec mortuorum manes carere poſſe autumabant, cumque ferretur, Hiſpaniam, quas manes poſt mortem exciperet, hoc cibo praeprimis abundare, orta eſſe traditio de pratis Aſphodeli in Hade occurrentibus videtur.

His acceſſit mos antiquorum Graecorum, manibus dicare ac ſervare ciborum portionem. Quicquid enim in περιδείπνοις, ſeu epulis exequias comitantibus, caderet in terram, mortuis ſacrum habebatur [52]). Hinc aſphodelo noſtro ſepulcra conſerebantur cum aliis floribus, ſicut patet ex epigrammate PORPHYRII, quod EUSTATHIUS [53]) nobis ſervavit:

52) EURIPID. apud ATHEN. lib. X. p. 427.

53) EUSTATH. l. c. — Florum et plantarum ſepulcra veterum coronantium teſtimonia vid. ap. SOPHOCL. Electr. v. 323. — EURIPID. Electr. v. 896. — SUID. tom. III. p. 297. — ARTEMIDOR. onirocrit. lib. I. c. 79.

Νώτῳ μὲν μαλάχην καὶ ἀσφόδελον πολύρριζον, κόλπῳ δὲ τὸν δεῖνα ἔχω.

Viget autem is mos et apud noſtrorum temporum barbaras nationes, qui arbores, fructibus gratis praeditas, aliasquè eſculentas plantas in ſepulcris mortuorum plantant, Crataevae religioſae et Terminaliae apud Otaheitios, ac Adanſoniae digitatae apud fluvii Senegal accolas exemplo [54]).

Hinc etiam Proſerpinae et τοῖς χθονίοις ſacrum habebant Aſphodelum noſtrum Rhodii [55]).

111.

Ob eamdem arbitror rationem aſphodelum ante portas villarum ſatum remedium putatum fuiſſe contra veneficiorum noxas [56]). Medicus praeterea ejus uſus, ob calefacientem vim, praedicabatur adverſus venenata vulnera, rupturas vaſorum et contuſa membra, convulſiones et dolores; ciere quoque menſtruorum curſum et urinam credebatur [57]). Contra alopeciam commendant PAULLUS Aegineta [58]) et AETIUS [59]), contra ſuum varios morbos DEMOCRITUS phyſicus et FLORENTINUS [60]).

112.

Alienum denique ab hoc aſphodeli genere puto GALENI aſphodelum eſſe. Radicem enim habet ſcillae ſimillimam et forma et magnitudine [61]), quod, cum de noſtri faſciculata radice dici non poſſit,

54) FORSTER. de plantis eſculent. ocean. auſtr. n. 45. — Mém. de l'acad. des ſcienc. à Paris, ann. 1761. p. 218.

55) SUID. tom. I. p. 364.

56) PLIN. lib. XXI. c. 17.

57) DIOSCORID. lib. II. c. 199. p. 159. — PLIN. lib. XXII. c. 22. — BRAS. contin. lib. XXI. c. 295. f. 435. c. — SERAPION ſimpl. c. 221. f. 154. b. — AVICENN. lib. IV. fen 6. tr. 3. p. 133.

58) Lib. VII. p. 232.

59) Tetr. I. ſerm. I. col. 13.

60) Geopon. lib. XIX. c. 6. 7. p. 1227. 1228.

61) De alimentor. facult. lib. II. p. 355.

Digitized by Google

aliam plantam ſubintelligendam eſſe indicat. Simili quoque ſaporis acrimonia praeditum eum bulbum amittere eam, dum coctus fuerit et arte paratus. Expertum praeterea ſe eſſe fatetur, quod ruſtici, fame graſſante, his bulbis vitam protraxerint. Similes quoque facultates medicas ac ſcillae tribuit huic bulbo [62]).

Hunc GALENI aſphodelum DODONAEUS iam cognovit [63]), CLUSIUS vero anno 1603 e pyrenaeis alpibus acceptum, examinatumque ORNITHOGALI *pyrenaici* nomine merito inſignivit [64]), quod nomen ſervavit etiam LINNAEUS.

62) Repetit ea ORIBASIUS lib. II. c. 21. f. 18. b.

63) Hiſtor. ſtirp. pempt. II. lib. II. c. 11. p. 208.

64) Append. altera ad hiſtor. plant. p. 158. et ej. Cur. poſter. p. 40.

Digitized by Google

CAPUT VI.

DE CANCAMO.

113.

Qui DIOSCORIDI et PLINIO ſeculo XVI. lucem foenerare ſatagerent, hanc arboris cuiusdam lacrimam modo pro hac modo pro illa venditarunt gummium ſpecie: neque tamen arbitror prius potuiſſe veram gummis eius naturam inveſtigari, quam ſimplicia, quae felix Arabia profert, curioſius explorata fuerint. Contigit id tandem noſtris temporibus, FORSKÅLEI maxime ſtudio, licet plurima etiamnum ſuperſint, amplius a poſteris atque uberius illuſtranda.

114.

Nomen autem ipſum, Cancamum, *κάγκαμον*, Graecae potius quam barbarae originis eſſe videtur, quum a *καγκαίνειν comburere*, *ξύλοις καγκάνοις* apud HOMERUM obviis, derivandum eſſe videatur. Suffimenti enim genus fuit *κάγκαμον*, Graecis Alexandriam et Aegyptum habitantibus praeprimis gratum et acceptum [1]). Transeamus autem protinus ad ipſam DIOSCORIDIS, primi, qui gummin illam cognovit, deſcriptionem.

1) Cf. HESYCH. vol. II. col. 96.

Digitized by Google

115.

En itaque DIOSCORIDIS verba: Κάγκαμον δάκρυόν ἐστιν Ἀραβικοῦ ξύλου σμύρνῃ προσεμφερής· βρωμῶδες ἐν τῇ γεύσει, ᾧπερ ὡς θυμιάματι χρῶνται· ὑποκαπνίζουσι δὲ καὶ τὰ ἱμάτια μετὰ σμύρνης καὶ στύρακος. Addit deinde corpora obeſa emaciandi vim habere, ſi ternûm obolorum pondere ex aqua aut aceto mulſo pluſculos dies ebibatur. Dari et lienoſis, comitialibus et ſuſpirioſis. Menſes ex aqua mulſa prolicere; oculorum cicatrices confeſtim exterere et hebetudini eorum mederi, vino dilutum. Quin et adverſus gingivas humore praegnantes (μυδώσας οὔλων) et ad dentium dolores eſſe, ſi quid aliud, efficax [2]).

116.

Et PLINIUS cancamum aromatis accenſet, quae ex confiniis caſiae cinnamomique per Nabataeos Troglodytas invehantur [3]). Et PAULLUS AEGINETA, Alexandriae artem exercens, repetit de κανκάμῳ, quae DIOSCORIDES praeceperat [4]). HESYCHIUS denique, κατ' Ἰνδοῖς eſſe ξύλου δάκρυον καὶ θυμίαμα, perhibet [5]).

117.

Haec vero ſunt teſtimonia fere omnia, quae de ſuffimentorum eo genere apud Graecos occurrunt. Namque GALENI ipſiusque aſſeclarum κάγκανον, cum herba ſit, radice celebrata, huc haudquaquam pertinere, quivis fatebitur [6]). Hinc itaque omnino effici poſſe videtur, veteres Graecos latuiſſe eam gummin, neque prius innotuiſſe, quam Ptolemaeorum commercium inſignem aromatum copiam ex Oriente invexiſſet. Differentia autem ea, quae collatis HESYCHII verbis cum DIOSCORIDIS deſcriptione elucere videtur, cum alter Indicae, alter Arabicae perhibeat arboris eſſe lacrimam, poſtea exponemus. Iam vero videamus, quaenam fuerit Arabum de cancamo ſententia.

2) DIOSCORID. lib. I. c. 23. p. 19.

3) PLIN. lib. XII. c. 20.

4) PAULL. lib. VII. p. 239.

5) L. c.

6) GALEN. de facult. ſimplic. medic. lib. VII. p. 87. — ORIBAS. lib. XV. f. 267. b. — AET. tetr. I. ſerm. 1. col. 38.

Digitized by Google

118.

Interpres Graecorum auctorum inter Arabes, ceteris prior, MASERDSCHAWAIHUS, Dſchaldſchalis filius, Iudaeus, natione Baſſorenſis, qui ſeculo ſeptimo floruit, primus fuit, qui κάγκαμον DIOSCORIDIS explicare ſibi ſumeret. Eſſe id *laccam*, arboris Indicae lacrimam, perhibuit 7). RHAZIUS ipſe vero cadere eam gummin ex coelo in ramos arboris غبر *Gubera* (SORBI *domeſticae*) maxime frequentis prope ab urbe *Sraf* 8) iuxta mare perſicum credit. Obſtructiones eam gummin reſerare.

Alius auctor, IZHAK EBN AMRAM, incertae aetatis, quem SERAPION ubique adlegat, manifeſto confundit κάγκαμον cum lacca Arabum. Eſſe enim rem rubeam, lignis ſubtilibus adhaerentem, ſaporis boni (quem neque vero cancamo tribuit DIOSCORIDES, neque in lacca noſtra deprehendimus). Ferri eam ex Armenia (quod iterum alienum plane ab utraque gummium ſpecie), aqua coctum praebere pigmentum, nomine *Kermes* venditum 9). Quae vero omnia quam erronea ſint, poſtea latius patebit.

Alium citat SERAPION 10) auctorem, ATABARICH, qui GALENUM interpretatus fuerit, ex quo PAULLI verba cum adducat, BRASSAVOLA 11) eumdem hunc ATABARICH cum PAULLO habet. Id quod ratione carere mihi quidem videtur. Etenim exſtitit omnino TABRI quidam, natione INDUS, qui et GALENUM arabice interpretatus fuit, et ſua etiam commentaria in lucem edidit, nomine frequenter obvio et apud RHAZEUM et apud SERAPIONEM. Quo vero tempore ille vixerit, nondum conſtat 12).

7) RHAZ. contin. lib. XXIII. c. 701. f. 467. b.

8) *Siraf* urbs ſita eſt in provincia Lariſtan perſici regni. Emporium autem fuit celeberrimum ad ſeculum uſque decimum. (SPRENGEL's Geſch. der geograph. Entdeck. S. 331.)

9) SERAPION ſimplic. aggreg. c. 181. f. 148. a.

10) Ib.

11) Examen omn. ſimplic. p. 402. (8. Lugd. 1537.)

12) HALLER. biblioth. med. pract. vol. I. p. 363.

Digitized by Google

119.

AVICENNA denique primum, de لكّ *lacca* praecipiens, ea repetit, quae PAULLUS de καγκάμῳ docuerat. Eſſe, qui eamdem arbitrentur ac كهربا *Charabe* (ſuccinum), ſed omnino utrumque differre [13]. Deinde aliud deſcribit ſimplex remedium nomine قنقهار *Kankehar*, pro quo legendum arbitror قنقهام *Kankeham* (κάγκαμον) [14]. Id eſſe صمغ gummin viroſi guſtus, quae (من بلاد العرب) ex regionibus Arabiae [15]) advehatur: varios habere eam pro سندروس *Sandaracha*, diverſam tamen eſſe: ſuffumigari ea et ſtyrace et myrrha. Quae quidem luculenter oſtendunt, AVICENNAE laccam, quamvis alio loco deſcriptam, eamdem tamen ab eo haberi, ac κάγκαμον DIOSCORIDIS.

120.

Taceam abſonam plane MATTHAEI SYLVATICI expoſitionem [16]), qui ſub voce AECARA, *anchuſah* habet laccam, arboris gummin ultramarinae, qua panni tingantur. Novus enim patet ipſius error, ANCHUSAM *tinctoriam*, κάλχην Graecorum, cum lacca commutantis.

13) Canon, lib. II. tr. 2. p. 199.

14) Ib. p. 247. Invenire eum locum nequiit SALMASIUS, quum interpretatione latina, quae *Keikhen* habet, ſeductus, alibi eum quaereret. Miror autem, SCALIGERUM, virum doctiſſimum, (ad GARCIAM A CLUSIO editum, p. 245.) verba AVICENNAE ita citare, quaſi حشيشة صمغ *herbae* cuiusdam *gummin* dixerit, adeoque emendare حشيشة in خشبة ut ξύλον DIOSCORIDIS referat. Miror, SALMASIUM (homonym. hyl. iatr. p. 139.) vindicare eam lectionem AVICENNAE, cuius locum tamen nunquam introſpexerit, dum e PAULLO ſumſiſſe verba, δάκρυον πόας, AVICENNAM contendit. Neque enim πόαν lego apud PAULLUM, neque حشيشة apud AVICENNAM.

15) Male itaque interpres vulgaris *e regionibus Occidentis* habet. Legit forte pro عرب مغرب, quod *Occidentem* exprimit.

16) Pandectar. c. 13. f. 5. a.

121.

Primus autem fere, qui nuperis temporibus κάγκαμον DIOSCORIDIS rite inquirere ſatageret, fuit ANTONIUS MUSA BRASSAVOLUS [17]), qui nec SERAPIONIS laccam, nec DIOSCORIDIS cancamum noſtram aut ſuorum potius temporum laccam eſſe, inde efficit, quod nullo odore praedita ſit, neque ſuffumigiis adhiberi poſſit. In eo vero falli vir doctus mihi videtur, quum noſtram laccam *in granis*, et odore praeſtanti praeditam eſſe, et ſcarlatino aut purpureo poſſe colore tingere lanas, certum ſit. Longe alia promere licuiſſet argumenta, quibus, quantopere alienum DIOSCORIDIS cancamum a noſtra lacca ſit, evinci potuiſſet.

122.

Qui eum ſequebatur, PETR. ANDR. MATTHIOLUS, fatetur quidem [18]), laccam noſtram et cancamum DIOSCORIDIS intereſſe viroſum ſaporem, quo vacet omnino lacca noſtra. Quum tamen neque PAULLUS, neque SERAPION, exſcripto illo loco DIOSCORIDIS, ſaporis eam commemorent indolem, ſuppoſititius MATTHIOLO ille locus, atque τὸ βρωμῶδες ἐν τῇ γεύσει exulare debere videtur. Quodſi vero meum interponere iudicium licuerit, neſcio ſane, cur παρέγγραπτον et ὑποβολιμαῖον habere oporteat illum locum. Etenim ad literam eum AVICENNA expreſſit, quum ſuo cancamo tribuit كريه للطعم, *ſaporem viroſum*, ideoque eadem etiam verba legiſſe AVICENNAM in ſuo DIOSCORIDE opus eſt. Quae cum ita ſe habeant, MATTHIOLUS videtur in Arabum abire ſententiam, qui cancamum DIOSCORIDIS pro lacca haberent.

123.

Difficultates autem, quas gignit ea opinio, bene perſpexit AMATUS LUSITANUS [19]), primus fere auctor, qui laccae hiſtoriam naturalem prioribus melius illuſtraverit. Expenſis variorum auctorum ſententiis, maxime improbat eos, qui laccam eſſe cancamum credide-

17) Exam. omn. ſimplic. p. 408.

18) Comment. in Dioſcorid. lib. I. c. 23. p. 60.

19) Enarrat. in Dioſcorid. lib. I. c. 23. p. 44. (4. Argent. 1554.)

rint; illam enim ex India orientali, in regno Pegu provenire, hoc vero Arabicae arboris eſſe lacrimam: illam eſſe formicarum in arboris ramis nidulantium ſtercus, hoc vero gummin ex arbore exſtillantem. Hinc itaque efficit, aliam gummin eſſe ſubſtituendam, neque dubitat, BRISSOTI ſententiam proxime ad veritatem accedere, qui, cum in Luſitania degens reſinam anime vidiſſet, ſtatim eam eſſe veterum cancamum ſibi perſuaſit.

Quae vero ſententia quamvis confirmata ſit a CHRISTOPHORO A COSTA [20]), multo minus mihi rem ipſam tangere videtur. Namque primum ac validiſſimum contra eum militat argumentum, quod HYMENAEA *Courbaril*, quae reſinam anime largitur, nequaquam in Arabia, ſed in America duntaxat meridionali proveniat [21]). Alterum vero argumentum petendum mihi eſſe videtur ex viroſi saporis defectu in anime reſina, quam multoties mandere memini. Color etiam anime reſinae longe differt a colore laccae, quam IZHAK EBN AMRAM deſcribit, cuique omnino ſimile eſſe debuit Graecorum cancamum. Anime enim reſina pallide flavet, lacca fuſco rubore tingitur. Accedit odoris nulla praeſtantia in anime reſina, qualis in cancamo praedicatur. Licet itaque trium doctiſſimorum virorum teſtimoniis fulciatur haec ſententia, non poſſum tamen non, quin ab ea recedam.

124.

Neque infirmare poteſt meam opinionem, quidquid quartus teſtis, GARCIAS AB ORTO [22]), adduxerit, ut eam ſtabiliret. Is quidem primum bene obſervat, ex ramis *Ber* (RHAMNI *Iuiubae*) arboris, quae in iuglandis magnitudinem creſcat, in regnis Pegu et Bengalia colligi laccam: carpit AVICENNAM merito, quod cum myrrha compareţ, a qua tamen odoris ſuavioris defectu differat. Deinde addit, magnopere eos erraſſe, qui in Arabia aut in Armenia provenire eam arborem, atque vel meſpili vel ſorbi ſpeciem prae ſe ferre arbi-

20) Aromat. c. 3. p. 258. ad CLUS. exot.

21) PISON. hiſt. nat. Braſil. p. 123. (fol. Amſt. 1658.)

22) Aromat. hiſt. lib. I. c. 8. p. 158. ad CLUS. exot.

Digitized by Google

trati fuerint. Tunc aſſentiri ſe opinioni eorum fatetur, qui anime habeant reſinam eamdem cum cancamo.

Neque tamen credo, GARCIAM reſinam anime ſolam, quam HYMENAEA *Courbaril* largitur, eo nomine comprehendiſſe, quum tria faciat eius genera: 1. fulvum, pellucidum, quod ſuccinum crudum referat; 2. nigricans, velut taurinum gluten aut colophonium; 3. pallidum et reſinaceum. Omnia vero ſuavem ſpirare odorem. Noſtrorum anime ultimo generi tantum congrua eſt, priora vero videntur ad reſinam *elemi* vel orientalem vel occidentalem referenda eſſe. Orientalis enim ex AMYRIDE *zeylanica* [23]), occidentalis ex AMYRIDE *elemifera* exſtillat [24]). Multo propius autem hanc GARCIAE reſinam, quam ipſe *anime*, nos *elemi* vocamus, ad cancamum veterum accedere, deinde luculentius exponam.

§ 125.

Videor autem mihi in Arabum more, quo cancamum veterum laccae ſuae componere ſemper ſolerent, veritatem perſpicere. Sequenti autem modo res ſe habere videtur. Lacca Arabum, i. e. RHAZIS aliorumque, omnino eſt Cancamum. Neque tamen ea Lacca cum noſtra commutari debet. Illa enim ad litora maris perſici, in provincia Lariſtan occurrebat, haec in Bengalia provenit: illa viroſum habebat guſtum, haec nequaquam eo praedita eſſe mihi quidem videtur: illa myrrhae ſimilis, haec nullo modo cum myrrha componi poteſt: illa in arbore ſorbo ſimili reperiebatur, haec vel in RHAMNO *Iujuba*, vel in FICU *religioſa*, quibus nulla eſt cum ſorbo ſimilitudo.

Recentiorum autem laccam, cuius naturalem hiſtoriam KERRIUS egregie adumbravit [25]), prima fere veſtigia in IZHAKI, Amrami filii, fragmentis apud SERAPIONEM exiſtimo deprehendi. Ille enim modum, ea tingendi pannos et lanas, commemorat, quod nequaquam de cancamo aut de lacca RHAZIS valere poteſt.

23) RETZ. faſcicul. obſerv. bot. IV. p. 25.

24) MARCGRAV. hiſt. nat. Braſil. p. 98. (fol. Amſt. 1648.)

25) Philoſ. transact. vol. LXXI. Y. 1781. p. 374.—382.

Digitized by Google

126.

Ex toto vero vox *laccae*, vel orientalis, quodvis deſignat pigmentum [26]), vel graeca rubrum quemvis aut purpureum deſignat colorem. Siquidem conſtat, *κάλχης* nomen, ex quo deinde *λάκχην* mutatum fuiſſe SALMASIUS arbitratur [27]), non ſolum *πορφύρας τι εἶδος* [28]), ſed *κόκκινον* quodvis *χρῶμα* [29]), *βοτάνιον* maxime *ἀνθοφόρον* [30]), quin ANCHUSAM *tinctoriam* [31]) ſignificaſſe. Hinc etiam undecimo ſeculo DAVIDES KIMCHI filius *πορφύραν* ארגמן explicat: הוא צבע שקורין לאקא, *colorem eſſe qualis lacca* [32]). Nihil itaque mirum, ſi et cancamum, ob purpureum colorem, vel ſeriores Graeci vel Arabes, laccae nomine inſigniverint: nihil mirum, ſi, cum vera primum ex India lacca advecta fuiſſet, eam cancamo obiter compoſitam pro eodem habuerint, utramque ſubſtantiam eodem nomine appellantes.

127.

Iam vero finire audeamus, quid demum fuerit cancamum. Data vero nobis ad cognoſcendum id, ſunt ſequentia:

1. Gummi est viroſi guſtus, odoris ſuavis, quo utebantur veteres ad ſuffumigia (§. 115.).

2. Rubri videtur fuiſſe coloris, cum Arabes laccae nomine id inſigniverint (§. 118.).

3. Myrrhae ſimile fuit (§. 115.).

4. Ex arbore ſtillat arabica, copioſa praecipue ad oras ſinus perſici (§. 115.).

26) Perſice omnino لك, لكا *pigmentum quodvis* dicitur. Hinc in ipſa India nomen *Lak* et *Lakſcha* non ſolum Laccam noſtram, ſed aliud etiam rubrum pigmentum, [illegible], in ramis MIMOSAE *cinereae* ab animalculo quodam formatum, (Aſiatic reſearches, vol. III, p. 361.) et ipſum tralaticium ex LAWSONIA *inermi* pigmentum, quod *Henna* dicitur. (Sakontala, S. 116. Cf. RUSSEL's Naturgeſch. von Aleppo, S. 134.)

27) Plin. exercit. p. 810.

28) Schol. SOPHOCL. Antigon. v. 20. — Schol. NICANDR. alexipharm. 393.

29) STRABO lib. XI. p. 802. Cf. SUID. tom. III. p. 2808 voc. [illegible].

30) HESYCH. vol. II. col. 130.

31) Schol. NICANDR. theriac. v. 640. De echiis enim NICANDER loquitur, quorum alterum genus, ANCHUSAM noſtram, ſcholiaſtes *κάλχην* vocat. (Cf. §. 120.)

32) Ad II. Chron. II, 6. citante CELSIO in hierobot. vol. II. p. 102.

5. Arbor illa ſorbum domeſticam referre dicitur (§. 118.).

6. Gummis elemi maxime affinis cancamo videtur (§. 124.)

128.

E quibus efficio, cancamum DIOSCORIDIS nihil aliud eſſe, quam gummin ex AMYRIDIS quibusdam ſpeciebus, praeſertim ex AMYRIDE *Kataf* et *Kafal* FORSKÅLEI 33) promanantem. Utraque vero ſpecies adeo ſimilis ſibi, ut, an vere diſtincta ſit, nec ne, nondum conſtet. Copioſe invenitur haec arbor in regione Arabiae, Abu-Ariſch dicta. Procera eſt, ligno albo vel rubro: foliis ternato-pinnatis, apice ſerratis, quae omnino ſorbi quamdam ſpeciem prae ſe ferunt. Baccas etiam fert ſorbis ſimiles, e quibus balſamum ſtillat fragrantiſſimum.

Arbor myrrham ferens huic arbori ſimilis eſt.

Quovis anno menſibus pluvioſis intumeſcere dicitur arbor, praegnansque evadere pulvere rubro fragranti, quo mulieres capita adſpergere vel lavare ſolent.

Lignum Kafal magna commerciorum pars eſt, et in Aegyptum transfertur, ubi vaſa hydrophora fictilia huius ſumo impraegnantur, ut guſtum contrahant huic genti expeditum. Gummis huius arboris alvum ducit, adeoque obeſos emaciat, menſtrua prolicit, obſtructiones viſcerum abdominalium reſerat. Cancamum itaque DIOSCORIDIS eſſe videtur.

129.

Elemi autem, ex eiusdem arboris alia quadam, et americana quidem ſpecie, AMYRIDE *elemifera*, ſtillans, parum differt a vero cancamo, ut GARCIAE omnino ignoſcere poſſis, utrumque componenti.

Alia demum ſpecies, AMYRIS *zeylanica*, orientale elemi proferens, ea forte eſt, quam HESYCHIUS indicum vocavit κάγκαμον (§. 116. 117.).

33) FORSKAL. flor. Arab. p. 80.

CAPUT VII.

DE MYROBALANIS.

I.

Μυροβάλανος *Graecorum.* Βάλανος μυρεψική.

Nux Been (بان) *Arabum.*

ANOMA *cochinchinenſis* LOUREIR.

HYPERANTHERA *peregrina* FORSKÅL.

HYPERANTHERA *ſemidecandra* VAHL.

GYMNOCLADUS *arabica* LAMARK.

130.

Plurimum intereſſe inter eos fructus, quos Graeci μυροβαλάνους appellarunt, eosque, quibus Arabes id nomen impertierunt, iamdudum, tum a MATTHAEO SYLVATICO [1]), tum a VALERIO CORDO [2]) animadverſum eſt. Neque tamen ad hunc uſque diem diſerte uberri-

1) Pandectar. c. 548. f. 132. a.

2) Annotat. in DIOSCORID. lib. IV. c. 160. p. 74.

Digitized by Google

meque illuſtratum eſt utrumque genus. Utinam meis itaque ſtudiis aliquid lucis tam difficili plantarum generi foenerari poſſet!

131.

Ordiar a fructu, cuius plurima mentio apud antiquos, a THEOPHRASTI inde temporibus, fit. Transſcribam autem ipſius verba, quae deinde amplius exponam. Βάλανος, inquit, ἔχει μὲν τὴν προσηγορίαν ἀπὸ τοῦ καρποῦ· φύλλον δὲ αὐτῇ παραπλήσιον τῷ τῆς μυῤῥίνης, πλὴν προμηκέστερον. Ἐστὶ δὲ τὸ δένδρον ἀπαθὲς μὲν καὶ εὐμέγεθες, οὐκ ἀφυὲς (εὐφυὲς) δὲ, ἀλλὰ παρεστραμμένον. Τοῦ καρποῦ δὲ τοῖς κελύφεσι χρῶνται οἱ μυρεψοὶ, κόψαντες· εὐώδες γάρ τι ἔχει· τὸν δὲ καρπὸν ἀχρεῖον. Ἐστὶ δὲ τὸ μεγέθει καὶ τῇ ὄψει παραπλήσιος τῷ τῆς καππάριος· ξύλον δὲ ἰσχυρὸν, καὶ εἰς ἄλλα τε χρήσιμον καὶ εἰς τὰς ναυπηγίας. I. e. *Glans a fructu nomen accepit. Folium ſimile atque myrto; magis vero oblongum. Arbor ad noxas durata eſt et magna, verum non recta, ſed contorta. Fructus putamine contuſo unguentarii uti ſolent: eſt enim boni odoris. Sed fructus ipſe (ad hoc) inutilis, magnitudine viſuque capparis proximus. Materies valida, et tam ad alia quam ad navigia percommoda* 3).

Alio vero etiam loco praedicat unguenta ex glande Aegyptia atque Syrica confecta, quae σπουδαῖα nominat, putamina enim fructus odorata reddere olea, in quae coniiciantur. Idem oleum dicit διαμονώτατον, διὸ καὶ πυρούμενον, μάλιστα ἀπαθές: *maxime durabile, et, igne adflatum, minime offenſum* 4).

132.

Ante THEOPHRASTUM nullum memini auctorem hunc fructum commemorare, qui Alexandri tandem expeditionibus in Graeciam advectus fuiſſe videtur. Iure itaque ſuo dixit de myrobalano MARTIALIS 5):

Quod nec Virgilius, nec carmine dixit Homerus,
hoc ex unguento conſtat et ex balano.

3) Hiſt. plant. lib. IV. c. 2. p. 286. ed. *Bod.*

4) THEOPHRAST. de odoribus, p. 444. ſq. ed. *Heinſ.*

5) Lib. XIV. 57.

Digitized by Google

Ob ſyllabarum fere omnium, quae hanc vocem conſtruunt, brevitatem, poëtas non potuiſſe illam adhibere, DE LA CERDA addit.

Solet quidem adduci locus de myrobalanis primus ex ARISTOTELE [6]), ſed alibi iam probaſſe mihi videor, ὑποβολιμαῖον eſſe, multoque iuniorem eum librum [7]). Auctor ille, more ARISTOTELIS, cuius tamen dicendi genus omnino imitari nequit, exponit dulcem myrobalanorum ſaporem, qui poſtmodum auſterus evadat et amarus, ex raritate frondium arboris, quae a calore dilatatae atque diductae a frigore deinde contrahantur et ſtringantur, ut dulcis fructuum ſapor in auſterum abeat et acerbum.

133.

Quam DIOSCORIDES nobis reliquit, myrobalani deſcriptio ex toto quidem congruit cum THEOPHRASTI hiſtoria, neque tamen differentiis vacat. Naſci arborem in Aethiopia, Aegypto et Arabia et ad Petram in Iudaeae confiniis, ſpeciem autem μυρίκης, i. e. *tamaricis*, prae ſe ferre. Fructum ſimilem eſſe avellanis aut dactylis, eumque ceteris praeſtare, qui candidus ſit ac recens et εὐλέπιστος, cuius cortex facile recedat. Interiorem fructus partem, velut amygdala amara, tritam humorem praebere; quo unguentarii ad unguenta pretioſa conficienda utantur [8]). Conſiderandum hic quidem venit, DIOSCORIDEM componere hanc arborem cum tamarice, quod alienum omnino tum a THEOPHRASTI deſcriptione, tum ab ipſa veritate, quum myrti potius folia referre videatur. Mendoſus itaque textus DIOSCORIDIS, atque pro μυρίκης, μυρσίνης legendum eſſe credibile eſt, quamvis ORIBASIUS ipſe, tranſcripto hoc loco, μυρίκην legerit [9]). Deinde etiam discrepat a THEOPHRASTO, quod interiorem fructus partem tritam oleum unguentarium exhibere contendat, quum THEOPHRASTUS potius putamine contuſo odoratum reddi illud oleum doceat, ſicut et recentiora id probant experimenta. Oleum enim ipſum odore expers, putaminibus fructus contuſis additis, fragrans evadit.

M 2

6) De plantis, lib. II. c. 10. p. 1071.

7) Geſch. der Arzneyk. Th. I. S. 336.

8) Lib. IV. c. 160. p. 304. Cf. lib. I. c. 148. p. 75.

9) Lib. XI. f. 192. b.

Digitized by Google

134.

Eo oleo ROMANI, perinde ac GRAECI, frequenter utebantur, ut et PERSII locus [10]) inde declarari poſſit, et medici fructum, tanquam alvum ducentem et vomitum cientem, et adſtringentem adhiberent [11]). Neque tamen deſunt plura Romanorum auctorum loca, ubi longe alium fructum, dactylos nempe, eo nomine inſignitum fuiſſe patet. PLINIUS quidem glandem unguentariam myrobalani nomine fere eodem modo deſcribit ac THEOPHRASTUS et DIOSCORIDES, praeter folia, quae cum heliotropii foliis comparat, quod a veritate omnino recedit. Optimam glandem eſſe Petraeam, nigro cortice, nucleo candido: praeterea creſcere in Aethiopia, Arabia ac Syria: bene quoque addit, cortices tantum ab unguentariis premi, a medicis nucleos, tundentes affuſa paullatim aqua [12]). Uti enim PLINIUS fere nusquam ſibi conſtare ſolet, ita et myrobalanum alio loco habet fructum palmae Aegyptiae, cui oſſa deſint [13]). Ita etiam CELSUS ex palmulis unguentum parari dicit, ideo μυροβάλανον vocatum [14]). Simili plane modo, ubi veteres φοινικοβαλάνους, dactylos, poſuerant, THEODORUS PRISCIANUS myrobalana commendat [15]). Antiquus denique ALEXANDRI TRALLIANI interpres diſertis verbis φοινικοβαλάνοις auctoris ſubſtituendos eſſe μυροβαλάνους aequivocas, perhibet [16]).

135.

Solus fere GALENUS cum iis, qui ipſius verba transſcripſerunt, priſtinum ſervavit loquendi uſum. Βάλανον μυρεψικὴν advehi ex Barbaria: uti autem unguentarios carnis eius ſucco, quod melius potuiſſet GALENUS ex THEOPHRASTO diſcere. Reliqua vero terreſtria et dura ad-

10) Sat. 4.
Cum tu maxillis balanatum gauſape pectis.

11) ARET. curat. diut. lib. I. c. 14. p. 128. ed. *Boerh.* — GALEN. meth. med. lib. XIII. p. 179. — DIOSCOR. l. c. — GALEN. apud AET. tetr. III. ſerm. 2. c. 11. col. 524.

12) PLIN. lib. XII. c. 21.

13) Lib. XXIII. c. 5.

14) Lib. IV. c. 9.

15) THEODOR. PRISCIAN. logic. lib. II. c. 28. p. 109. (4. Baſil. 1532.)

16) ALEX. TRALL. lib. VIII. c. 8. p. 436. ed. *Guinth. Andernac.* — SALMAS. Plinian. exercit. p. 930.

Digitized by Google

ſtringente vi pollere et amara eſſe, hinc incidentem habere facultatem, vomitum autem quoque ciere et alvum ducere [17].

136.

Arabes vero aliud nomen huic fructui impertierunt, بان *Been* aut حب البان *Hab-abbeen* appellantes. Deſcriptiones autem eorum ad unguem fere conſentiunt cum DIOSCORIDIS hiſtoria, niſi AVICENNA addat, ciceris formam ſemina haec habere: quod utique cum veritate congruit [18]. Hinc etiam, qui primi ſeculo decimo ſexto Arabum plantas cum Graecis componerent, facile perſpexerunt, Been Arabum nil aliud eſſe, quam βάλανον μυρεψικὴν Graecorum [19]. Quin ipſi autoptae PROSPER ALPINUS [20], PETR. BELLONIUS [21] atque TOBIAS ALDINUS [22] uberius eam deſcripſerunt arborem, ut, proxime ad veritatem accedere THEOPHRASTI hiſtoriam, pateret.

137.

CHRISTOPHORUS A COSTA tandem nomine Indico *Moringa* ſimilem arborem cum fructu atque radice illuſtravit, radicem ſupplere in India unicornu et lapidis Bedezahar vices, alexipharmaci itaque loco adhiberi ob acrem vim atque incidentem [23]. Uberius autem deſcripſit, *Morungae* nomine, non diſſimilem plantam RUMPHIUS; folia arboris bipinnata oleribus inſervire, copioſeque ad eum uſum decerpi, unde ἀπαθὲς THEOPHRASTI lumen accipere videtur. Cortex raparum, folia ſinapis ſaporem habere. Florem eſſe decapetalum, quinque autem petala longiſſima eſſe et adeo reflexa, ut pedunculum ipſum tegant: in horum medio alia quatuor locari petala paullo latiora, itidem reflexa, ex albo flaveſcentia, ad ortum autem vireſcentia: quintum vero ac infimum petalum longius eſſe ac inſtar lingulae

17) GALEN. facult. ſimplic. lib. VI. p. 77. PAULL. lib. VII. p. 252.

18) SERAPION c. 278. f. 163. c. — AVICENN. lib. II. p. 139.

19) BRASAVOL. exam. omn. ſimplic. p. 300. — AMAT. LUSIT. enarrat. in DIOSCOR. lib. I. c. 135. p. 137. lib. IV. c. 160. p. 471. — DODON. pempt. VI. lib. II. c. 17. p. 778.

20) De plantis Aegypti, c. 16. f. 26. a.

21) Obſerv. lib. II. c. 61. p. 126. Ad montem Sinai arborem copioſe provenientem reperit.

22) Apud BODAEUM in THEOPHR. l. c. p. 301.

23) Aromat. c. 35. p. 278.

Digitized by Google

explicatum, quinque gerens ſtamina cum antheris luteis; Flores maris omnes perire, nec fructus relinquere: feminae autem flores exareſcere in ingentem ſiliquam, duodecim, imo octodecim pollices longam, trigono-rotundam, cuius ſubſtantia ſit alba, herbacea, quaeque in tres dividi partes poſſit. In hac ſubſtantia medulloſa contineri inſtar maiorum piſorum vel lupini ſemina haud male referentia, quum non ſint rotunda, ſed fere trigona, tribusque membranulis, pelliculis dictis, ſiliquam diſtinguentibus adnecti. Quod ſupereſt, per totam fere Indiam copioſe eam arborem provenire, *Kellor*que etiam vocari [24]).

138.

Quam in hac curatiſſima deſcriptione RUMPHIUS exponit ſtructuram floris, eam BURMANNUS ita exponit, ut decapetalum non proprie poſſe vocari florem exiſtimet, ſed inferiora petala calyci colorato adnumeranda eſſe, interiora vero irregularem conſtituere corollam [25]). Praeviis his arboris hiſtoriis ſidem hactenus habuit immortalis LINNAEUS, ut decimae claſſi adnumeraret *Moringam*, ſingularique generi, quod GUILANDINAE nomine inſigniret. Quum vero fructus forma tantopere differre a ceteris Guilandinae ſpeciebus acutiſſimus hiſtoriae naturalis ſtator videret, polygamamque eſſe ex RUMPHII deſcriptione coniectaret, monuit eos, quibus vivos obtinere flores contigerit, ut attente eos examinent [26]).

Iisdem motus argumentis ADANSONIUS ſegregavit Moringam aliamque Guilandinae ſpeciem, *Bonduc*, cum huius legumen uniloculare, illius multiloculare, huius grana ſphaerica ſint, illius vero triangularia atque alata [27]).

139.

Noſtris tandem temporibus dilucide expoſitum eſt Moringae genus a triumviris clariſſimis, qui eodem fere tempore in hanc plantam

24) RUMPH. herbar. Amboin. lib. I. c. 63. p. 184. tab. 74.

25) BURMANN. theſaur. Zeylan. p. 163. Cf. PLUKENET. almageſt. p. 253.

26) LINN. ſpec. plant. vol. II. p. 261. ed. *Reichard*.

27) ADANSON famill. des plantes, vol. II. p. 318. (8. Paris. 1763.)

Digitized by Google

diligenter inquiſiverunt, IOANNE nimirum LOUREIRO, IOSEPHO GÄRTNER et OLAVO SWARTZIO.

Primus quidem novum conſtituit genus, cui, ob florum irregularitatem, ANOMAE nomen impertit. Corollam eſſe monopetalam, profunde decempartitam, laciniis longitudine ſubaequalibus, oblongis, ſubturbinatis, partim obtuſis, partim acutis, ſuperioribus adſcendentibus. Filamenta decem ſubulata, quorum quinque alterna breviora, corollae baſi inſiſtentia, corolla breviora. Germen lineare, ſuperum: ſtylum longiorem ſtaminibus, ſtigma ſimplex. Siliquam longam, rectam, pulpoſam, unilocularem, multivalvem, polyſpermam. Huius generis alteram ſpeciem in Bengala a ſe obſervatam, *Moringam* appellat: foliis alternis, bipinnatis; ſiliquis polygonis, ſeminibus triquetro-alatis differre: alteram vero, *Morungam*, per Cochinchinam ſponte provenire, folia habere oppoſita, bipinnata, ſiliquas trigonas, ſemina triquetro-alata: tertiam vero *cochinchinenſem* dictam, foliis diſtingui iisdem, quae Morunga habeat, ſeminibus autem ſubrotundis, nudis. Medicas virtutes trium fere ſpecierum eodem modo exponit, quo veteres atque RUMPHIUS [28]).

140.

Inſignem differentiam quivis obſervabit inter hanc αὐτόπτου et IOSEPHI GÄRTNERI, meritiſſimi auctoris, deſcriptionem. Hic enim *Moringae* generis petala exteriora calyci, interiora corollae adnumerat, ſtamina habet decem, inaequalia, diſcreta: capſulam longiſſimam, ſubulatam, trivalvem, unilocularem: ſemina globoſa, triptera aut aptera, exalbuminoſa. Legumen non dici vult capſulam, quia ſemina non marginibus, ſed ipſis mediis valvulis adfixa ſint. Triptera ſemina habere Morungam RUMPHII, aptera autem Moringam, quae Been album ſit [29]). Quum vero LOUREIRO Moringae ſeminibus alas etiam tribuat, nil ſupereſt, quam ANOMAM *cochinchinenſem* credere balanum myrepſicam veterum.

28) LOUREIR. flora Cochinchin. p. 279. (4. Ulyſſip. 1790.)

29) GÄRTNER de fruct. et ſem. plant. vol. II. p. 314. tab. 147.

explicatum, quinque gerens ſtamina cum antheris luteis, Flores maris omnes perire, nec fructus relinquere: feminae autem flores exareſcere in ingentem ſiliquam, duodecim, imo octodecim pollices longam, trigono-rotundam, cuius ſubſtantia ſit alba, herbacea, quaeque in tres dividi partes poſſit. In hac ſubſtantia medulloſa contineri inſtar maiorum piſorum vel lupini ſemina haud male referentia, quum non ſint rotunda, ſed fere trigona, tribusque membranulis, pelliculis dictis, ſiliquam diſtinguentibus adnecti. Quod ſupereſt, per totam fere Indiam copioſe eam arborem provenire, *Kellor*que etiam vocari [24].

138.

Quam in hac curatiſſima deſcriptione RUMPHIUS exponit ſtructuram floris, eam BURMANNUS ita exponit, ut decapetalum non proprie poſſe vocari florem exiſtimet, ſed inferiora petala calyci colorato adnumeranda eſſe, interiora vero irregularem conſtituere corollam [25]. Praeviis his arboris hiſtoriis ſidem hactenus habuit immortalis LINNAEUS, ut decimae claſſi adnumeraret *Moringam*, ſingularique generi, quod GUILANDINAE nomine inſigniret. Quum vero fructus forma tantopere differre a ceteris Guilandinae ſpeciebus acutiſſimus hiſtoriae naturalis ſtator videret, polygamamque eſſe ex RUMPHII deſcriptione coniectaret, monuit eos, quibus vivos obtinere flores contigerit, ut attente eos examinent [26].

Iisdem motus argumentis ADANSONIUS ſegregavit Moringam aliamque Guilandinae ſpeciem, *Bonduc*, cum huius legumen uniloculare, illius multiloculare, huius grana ſphaerica ſint, illius vero triangularia atque alata [27].

139.

Noſtris tandem temporibus dilucide expoſitum eſt Moringae genus a triumviris clariſſimis, qui eodem fere tempore in hanc plantam

24) RUMPH. herbar. Amboin. lib. I. c. 63. p. 184. tab. 74.

25) BURMANN. theſaur. Zeylan. p. 163. Cf. PLUKENET. almageſt. p. 253.

26) LINN. ſpec. plant. vol. II. p. 261. ed. *Reichard*.

27) ADANSON famill. des plantes, vol. II. p. 318. (8. Paris. 1763.)

Digitized by Google

diligenter inquiſiverunt, IOANNE nimirum LOUREIRO, IOSEPHO GÄRTNER et OLAVO SWARTZIO.

Primus quidem novum conſtituit genus, cui, ob florum irregularitatem, ANOMAE nomen impertit. Corollam eſſe monopetalam, profunde decempartitam, laciniis longitudine ſubaequalibus, oblongis, ſubturbinatis, partim obtuſis, partim acutis, ſuperioribus adſcendentibus. Filamenta decem ſubulata, quorum quinque alterna breviora, corollae baſi inſiſtentia, corolla breviora. Germen lineare, ſuperum: ſtylum longiorem ſtaminibus, ſtigma ſimplex. Siliquam longam, rectam, pulpoſam, unilocularem, multivalvem, polyſpermam. Huius generis alteram ſpeciem in Bengala a ſe obſervatam, *Moringam* appellat: foliis alternis, bipinnatis; ſiliquis polygonis, ſeminibus triquetro-alatis differre: alteram vero, *Morungam*, per Cochinchinam ſponte provenire, folia habere oppoſita, bipinnata, ſiliquas trigonas, ſemina triquetro-alata: tertiam vero *cochinchinenſem* dictam, foliis diſtingui iisdem, quae Morunga habeat, ſeminibus autem ſubrotundis, nudis. Medicas virtutes trium fere ſpecierum eodem modo exponit, quo veteres atque RUMPHIUS [28]).

140.

Inſignem differentiam quivis obſervabit inter hanc αὐτόπτου et IOSEPHI GÄRTNERI, meritiſſimi auctoris, deſcriptionem. Hic enim *Moringae* generis petala exteriora calyci, interiora corollae adnumerat, ſtamina habet decem, inaequalia, diſcreta: capſulam longiſſimam, ſubulatam, trivalvem, unilocularem: ſemina globoſa, triptera aut aptera, exalbuminoſa. Legumen non dici vult capſulam, quia ſemina non marginibus, ſed ipſis mediis valvulis adfixa ſint. Triptera ſemina habere Morungam RUMPHII, aptera autem Moringam, quae Been album ſit [29]). Quum vero LOUREIRO Moringae ſeminibus alas etiam tribuat, nil ſupereſt, quam ANOMAM *cochinchinenſem* credere balanum myrepſicam veterum.

28) LOUREIR. flora Cochinchin. p. 279. (4. Ulyſſip. 1790.)

29) GÄRTNER de fruct. et ſem. plant. vol. II. p. 314. tab. 147.

Digitized by Google

141.

Simili fere modo *Moringam* deſcribit OLAVUS SWARTZIUS. Calycem nempe habet pentaphyllum, foliolis tribus ſuperioribus, duobus inferioribus, omnibus aequalibus, reflexis, lanceolatis, obtuſis, coloratis, albidis, ſeu pallide-rubris, pubeſcentibus; corollae petala quinque, quorum quatuor anteriora aequalia, deflexa, pallida, unum poſticum erectum, paullo maius, albidum: fundum nectariferum: ſemina denique trigona et trialata, alis membranaceis. Provenire in Iamaica cultam, ſeminibus ex India orientali, ut dicatur, olim petitis. Videri itaque diverſam a *Guilandinae* genere, fructu, ſtaminibus et habitu. Radicem eſſe ſuccedaneum praeſtantiſſimum COCHLEARIAE *Armoraciae* (§. 137.) 30).

142.

HYPERANTHERAE *peregrinae* nomine FORSKALEUS iamiam propoſuit arborum genus in Arabia provenientium, quod eodem modo deſcribit, ut ANOMAM LOUREIRI exprimat. Legumen proferre ſpithamale, teres, ſexcarinatum, articulatim incruſtatum 31). Coli eam in planitiebus Arabiae, ob odorem fragrantem, praeſertim circa Beit-el-fakih 32).

Id genus ſervavit MARTINUS VAHL, characterem tribuens ei: corollam inaequalem, calyci inſidentem, legumen trivalve, toruloſum. Eius ſpeciem habet HYPERANTHERAM *ſemidecandram*, floribus ſemidecandris, foliis bipinnatis, apice ſimpliciter pinnatis, quae eadem eſt ac HYPERANTHERA FORSKALEI et ANOMA *cochinchinenſi* LOUREIRI 33). Eamdem ſpeciem, quam noſtram itaque arbitror eſſe glandem unguentariam, LAMARKIUS dicit GYMNOCLADUM *arabicam.*

---

30) SWARTZ obſerv. botanic. p. 167. 168. (8. Erlang. 1791.)

31) FORSKAL. flor. Arab. p. 67.

32) Ib. p. XCV. CVII.

33) VAHL ſymbol. botan. P. I. p. 30. (fol. Havn. 1790.)

Digitized by Google

II.

MYROBALANUS *Arabum.* هليلج et املج *Heliledſch* et *Emledſch.* بليلج *Beliledſch. Emblica* et *Belliriçi.*

PHYLLANTHUS *Emblica* LINN.

TERMINALIA *Chebule* RETZ.

TERMINALIA *glabrata* FORST.

143.

Multo magis ſalebroſum adgredior diſputationis genus, quod ita illuſtrare, ut nulla amplius indigeat uberiore expoſitione, plane deſpero. Adeo enim abrupta atque obſcura apud veteres Arabas myrobalanorum aut heliledſch occurrunt veſtigia, ut nequaquam protinus pronunciari poſſit, quaenam arboris ſpecies eos fructus tulerit. Neque tamen eo minus experiar, quid meis, utut leviſſimis, conatis tribuere poſſim ad illuſtrandum id genus.

144.

Qui primi τοῦ Heliledſch et Emledſch meminerunt, vetuſtiſſimi Arabes, HHONAINUS, MASAWAIHUS et SERAPION, ſeculo nono florentes, diſtinguunt iam quatuor eorum fructuum ſpecies:

1. هليلج الاصفر *(Heliledſch al-aſfar)*, *citrinos*, viridi propiores, plenos, ſine rugis.

2. الاسود الهندي *(Al-aſud al-hindi)*, *nigros*, *indicos.*

3. كابلي *(Kabeli)* quos *kebulos*, *cepulos* vocarunt. Eos quidem nigros eſſe, differre tamen a ſecunda ſpecie. Meliorem ceteris habere ſaporem.

4. صيني *(Sini)* *ſinenſes*, qui olivis ſimiles, cortice nigro, ceterum citrini ſint 34).

34) SERAPION c. 107. f. 137. b.

Ab his demum diverſi habentur

املج (*Emledſch*), *Emblici*, quos tamen HHOBBISCHUS componit cum *Heliledſch*, *Kabeli*; ut et بليلج (*Beliledſch*), *Belliricos*, quos idem componit citrinis [35]).

145.

Saporem Heliledſch eſſe ſtypticum et amariuſculum: virtutem eſſe frigidam primo et ſecundo gradu ſiccam. Purgare flavam bilem et firmare ventriculum, conferre infarctibus abdominalibus et haemorrhoidibus. Maxime vero et SCHARKH Indus, et HHONAIN bilem flavam a citrinis, atram a nigris propelli, a kabelinis vero abstergi ſtomachum et exſiccari perhibent. Edulia ex iis parari cum ſaccharo et terendſchabin, aut cum prunis, ſebeſten et iuiubis. Eodem modo iudicat RHAZEUS [36])... ALY, Abbatis filius, ignorat quartam *heliledſch* ſpeciem, ſinenſem, ceterum eadem habet [37]).

146.

Praeter ea, quae veteres iam monuerunt, AVICENNA addit, *Beliledſch* componi poſſe cum *Emledſch* et nuce avellana. Inter *Heliledſch* alios eſſe immaturos fructus, velut croceos, alios maturos, velut nigros, ideoque diverſas haudquaquam eſſe ſpecies, ſed eiusdem arboris, vario maturationis gradu. Sinenſes eſſe minutos, eſſe مُنقّا (*roſtratos*). Emledſch pertinere ad heliledſch familiam, parari inde cum lacte شير املج (*Schir-Emledſch*) edulium: aliudque praeparatum vocat سُكّ (*Such*), quod adulteretur gallis et dactylis [38]). Miror autem, DIOSCORIDEM ab AVICENNA citari, quippe qui nihil plane de heliledſch protulerit, quod explicandum arbitror ex Arabum interpretum more, ſua addere iis libris, quos verterent.

35) SERAPION c. 95. f. 135. c.

36) Contin. lib. XXIV. c. 825. f. 476. c.

37) Pract. lib. II. c. 38. f. 101. a.

38) AVICENN. canon. lib. II. p. 128. 144. 162. 219.

Digitized by Google

147.

Quam propoſuerat AVICENNA, opinio de eadem arboris ſpecie, quae quatuor illos fructus proferat, commemoratur etiam a MESUACH 39): arborem nempe bis fructus largiri, de prima meſſe nigros eſſe et citrinos, kebalinos de ſecunda. Neque tamen negat, ſe in aliam abire ſententiam, quae diverſas potius arbores ſtatuat, quum facultas ſit adeo diverſa. Laudat eum, qui primus ſtringentes hos fructus cum ſcammoneo iunxerit, ut melius agerent. Kebalinos debere eſſe ſubnigros et rubedinis paucae et graves pondere et craſſos. Optimos autem citrinos vergere debere in virorem, gummoſum quid monſtrare, ubi confracti ſint, atque ſub cortice ſpiſſo continere oſſicula parva.

148.

Poſt hos tandem Arabas Graeci recentiores μυροβαλανῶν nomen tranſtulerunt ad hoc fructuum genus, et primus quidem, qui hunc commiſit errorem, ZOSIMUS fuit Panopolita, qui φοινικοβαλάνους interpretatus eſt ἑλιλὲγ ἐν Ἄραψι, additis gloſſis, χαλιλὲν (ἑλιλὲγ) eſſe τὰ ξανθὰ μυροβάλανα 40).

IOANNES deinde ACTUARIUS inter ea, quae perquam modice purgent, fructus eſſe quosdam lignoſos, qui ex Aegypto et Syria adveh antur *). Eorum alii lutei, quidam Chebule eſſe, et qui nigri nuncupentur, omnes communi nomine *myrobalani* vocati. Non ſolum eos purgare ventriculum, ſed robur ipſi etiam addere. Eamdem obtinere facultatem, quos Barbari *Emplitzi* appellent; unde et ex his quinque commiſtis barbaros ſapientes componere *tryphalam* parvam. Porro, quod *Seni* nuncupetur, ſimilem eſſe fructum, e Sina advectum: drachmae pondo aſſumtum ſine noxa purgare, pituitam ac bi-

39) Simplic. f. 48. d. (fol. Venet. 1546.)

40) DU FRESNE DU CANGE gloſſar. ad ſcriptor. med. et infim. graecitat. vol. I. p. 375. — SALMAS. l. c. p. 930.

*) Manifeſto hariolatur bonus ACTUARIUS, qui inconſideranter undique corradere ſua ſoleret. Ea myrobalana, quorum cognitionem ex Agarenis infeſtiſſimis mutuat, nequaquam in Syria aut Aegypto, ſed in India orientali proveniunt.

lem educere [41]). Antidotum quoque NICOLAUS MYREPSICUS praedicat, quod alcancali (ἀγγελόκαλον) nominat, ex myrobalanis citrinis, cepulis, indicis, belliricis, et emblicis paratum [42]).

149.

His ſubſtiterunt medii aevi auctores, quamvis cum MATTHAEO SYLVATICO concederent, emblicas et belliricas ad myrobalanorum genus haudquaquam pertinere [43]). Pauca, quae adderet MARINUS Venetus [44]), magis adhuc implicarunt doctrinam de myrobalanis. Refert quidem, emblicas e Syria advehi, belliricas ex Memphi, ſed myrobalanos reliquos credit ex Peru et Hiſpaniola apportari, quum eorum ſpecies, quas ex herbario ANTONII MICHAELIS, patricii Veneti, acceperat, apprime exprimere viderentur Arabum myrobalanos. Hic vero Americanus fructus producitur SPONDIA *Myrobalano*, quae neque in Aſia, neque in Africa provenit *).

150.

Quum neſciam, quonam iure ſummus vir LINNAEUS ALPINI Agiahalid [45]) credat myrobalanum eſſe chebulam [46]), quippe cuius icon potius Lycium referat, miſſum id facere cenſeo: CHRISTOPHORO autem A COSTA gratiam habeo, quod primus illuſtraverit horum fructuum cognitionem [47]). Citrinos myrobalanos, a medicis * Artiqui*, a plebe *Arare* vocatos, naſci in arbore mediocris magnitudinis, foliis ſorbi. *Emblicas*, *anuale* dictas, folia minutim inciſa, filici fere ſimilia, ſed paullo craſſiora habere. *Indicorum*, qui *Rez*-

41) ACTUAR. method. med. lib. V. c. 8. col. 274. coll. *Stephan.*

42) NICOL. MYREPS. de antidot. ſect. I. c. 24. col. 363. coll. *Stephan.*

43) Pandectar. f. 77. a.

44) Comm. in MESUEN. ſimplic. f. 49. a. (fol. Venet. 1546.)

*) Eam primus deſcripſit SLOANEUS hiſt. nat. Iamaic. tom. II. tab. 219. Errat ADANSONIUS, qui *Litchi* eam eſſe autumat. *Litchi* eſt DIMOCARPUS *Lichi* LOUREIR. p. 233. BERGIUS von Leckereyen, Th. I. S. 194.

45) ALPIN. de plant. Aegypt. c. 11. f. 16.

46) LINN. mat. med. n. 662. ed. *Schreber.*

47) Aromat. c. 20. p. 270. ad calc. CLUS. exot.

Digitized by Google

anuale vocentur, folia eſſe ſalicis ſimilia. *Belliricos* rotundos, incolis *Gotin* dictos, folia habere ſimilia laurinis, ſed minutiora et tenuiora. Inveniri autem fere per totam Malabariam, Dabul, Cambaya et Batecala. *Chebulorum* arborem ſe non conſpexiſſe, ſed narratum ſibi meminiſſe, folia eſſe perſicorum ſimilia: arbores omnes prunorum magnitudinem habere.

151.

Acceſſit GARCIAE AB HORTO 48) hiſtoria, contra eos praeſertim militantis, qui eiusdem arboris eſſe fructus contenderint. Quinque enim eſſe diverſa arborum genera, in regionibus LX aut C leucis a ſe remotis naſci. Provenire nonnullas in Goa et Batecala, alias in Malebaria et Dabul. In toto regno Cambayae quatuor earum genera inveniri: kebalinam vero in Bisnagar, Decan, Guzurate et Bengala. Quatuor illis uti medicos Indos, praeter Emblicam, quae coriis denſandis inſerviat. Errat tamen GARCIAS, quum, AVICENNAM Bellliricorum non meminiſſe, atque Delegi dici apud Arabes, contendat.

In eamdem quoque ſententiam abit TOURNEFORTIUS, qui toto coelo differre arbores eas docet 49).

152.

Tandem RHEEDIUS 50) ac RUMPHIUS 51) eas arbores uberius deſcripſerunt. Ille nomine *Nillicamaram*, hic nomine *Boa Malacca* arborem pingere curavit, quam PHYLLANTHI ſpeciem eſſe, veramque *Emblicam*, nemo negaverit. Sponte etiam per Cochinchinam provenire LOUREIRO teſtatur 52), atque GÄRTNERUS fructus deſcriptionem exactiſſimam immortali ſuo operi inſeruit 53).

48) Aromat. hiſt. lib. I. c. 27. p. 194.

49) Mat. medic. lib. I. c. 10. p. 94.

50) Hort. Malab. vol. I. p. 69. tab. 38.

51) Herbar. Amboin. auctar. c. 2. p. 1.

52) Flor. Cochinch. p. 553.

53) L. c. lib. II. p. 122. tab. 108.

Digitized by Google

Arbores autem duas alias, quae myrobalanos ferre dicuntur, ſeu belliricos potius, *Panel* et *Tani* nomine deſcripſit, pictasque ſervavit RHEEDIUS [54]). Namque PLUKENETI opinio [55]), *Idu-Mulla* RHEEDII [56]) magis ſimilem eſſe belliricae, mihi non arridet, quum ea arbor potius SAPINDUS *ſpinoſus* habendus eſſe videatur.

153.

ADANSONIUM quoque adſentientem habeo, arborem Panel ferre myrobalanos, qui ſequentibus verbis, ſpecie hos fructus haudquaquam differre, fatetur: » Le Mirobalan Indien est ce fruit encore pe» tit et dans sa jeunesse de figure alongée: le Belliric est le même » dans sa maturité, aussi oblong: enfin le Chebul et le Citrin ne sont » que des variétés plus raccourcies et presque sphériques: c'est ce qui » a été vérifié dans les Indes tout récemment par un observateur versé » dans la botanique [57]). « Is etiam decem huius arboris flori tribuit ſtamina et quinque petala.

154.

Tandem KÖNIGII et GÄRTNERI ſtudiis accidit, ut vere ea arbor finiretur. Is enim primus *Terminaliae* generi eam adſcripſit, quam *Chebule* nomine inſignivit [58]): hic vero ob cotyledonum ſpiralem convolutionem omnes myrobalanorum ſpecies ad Terminaliae genus pertinere egregie probavit: belliricam ſolam a ceteris differre, *kebulos* vero ac *citrinos* et *indicos* manifeſto eiusdem arboris eſſe fructus [59]).

Inde efficiendum duco, et kebulos, et citrinos, et indos TERMINALIAE *Chebule* RETZ. fructus eſſe. Belliricos vero tribuere audeo TERMINALIAE *glabratae* FORSTERI, quam, cum varietatem T. *Ca-*

54) Hort. Malab. vol. II. p. 9. tab. 9. vol. IV. p. 23. tab. 18.

55) Mantiſſ. p. 133.

56) Hort. malab. vol. IV. p. 43.

57) Familles des plantes, vol. II. p. 447.

58) RETZ obſerv. bot. faſc. V. p. 31.

59) GÄRTNER vol. II. p. 90.

Digitized by Google

tappae habuerit RUMPHIUS[60]), optime ab ea diſtinxit FORSTERUS[61]). Differt enim Terminalia glabrata tum foliis utrinque glabris, tum fructu non ſulcato, glabro, ovali, apice acuto, compreſſo et membranaceo, appendiculato, qui belliricos noſtros apprime refert.

Ex liberalitate amiciſſimi FORSTERI acceptam frondem floriferam huius arboris, nunquam antea pictam, aeri incidi curavi. Singularem autem illuſtris amici in me benignitatem, quam officiis cuiusvis generis ubique et patefecit et probavit, perire apud me aut evaneſcere nunquam patiar.

60) Herbar. Amboin. vol. I. p. 174. 175.

61) De plantis eſcul. inſul. ocean. auſtr. p. 52. 53.

Digitized by Google

Tabulam alteram, quam adiecimus huic opellae, explicaturus, grator utique, artificem me ſortitum fuiſſe, et intellectus perſpicuitate et ingenii ſingulari quadam alacritate praeditum, qui in fronde ea ex viginti ſex annis ſiccata non manifeſtas tantummodo partes, quae ſpeciem ſignant, ſed eas etiam notas extricaverit ac delineaverit, quae occultiores genus ab aliis diſterminant.

Vides itaque, lector benevole, ramum floriferum integrum A arboris, in ſocietatis inſulis ad tuguria et coemeteria cultae.

Folia obovata, utrinque glabra; terminalia, conferta, petiolata, integerrima, patentia; *petiolos* teretes, villo brevi rufeſcente (c.) veſtitos.

Conſtituunt autem folia eius formae differentiam, quae hanc ſpeciem aliasque ipſius generis intercedit. TERMINALIAE enim *Catappae* folia duplo maiora ſubtus pubeſcunt: *Chebulae* ovata ſunt, oppoſita, petiolis ſupra biglanduloſis: *latifoliae* obovata, ſubſerrata: *arbuſculae* ovato-lanceolata, pubeſcentia, rami dichotomi: *anguſtifoliae* lanceolata.

Flores racemo ſimpliciſſimo adhaerent: maſculi (e) in parte ſuprema pedicellati: hermaphroditi (d d) ſimillimi, ſed vere ſeſſiles, quum ipſum germen inferum vices pedicelli agat.

Perianthium (B D) campanulatum, quinquefidum, laciniis ovatis, acutis, aequalibus.

Fundus eiusdem ſiſtit *nectarium* glanduloſum, barbatum, cuius pili totum fere implent calycem. Quem characterem genericum licet bene obſervaverint FORSTERUS et KÖNIGIUS, male tamen omiſit RUMPHII artifex, neglexit etiam GMELINUS. (Syſtem. nat. tom. II. P. I. p. 701.)

Filamenta, huic calyci, citra corollam, adhaerentia decem ſunt. Male itaque RUMPHIUS quinque tantummodo delineavit. Horum quinque exteriora (C, a) longiora; totidemque interiora (C, b) breviora ſunt.

Antherae (E) didymae.

INDEX AUCTORUM,

QUORUM OPERA CITANTUR.

(Numerus paragraphum deſignat.)

Abdollatiphus 5. 92.
Abu Hanifa 73.
Abu 'l Fadli 64. 73.
Acoſta (Chriſt.) 125. 137. 150.
Actuarius (Io.) 148.
Adanſon 138. 149. 153.
Aëtius 111 ſ.
Aiton 15.
Aldinus (Tob.) 136.
Alexander Trallianus 134.
Alpinus (Proſp.) 136. 150.
Alvam (Ebn) 73.
Aly Ebn Abbas 145.
Amatus Luſitanus 122.
Anacreon 83.
Apollonius Rhodius 30.
Aratus 103. ſ.
Aretaeus 134.
Ariſtomachus 55.
Ariſtophanes 9.
Ariſtoteles 49. 60. ſ.
Artemidorus 110.
Arabarich 118.
Athenaeus 80 ſ.
Avicenna 44 ſ.

Bauhinus 56 ſ.
Bekmann 35 ſ.
Bellonius 59. ſ.
Bellus (Honor.) 59 ſ.
Bergius 95.
Bodaeus a Stapel 86.
Braſſavola 121.
Brocke 36.
Burmannus 57. 138.

Callimachus 23 ſ.
Callixenus Rhodius 63.
Caſiri 28. ſ.
Cavanilles 15.
Celſius (Ol.) 18. ſ.
Celſus 134.
Cerda 12 ſ.
Chryſoſtomus 101.

O

Cluſius (Car.) 60 ſ.
Columella 55.
Commelyn 95.
Cordus (Val.) 103. ſ.
Cortuſius (Io. Ant.) 59.
Coſta (Chriſt.) 123.
Cratinus 8.

Dalechamp 95.
Desfontaines 70.
Diodorus Siculus 80.
Dioſcorides 5. ſ.
Dodonaeus 86.
Duroi 15.

Euripides 110.
Euſtathius 106.

Forskal 5. ſ.
Forſter 154. ſ.
Fuchſius 11.

Galenus 7.
Garcias ab Orto 124.
Gärtner 140.
Gesner 9 ſ.

Haller 118.
Haly Abbas 146.
Herbelot 67.
Hermannus 86.
Herodotus 29 ſ.
Heſiodus 2 ſ.
Heſychius 63 ſ.
Hippocrates 69.
Hofmann 107.
Homerus 9. ſ.
Honain 144. ſ.
Hyde 88.

Iulius Pollux 67.
Izhak ebn Amram 118.

Kalidas 78.
Keyſsler 23.
König 154.

Lamark 142.
Linnaeus 15. ſ.
Lobelius 61.
Loureiro 159.
Lycophron 20.

Mahudel 62.
Maranta (Barthol.) 59.
Marcellus Empiricus 65. ſ.
Marcgrav 124.
Marinus 149.
Martialis 132.
Maſawaih 144.
Maſerdſchawaih 118.
Matthiolus 59. ſ.
Matthiſſon 9.
Meſuach 148.
Moſes Maimonides 92.
Münchhauſen 16.
Murray 97.
Myrepſicus (Nic.) 148.

Nicander 6.

Oribaſius 117.
Orto (Garcias ab) 124.
Ovidius 57.

Digitized by Google

Palladius 104.
Paullus Aegineta 121.
Pauſanias 29 ſ.
Pauw 62.
Perſius 134.
Piſo 123.
Plinius 5. ſ.
Plukenet 152.
Plutarchus 77.
Poiret 70.
Polybius 72.
Pone (Io.) 56.
Porphyrius 108.
Priſcianus 134.

Rauwolf 90.
Retzius 124 ſ.
Rhazeus 146. ſ.
Rheede 152.
Römer 11.
Rumphius 76. ſ.
Ruſſel 126.

Salmaſius 10. ſ.
Santi 15.
Scharkh 146.
Scopoli 62 ſ.
Serapion 150.
Servius 3.
Seſtini 69.
Shaw 70.
Sophocles 110.
Spanhemius 82.
Stephanus Byzantinus 84.
Strabo 81.
Suidas 105.
Swertz 141.
Sylvaticus (Matth.) 150.

Tabernaemontanus 61.
Tabri 118.
Theocritus 3. ſ.
Theophraſtus 4. ſ.
Tournefort 15.

Vahl 142.
Virgilius 3. ſ.
Vitruvius 3.
Voſſius 9. ſ.

Willdenow 15. 71. ſ.
Wright 90.

Zoſimus Panopolita 145.

Digitized by Google

INDEX PLANTARUM

ILLUSTRATARUM.

Adanſonia digitata 110.
Aeſculus Virgilii 25.
Agiahalid 150.
Αἰγίλωψ 27.
Albucum 99.
Ἄλιμος 108.
Ἀλίφλοιος 33.
Amyris gileadenſis 55.
— elemifera 124.
— Kataf 128.
— Kafal 128.
— zeylanica 124.
Anchuſa tinctoria 119 ſ.
Anemone coronaria 8.
Anime reſina 123.
Anomæ Moringa, — Morunga, — cochinchinenſis 139.
Ἀνθέριξ, ἀνθέρικος 102.
Anthericum Liliaſtrum 103.
Anthyllis cytiſoides 61.
Antinoia corona 82.
Arum Colocaſia 89.
Ἄσπρις 24.
Aſphodelus ramoſus 107.

Βάλανος μυρεψική 130.
Been 136.
Behen 136.
Beliledſch 144.
Bellirici 144.
Beneſsedſch 5.
Ber 124.
Boa-Malacca 152.
Bonduc 138.
Braſſica Eruca 57.

Calendula officinalis 12.
Caltha 12.
Cancamum 113.
Celtis auſtralis 66.
Cepuli 144.
Cerrus 33.
Chanſi 103.
Chebuli 144.
Cheiranthus annuus 6. ſ.

Cheiranthus Cheiri 6. ſ.
——— Colocaſia 89.
Crataeva religioſa 110.
Crocus vernus 8.
Cyperus 93.
Cytiſus 47—61.

Delphinium Aiacis 8.
Dimocarpus Lichi 149.
Diospyros Lotus 74.
Δρῦς 20.
Dudaim 64.

Ebenus cretica 56.
Ἑλίχρυσος 8.
Elemi gummis 124.
Emblici 144. ſ.
Ἡμεροκαλλὶς 8.
Emledſch 144.
Εὔζωμος 57.

Faba aegyptia 79.

Geniſta canarienſis 61.
Gentiana verna 11.
Glans unguentaria 130.
Glycyrrhiza glabra 108.
Gnaphalium orientale 8.
Guilandina *Linn.* 138.
Gymnocladus arabica 142.

Handakuk 88.
Heliledſch 144.
Hyacinthus 3. ſ.
Hyperanthera peregrina } 142.
——— ſemidecandra }

Idu-Mullu 152.

Io 8.
Ἴον 1. ſ.

Κάγκαμον 114.
Κάγκανον 117.
Kaki 74.
Κάλχης 119.
Kaſal 128.
Kataf 128.
Kebuli 144.
Kellor 137.
Kheiri 13.
Κιβώριον 80. 92.
Kolkas 92.
Κολοκάσιον 80. 92.
Κόρσιον 90.
Κοσμοσάνδαλον 8.
Κρίνον 8.
Κύτισος 8. 47—61.

Lacca 119.
Λείριον 8.
Λευκόϊον 2. 10. ſ.
Leucoium vernum 10.
Lilium 8.
Litſchi 149.
Lotus 62—95.

Medicago arborea 8. 58.
Μελάνια 2.
Μελίλωτος 8.
Μενίξ 5.
Mentha gentilis 8.
[redacted]dier 68.
Moringa 137.
Morunga 137.
Myrobalana Graecorum 130—142.
——— Arabum 143—154.

Digitized by Google

Nabeka 73.
Nenufar 85.
Nillicamaram 153.
Nilufar 85.
Nymphaea Lotus 75. ſ.
——— Nelumbo 75. ſ.

Οἰνάνθη 8.
Ornithogalum pyrenaicum 112.

Panel 152.
Perlaro 68.
Φηγός 29.
Φοινικοβάλανος 134. 148.
Phyllanthus Emblica 152.

Quercuum ſpecies 14. 15.
Quercus Aegilops 35.
——— Cerrus 33.
——— coccifera 44.
——— Eſculus 29.
——— Ilex 39.
——— pedunculata 26.
——— pubeſcens 32.
——— Robur 16. ſ.
——— Suber 38.

Rhamnu Iuiuba 124.
——— Lotus 66.
Ῥόδον 8.
Roſa centifolia 8.

Sapindus ſpinoſus 152.
Scilla amoena 8.
Seder 73.
Si 74.
Siriſcha 78.
Σισύμβριον 8.
Sium graecum 8.
Spartium complicatum 61.
Spondias Myrobalanus 142.

Tani 152.
Terminalia Catappa }
——— Chebule } 154.
——— glabrata }
Termos 85.
Thymus Serpyllum 8.
Tinus 57.
Trifolium Melilotus 8. 95.

Vaccinium 3.
Viburnum Tinus 57.
Viola calathina 11.
——— canina 4.
——— odorata 2.

Ὑάκινθος 8.

Zizyphus 71.

Quercus pſeudo-ſuber.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Spreng

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

U. HOLZER
BINDER
BOSTON, MASS.

Digitized by Google